

Tisdagen den 17 mars

Kl. 12.00–15.53
18.00–19.48

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 24 februari justerades.

§ 2 Avsägelse

Tredje vice talmannen meddelade att *Malin Björk* (C) av sagt sig uppdraget som suppleant i justitieutskottet.

Kammaren biföll denna avsägelse.

§ 3 Anmälan om fördröjt svar på interpellation

Följande skrivelse hade kommit in:

Interpellation 2025/26:383

Till riksdagen

Interpellation 2025/26:383 Regeringens ekonomiska prioriteringar
av Ida Ekeröth Clausson (S)

Interpellationen kommer att besvaras måndagen den 30 mars 2026.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 13 mars 2026

Finansdepartementet

Elisabeth Svantesson (M)

Enligt uppdrag

Johan Ndure

Departementsråd

§ 4 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Motioner

2025/26:3941 till justitieutskottet

2025/26:3931, 3935, 3938 och 3944 till försvarsutskottet

§ 5 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:
Försvarsutskottets betänkande
2025/26:FöU10 Totalförsvaret

Socialförsäkringsutskottets betänkande
2025/26:SfU12 Nya regler för arbetskraftsinvandring

Miljö- och jordbruksutskottets betänkanden
2025/26:MJU13 Skärpningar av regelverket för invasiva främmande arter
och naturvård
2025/26:MJU15 Hund under kontroll

Arbetsmarknadsutskottets betänkande
2025/26:AU6 Riksrevisionens rapport om Arbetsförmedlingens stöd till
personer med funktionsnedsättning, m.m.

*Finansiell stabilitet
och finansmarknads-
frågor*

§ 6 Finansiell stabilitet och finansmarknadsfrågor

Finansutskottets betänkande 2025/26:FiU22
Finansiell stabilitet och finansmarknadsfrågor (skr. 2025/26:96)
föredrogs.

Anf. 1 DENNIS DIOUKAREV (SD):

Fru talman! I dag debatterar vi finansiell stabilitet och finansmarknadsfrågor. Sverigedemokraterna och regeringen har genomfört flera reformer på dessa områden, och vi kommer att genomföra ytterligare ett antal.

Låt oss börja med bostadsmarknaden! Under lång tid har allt fler människor stängts ute från möjligheten att köpa sitt första boende. Det har krävts ett maktskifte för att kunna öppna upp bostadsmarknaden för fler igen.

Vi går nu fram med reformer som gör verklig skillnad: Det andra amorteringskravet avskaffas, och bolånetaket höjs från 85 till 90 procent, vilket i praktiken innebär att kravet på kontantinsats sänks från 15 till 10 procent. För en förstagångsköpare kan detta göra en enorm skillnad. Spartiden till kontantinsatsen för en etta i Storstockholm kan minska med upp till fyra år. För en ensamstående som köper en bostadsrätt innebär ett slopande av det andra amorteringskravet att lånekostnaden kan minska med uppemot 1 500 kronor i månaden, vilket kan vara helt avgörande för om en person klarar bankernas kvar-att-leva-på-kalkyl och beviljas bostadslån. För en barnfamilj med ett större boende och ett större lån kan kostnaden minska uppemot 4 000 kronor i månaden, vilket ökar möjligheten att klara bankernas kalkyler och flytta till småhus eller att använda utrymmet för att bygga upp en nödvändig ekonomisk buffert.

Detta är goda nyheter för dem som vill flytta hemifrån, och det är goda nyheter för dem som vill bilda familj. Det är reformer som gör det möjligt för fler att ta steget in på bostadsmarknaden, att flytta dit jobben finns, att tacka ja till en studieplats på annan ort och att planera för framtiden med

större trygghet. Det öppnar upp bostadsmarknaden för förstagångsköpare, för ensamstående och för barnfamiljer.

Fru talman! Men finansmarknadspolitik handlar också om något ännu mer grundläggande, nämligen rätten att delta i det ekonomiska livet. Vi är i dag i en situation där privatpersoner, företag, föreningar och till och med opinionsbildare i allt större utsträckning nekas bankkonto eller får sina bankkonton avstängda. Enligt uppgifter har ungefär en tredjedel av företagen inom fintech haft svårigheter att få ett bankkonto hos en svensk bank. Dessutom har antalet nekade betalkonton ökat med omkring 70 procent mellan 2023 och 2024, enligt rapporten från Finansinspektionen. Det är siffror som är alldeles för höga och i förlängningen riskerar att slå mot svensk innovation.

Låt mig därför vara tydlig: Jag har stor respekt för det ansvar som bankerna tar när det gäller arbetet mot penningtvätt och mot finansiering av terrorism. Det är ett viktigt arbete, och det är helt avgörande att betalningssystemet inte missbrukas. I vissa fall är det därför helt legitimt att neka eller avsluta en kundrelation. Men det kan inte ske godtyckligt. Att utan tydlig motivering stänga av en person eller ett företag från banksystemet kan innebära ett indirekt näringsförbud för företag och stora begränsningar i det vardagliga livet för privatpersoner.

I dagens samhälle är ett bankkonto en grundläggande förutsättning för att delta i den digitaliserade ekonomi som vi lever i. Därför har flera aktörer – Finansinspektionen, den statliga betalningsutredningen och branschorganisationer – pekat på samma problem. De menar att banker i större utsträckning bör vara skyldiga att pröva alternativa åtgärder innan ett konto nekas eller stängs, dokumentera skälen till sina beslut och säkerställa rättssäkra möjligheter till omprövning. Bankerna ska kunna bekämpa ekonomisk brottslighet, men konsumenter och företag ska samtidigt skyddas från godtyckliga beslut.

Fru talman! Finansmarknadspolitik kan ibland låta teknisk och avlägsen, men i verkligheten handlar det om något mycket konkret. Det handlar om möjligheten att köpa sitt första hem, möjligheten att starta och driva företag och möjligheten att över huvud taget delta i det ekonomiska livet. Det är därför dessa frågor förtjänar vår fulla uppmärksamhet. Vi sverigedemokrater i finansutskottet kommer därför att göra rätten till betalkonto till en prioriterad fråga i vårt fortsatta riksdagsarbete.

Fru talman! Jag vill avslutningsvis säga några ord om kontanternas ställning i Sverige. Sverige är i dag ett av världens mest digitaliserade betalningssamhällen. Det finns mycket positivt i detta. Digitala betalningar är snabba och effektiva, men utvecklingen har också gått så långt att kontanter i praktiken har blivit svåra att använda i stora delar av samhället.

Detta skapar problem. Först och främst handlar det om inkludering. En halv miljon svenskar lever i frivilligt eller ofrivilligt digitalt utanförskap – inte minst handlar det om vissa äldre, om funktionshindrade och om brottsutsatta kvinnor – människor som är beroende av kontanter i sin vardag. Men det handlar också om beredskap och motståndskraft. Vi lever i en tid där vi inte längre kan ta stabiliteten i våra samhällssystem för givet. Cyberattacker, tekniska störningar eller kriser kan slå ut betalningssystem. I ett sådant läge är kontanter inte en nostalgisk relik som vissa försöker pådyvla oss, utan de är en del av Sveriges ekonomiska beredskap. Detta var också budskapet till oss när den ukrainske centralbankschefen var på

Prot. 2025/26:91
17 mars

*Finansiell stabilitet
och finansmarknads-
frågor*

ett Sverigebesök sommaren 2024. Han betonade att under de första veckorna av den ryska invasionen av Ukraina var sedlar och mynt helt avgörande för att människor skulle kunna genomföra sina vardagliga inköp.

Det är därför regeringen och Sverigedemokraterna nu går fram med propositionen *Åtgärder för att stärka kontanternas funktionssätt*, som kom alldeles före denna debatt, faktiskt. Förslagen i propositionen innebär bland annat att livsmedelsbutiker och apotek ska acceptera kontanter som betalningsmedel, att bankerna ska säkerställa fungerande möjligheter att ta ut och sätta in kontanter i hela landet och att företag ska ha tillgång till tjänster för dagskassainsättning och växelhantering.

Det handlar ytterst om att politiken nu sätter ned foten och skapar förutsättningar för att betalningssystemet ska fungera för alla och under alla förhållanden. Sverigedemokraterna och regeringen ser till att kontanter fortsatt ska vara ett verkligt och fungerande betalningsmedel i Sverige.

(Applåder)

Anf. 2 PATRIK LUNDQVIST (S):

Fru talman! Finansmarknaden är oerhört viktig för Sverige. Den påverkar i stort sett alla delar av samhället, direkt eller indirekt, och den kan både lyfta och dra ned oss alla. Därför är det viktigt att inte hämma viktig flexibilitet. Men vi får inte heller låta fel individer utnyttja finansmarknaden på fel sätt. Vi vill ha en hög och jämn tillväxt och att hela Sveriges befolkning ska få del av frukterna.

Men, fru talman, det är också viktigt att ha kontroll och att stävja problem som kan uppstå på finansmarknaden. Exempelen på krascher som hade kunnat undvikas med rätt regleringar är många – det handlar både om inhemska och sådana som kommit utifrån.

Jag tittade lite på de tidigare debatterna på det här området. Jag kan konstatera att en av de dominerande frågorna sedan några år tillbaka handlar om oro i omvärlden. Krig och kriser har avlöst varandra under flera år. Det är som en historielektion i krig och finansiella chocker – från Putins invasion av Ukraina till tullkrig och pandemier. Internationell handel störs av till exempel båtar som fastnar. Båten från Evergreen gjorde det. Det har väl alla glömt nu, men det fick stora effekter för den internationella handeln. Jag tänker också på det som nu händer i Hormuzundet, som stängts på grund av kriget i Iran.

Allt det här kräver ordning och reda här hemma och i vårt närområde och att vi stärker oss själva tillsammans med våra grannar. Det kräver att Europa står enat inför den oro som kommer utifrån och att vi har tydliga regler och lagar som på ett rättvist sätt stärker vår inhemska finansmarknad och ser till att de vinster som produceras kommer alla till gagn.

Ett av världens stora problem är att rikedom har koncentrerats samtidigt som de flesta blivit fattigare och arbetslösheten har brett ut sig. De högerkrafter som dominerat de senaste åren av krig och konflikter är ett resultat av det. Om vi inte vänder utvecklingen i Europa riskerar vi samma sak här.

Svenskarnas löner har fortfarande inte återhämtat sig från den inflationschock som kom med Putins krig och effekterna efter covidpandemin. Vi står just nu inför ännu en riskabel situation där priser kommer att rusa igen på grund av kriget i Iran och alla de oroligheter som kommer med krig i Mellanöstern.

Visserligen har regeringen sänkt skatterna för att kompensera en del. Men då det är mest till dem som har högst inkomster sedan innan har alltför många fått se sina inkomster räckta till allt mindre. Vissa andra har fått det bättre än det var innan allt det här började.

Den här politiken har inte heller gjort underverk för sysselsättningen och arbetslösheten, fru talman. Sverige har kommit sämre ur chockerna än övriga Europa på grund av felprioriteringar av den sittande regeringen.

Välfärden urholkas. Vi har inte minst sett det i den debatt som varit om nedskärningarna i vården, där både moderata ministrar och regionråd skyllet problemen på andra och utmålat dem som lyft problemen med besparingarna som lögnare. Sedan har de fått pudla eller gömma sig. De anställda som lyfter problemen borde ses som hjältar snarare än beskyllas för lögnare – även om det sker med Magdalena Andersson som något slags proxy. Felprioriteringar och ständiga nedskärningar är priset för de ständiga skattesänkningarna. Den saken borde vara uppenbar för de flesta i dag.

Den här regeringen har medvetet använt människors ekonomi som inflationsdämpare. Man har hållit nere deras konsumtion för att kunna gynna höginkomsttagare och kapitalägare i stället för att se till att alla kan klara sig lite bättre genom den här perioden. Arbetslösheten hade kunnat hållas nere, och investeringarna hade kunnat hållas uppe. *Det*, fru talman, hade varit socialdemokratisk politik för hela landets bästa. Det hade varit värt att låna till det i stället för att låna till massiva skattesänkningar, som regeringen gör. Det gör regeringen snarare för att köpa röster än för att dra upp Sverige på banan igen.

En annan väg hade varit möjlig, där fler hade fått det bättre och där Sverige som land inte hade tappat jämfört med våra vänner i Europa. Men där är vi inte, fru talman.

För bara några veckor sedan hade vi i finansutskottet öppet möte om Riksbankens penningpolitik de senaste åren. Det var mycket givande. Överlag fungerar det bra, och det har sett bra ut. Men det finns såklart saker att göra för att förbättra funktionerna och skapa ett bättre underlag för alla de beslut som fattas. Bland annat menade Lars Calmfors att vi förlorat ungefär en halv procent i bnp bara på grund av det sista två höjningarna av räntan, som genomfördes för att få ned inflationen. Man kan tycka att en halv procent inte är särskilt mycket. Men med 2025 års bnp för Sverige är det ungefär 32 miljarder kronor – rätt mycket pengar – som vi har gått miste om på grund av dåliga underlag.

Jag ska inte stå här och låtsas som att de här besluten är särskilt enkla och att det hade varit självklart att fatta andra beslut där och då. Men med bättre underlag kanske inte så mycket pengar hade behövt gå förlorade.

Det här är ett bra exempel på att de beslut som fattas kan få väldigt stora konsekvenser och på hur stora summor vi spelar med för både landet och individer. För någon med stora bolån kan trots allt en halv procent högre styrränta göra rätt stor skillnad. Och för hela Sveriges ekonomi kan det göra stor skillnad när det gäller vilka företag som kan expandera, satsa eller startas. Över tid ger det jättestora effekter att ligga en halv procent fel.

Vart vill jag då komma med det här, fru talman? Jo, jag vill säga: Ju bättre underlag för beslut vi kan skaffa oss, desto bättre kan vi och våra myndigheter styra ekonomin till gagn för oss alla. Därför har också myndigheter, bland annat Riksbanken, länge efterfrågat register över skulder och tillgångar som stöd för framtida beslut. Vi behöver veta hur det ser ut på en mer detaljerad nivå för att kunna undvika den här typen av förluster genom mer precisa beslut. Vi famlar mer än nödvändigt inför den oro som växer i världen och som också riskerar att drabba oss. Det är vi här i riksdagen som har ansvar för att åtgärda detta.

Till saken hör att det finns ett tillkännagivande om sådan här statistik redan från 2019. Och en utredning är klar, med ett förslag som regeringen inte verkar vilja göra till proposition.

Fru talman! Det finns mycket att göra på det här området. Vi socialdemokrater vill särskilt lyfta behovet av en fungerande kontanthantering i hela landet och för alla. Det är viktigt inte minst ur jämlikhetssynpunkt och beredskapshänseende. Det måste finnas en sammanhållen strategi för betalnings- och kontanthanteringssystemen, med redundans, som vägledande perspektiv.

Att ekonomin fungerar i kris och krig är avgörande för att samhället ska kunna fungera. De förberedelser som behövs för att säkra det ekonomiska systemet behöver därför vara väl inövade för att fungera när det gäller.

Vi behöver också förbättra banksektorn, öka konkurrensen och öka prispressen på bankerna genom en bankskatt. Bankerna kan sannerligen betala med sina övertvinster. Men det räcker såklart inte. Vi vill också se till att öka den lokala närvaron av finansiella tjänster. När bankerna drar sig tillbaka följer också möjligheterna att driva och starta företag med. Detta skadar den lokala och regionala utvecklingen i de delar av landet där bankerna försvinner. En lösning på detta vore till exempel att utveckla Statens servicecenter och ge dem fler möjligheter att vara en mötesplats mellan finansiella institutioner och lokalsamhällen.

Staten måste också mer offensivt använda sin egen bank, SBAB, för att pressa fram effektivitet i banksektorn. Det kan till exempel ske genom ändrade avkastningskrav och breddad verksamhet med till exempel lönekonton och skraddarsyddade hypotekskrediter till dem som äger sina bostäder och till olika hyresfastighetsägare för energieffektiviseringar eller dylikt.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag lyfta problemen med den kriminella ekonomin. Bedrägerier, ekonomisk brottslighet och penningtvätt är ökande problem i det svenska samhället. Kriminella har en närmast osviklig förmåga att nosa upp de delar av samhället som ger mest pengar för minst ansträngning och med minst risk för straff. Det har skett en liberalisering av lagar och regler, som inneburit att man naivt släppt in fler och fler i till exempel välfärden sedan 90-talet och att man släppt på kraven och kontrollen av företaget. Det har såklart utnyttjats av de kriminella.

Bankföreningen och bankernas frivilliga åtgärder mot bedrägerier och utnyttjande av finansiella tjänster behöver följas upp och utvärderas för att se om det behövs lagstiftning.

Vi menar att regeringen måste göra en genomlysning av de branscher där ekonomisk brottslighet och penningtvätt är särskilt förekommande och öka skyddet framför allt för företagare, som i dag saknar mycket jämfört med det konsumentskydd som privatpersoner har. Sveriges småföretagare är i dag måltavlor för bedrägerier på grund av att de inte har samma stöd som privatpersoner har från staten och på grund av att de är mer ansvariga själva för att inte bli bedragna än vad privatpersoner är. I många fall är det inte någon väsensskild situation annat än att de till skillnad från privatpersoner driver företag.

Fru talman! Vi menar slutligen att även idrottsagenter måste omfattas av penningtvättslagen, precis som den redan omfattar mäklare och andra sektorer med stora summor och höga kontantflöden. Det måste göras innan svensk fotboll drabbas av tillitsproblem och solkas ned av svarta pengar och kriminalitet.

Fru talman! Som min partikollega sa i förra årets debatt: Det skakar i världsekonomin och på finansmarknaderna. Oron sprids när vi känner av högerpopulismens verkningar. Det visar på behovet av finansiell stabilitet.

Oron har inte blivit mindre sann sedan dess. Utvecklingen har förvärrats. Vi behöver ta vårt ansvar både för stabiliteten och för människors privatekonomiska trygghet, tilltron till finansmarknaden och beredskapen för kriser både utanför och inom vårt land.

Fru talman! Med det sagt yrkar jag bifall till reservation 7. Jag sparar de övriga reservationerna, så att vi slipper att votera längre än nödvändigt.

Anf. 3 DENNIS DIOUKAREV (SD) replik:

Fru talman! Låt mig påminna ledamoten om hur det såg ut när Sverigedemokraterna och Tidöpartierna tog över 2022 efter den socialdemokratiska regeringen.

Vi hade en tillväxt per capita som var lägst i Europa, bränslepriser på 28 kronor litern och fyra stängda kärnkraftsreaktorer. Det var dödsskjutningar på rekordnivå som nu har halverats. Det var en inflation på 10 procent. Är det att betrakta som finansiell stabilitet? Det kan man fråga sig.

Vad händer då nu? Vi har fått inflationen under kontroll. Den är faktiskt under Riksbankens mål. Vi har reallöneökningar som är de högsta sedan finanskrisen, och arbetslösheten minskar för sjätte månaden i rad.

Allt detta är resultat av en ansvarsfull ekonomisk politik. Det har möjliggjort de reformer och satsningar som Sverigedemokraterna och andra Tidöpartier nu genomför.

Det handlar om sänkt skatt på el, halverad matmoms, lägre bränslepriser och lägre skatt för vanligt folk. Allt som allt innebär det 5 000 kronor extra i månaden för en vanlig barnfamilj. Varför är det dålig ekonomisk politik?

Anf. 4 PATRIK LUNDQVIST (S) replik:

Fru talman! Vi har talat väldigt mycket om den inflation som var och den bekämpning av inflationen som skedde i början av den här mandatperioden. Jag tackar för tillfället att få tala lite om just det.

Förra valrörelsen försökte oppositionen till vår socialdemokratiska regering hävda att allt detta berodde på Magdalena Andersson. Det var Magdapriser hit och andra epitet dit.

Problemet var att den inflation som vi såg inte berodde på den inhemska konsumtionen. Den ströp man därefter åt för att bekämpa inflationen.

Man gjorde en felbedömning i valrörelsen som man sedan följde upp med praktisk politik. Den byggde på att det var den svenska inhemska konsumtionen som ledde till inflationen. Det stämde inte.

Därför bekämpade man svenska medborgare i stället för att se till att överbygga den kris och inflation som byggde på världsläget och de störningar som fanns i den internationella handeln. Det var kärnan till inflationen. Det handlade om Putins krig i Ukraina, problemen med handeln efter covid och så vidare. Där hade vi problemen.

Regeringen ströp åt och höll inne med plånboken för att bekämpa inflationen i stället för att hjälpa svenskarna genom de problem som inte var skapade här i landet. Vi sitter med den situationen att människor har fått det betydligt sämre än vad de kunde ha fått. Vi har inte kommit i kapp än.

Våra europeiska kamrater gjorde en annan bedömning. De såg till att deras verksamheter och deras medborgare understöddes genom en svår tid. Det hade varit en bättre politik även för Sverige.

Anf. 5 DENNIS DIOUKAREV (SD) replik:

Fru talman! Jag kan bara konstatera att den förra socialistiska regeringen förde en procyklisk ekonomisk politik som eldade på inflationen.

När det gäller exempelvis bränslepriserna tog vi bort reduktionsplikten, något som sänkte de svenska bränslepriserna. Det är otydligt var Socialdemokraterna står i den frågan.

Jag noterar också att ledamoten talar om allt annat än det som var min fråga till ledamoten. Varför är sänkt skatt på el, halverad matmoms, lägre bränslepriser, lägre skatt för vanligt folk, 5 000 kronor extra i månaden för en vanlig barnfamilj dålig ekonomisk politik? Jag skulle gärna vilja ha ett svar på den frågan.

Anf. 6 PATRIK LUNDQVIST (S) replik:

Fru talman! Jag ska i varje fall besvara några av myriaden av frågor. Vi kan börja med den sänkta skatten på el.

Det jag försökte säga i mitt anförande alldeles nyss var att regeringen har prioriterat helt fel. Under de första tre åren under mandatperioden höjde man skatten på el. Nu sänker man den när inflationen är nere.

Det gör man nu i stället för att göra någonting när människor hade behovet, medan det kunde hade stöttat Sverige och sett till att vi inte hamnat där vi är i dag. Det är felprioriteringar. Man står nu här och är stolt över att man till slut har landat i att göra det för sent.

Dessutom har inte sänkta skatter på el gjort att elen är billigare i dag än vad den var då. Man har bara tagit bort de skattehöjningar som har gjorts tidigare under den här mandatperioden.

Jag vet inte hur man ens kan slå sig för bröstet för den saken. Man har egentligen nollat skatten på samma ställe som den var när man tog över, med en abrovink som har skadat Sverige under tiden.

Man kan också nämna de 5 000 kronorna för en vanlig barnfamilj. Om man tittar på vilka som faktiskt får pengarna stämmer det att en del får 5 000 kronor. Men det är bara de 10 procenten med de högsta inkomsterna i Sverige som får de pengarna. Det kan man också försöka att slå sig för bröstet för.

Faktum är att väldigt många har det svårare i dag än vad de hade för tre fyra år sedan. Det är ett problem. De människorna har inte blivit hjälpta av massiva skattesänkningar till höginkomsttagare, som vi sedan kommer att få betala eftersom de genomförs med lånade pengar.

Det finns inte mycket för de flesta svenskar att vara särskilt glada och stolta över här. Det är lite beklagligt att vi har hamnat där, fru talman. (Applåder)

I detta anförande instämde Janine Alm Ericson (MP).

Anf. 7 IDA DROUGGE (M):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag till beslut och att lägga skrivelsen till handlingarna.

När vi inledde mandatperioden var Sveriges inflation tvåsiffrig, 10 procent. Elpriset var högre än vad det är i dag. Det är tyvärr ännu fortsatt för högt.

Det finns otroligt mycket som är svårt och turbulent i den värld som vi nu lever i. Vi i Sverige kan inte påverka allt det. Men vi kan titta på det vi kan påverka. Vad är då det?

Vi hade kunnat ha ett elpris som var 35–40 procent lägre än vad det är i dag om vi inte hade stängt ned kärnkraftsreaktorer i förtid.

Vi hade kunnat ha en lägre inflation om vi inte hade fått upp energipri- serna på de höga nivåer vi nu är på. Det går fort att rasera saker som fun- gerar väl. Det tar ibland tid att bygga upp dem igen.

Den här regeringen har påbörjat arbetet med att bygga upp svensk ener- giproduktion och svenskt elsystem på nytt. Det kommer tyvärr att ta lite mer tid. Jag förstår och vet att det kanske inte är en så stor tröst i en svår tid.

Vad kan vi då göra för att underlätta nu? Vi kan sänka skatter på arbete. Vi kan sänka matmomsen. Vi kan sänka avgiften till barnomsorgen. Re- geringen gör allt det. Men vad har det att göra med finansiell stabilitet, som vi debatterar i dag? Jo, att hushållen – vi alla – ska kunna ha en viss buffert. Det är en av de parametrar som ger oss finansiell stabilitet. En annan är banker som inte går med stora underskott. En tredje är kraftiga och bra regelverk mot penningtvätt och den typen av verksamhet. Kunder ska ha möjlighet att byta bank för att få bättre villkor. Det är ytterligare något regeringen har levererat.

Det är i dag enklare att flytta ett bundet bolån utan att betala höga ränteskillnadsersättningar. Det är i dag även lättare att sätta fast gängkrimi- nella som begår bedrägerier. Uppklaringsprocenten har ökat, och den här brottsligheten och brottsvinsterna från bedrägerierna har minskat kraftigt under denna mandatperiod.

Sverige är på väg åt rätt håll, och vi har också extremt goda förutsätt- ningar. Det finns mycket att vara tacksam över när det fungerar så bra som det gör i Sverige. Under denna svåra tid med hög inflation och lågkonjunk- tur har vi – vilket är unikt – ekonomiska möjligheter och mycket större spelutrymme än andra länder, tack vare vår låga statsskuld. Det finns stora länder i EU som har en statsskuldsnivå uppåt 80 procent. Vissa länder har en över hundra procentig skuldsättning. Vi ligger på 32–35 procent i offentlig skuld.

Sanningen är att vår statsskuld i dag som andel av bnp är lägre än när Magdalena Andersson fick igenom sin senaste budget här i riksdagen. Som andel av bnp är statsskulden lägre i dag än vad den var med Socialdemokraternas senaste budget. Våra räntekostnader har också minskat, för att nämna ytterligare en positiv parameter.

Vi har en stor kapitalmarknad med stark innovationskraft. Det ger enormt goda förutsättningar och grunder för företag och entreprenörer i Sverige att jobba utefter. De står mer stabilt när världen runt omkring är turbulent.

Det finns alltid mer att göra, och vi kommer att behöva mer tid, men mycket är också nu äntligen på väg åt rätt håll.

(Applåder)

Anf. 8 ANDREAS LENNKVIST MANRIQUEZ (V):

Fru talman! De senaste åren har vi sett en oroande utveckling i Sverige. Bedrägerier kopplade till bank-id och digitala betaltjänster har ökat markant. Finansinspektionen har redan slagit fast att tillsynen av bank-id och liknande tjänster behöver ses över. Det behövs tydliga regler och starkare kontroll, men framför allt behövs det högre krav på säkerhet.

Fru talman! När vi använder digitala legitimationer ska vi kunna känna oss trygga. Bank-id har blivit en nyckel till nästan hela vårt ekonomiska liv. Just därför måste säkerheten vara på absolut högsta nivå. Ansvar kan inte läggas på den som har blivit lurad. I dag får konsumenterna oftast själva stå för konsekvenserna av obehöriga uttag via bank-id, bankdosa och Swish. Det är inte rimligt. När system utnyttjas av kriminella ska inte offren lämnas ensamma med kostnaden. Samtidigt när telefonbedrägerierna nya rekordnivåer, och mörkertalet är stort.

Polisen är tydlig med att bankerna måste ta större ansvar för att förhindra brotten. I Storbritannien har man valt att agera. Där har man infört lagstiftning som tvingar bankerna att dela ansvaret när bedrägerier sker. Kundens bank ersätter normalt hälften av förlusten, och banken dit pengarna förs över får stå för den andra halvan. Dessutom måste bankerna öppet redovisa hur många av deras kunder som drabbas av bedrägerier. Detta skapar ansvar, och det skapar transparens. Det skapar också incitament för bankerna att faktiskt stoppa brotten. Sverige bör dra lärdom av detta. Vänsterpartiet anser att regeringen skyndsamt bör återkomma med lagförslag inspirerade av den brittiska modellen.

Problemet med bedrägerier drabbar inte bara enskilda individer. Det drabbar också företag i väldigt stor omfattning. Varje år möter omkring 40 000 företagare dessa bedragare. En fjärdedel av företagen uppger att de har lidit ekonomiska förluster av detta. Det är oacceptabelt. Bankerna måste ta större ansvar för att skydda sina företagskunder. Säkerheten kan inte vara något som företagen själva ska behöva efterfråga. Den ska vara självklar. Den ska vara stark, och den ska vara på plats innan brotten sker.

Med detta vill jag yrka bifall till reservation 20.

Anf. 9 MARTIN ÅDAHL (C):

Fru talman! Det är oroliga tider, men Sverige har bland de bästa finansiella marknaderna i världen. Vi har ledande fintechföretag, som det heter, och fantastiska entreprenörer. Men i finansmarknadsfrågor, som är ämnet

för dagens debatt, är vi under hög stress. Vanliga individer möter orimliga hinder.

Det råder extrem osäkerhet på de globala marknaderna i samband med det krig som Trump har startat men inte riktigt verkar veta hur han ska avsluta. Det berör i dag råvaror och börser, och vi väntar på att den svenska regeringen ska visa den handlingskraft som andra runt omkring i världen gör för att skydda företag och hushåll genom att sänka deras kostnader. Det gäller inte minst kostnaderna för el, som nämnts här.

Det sades att man hade kunnat göra saker bättre historiskt, men det enklaste hade ju varit att inte låta elnätsmonopolen höja sina avgifter med 30 procent vid årsskiftet. På det lades under en period även vissa effektavgifter. Den avgiftshysterin hade regeringen kunnat göra sitt bästa för att stoppa, som Centerpartiet vill göra, eftersom det handlar om ett monopol.

I nästa steg kan finansiella marknader definitivt hamna i skottgluggen. Vi ser redan börserna påverkas, men vi har även en högt belånad befolkning på det privata planet. Det gäller att hålla ögonen på kommersiella fastigheter och till och med på bolånemarknaden, för det kommer att bli en orolig tid framöver.

I vardagen har många fortfarande problem med det svenska banksystemet. Centerpartiet välkomnar att det förstärkta amorteringskravet tas bort, för det har inte vare sig bidragit till minskad belåning eller hjälpt utsatta hushåll, utan försvårat. Det ska nu till slut tas bort, vilket vi har bett om. Man bör även fundera på hur amorteringskravet ska se ut framöver i dessa oroliga tider med inte stigande utan snarast fallande fastighetspriser.

Problemen finns också i den vanliga praktiska vardagen. Bedrägerierna har redan nämnts, och där måste bankerna ta större ansvar när de nu har gjort det möjligt för kunder att bli lurade på ett sätt som inte borde vara möjligt i vår digitala era.

Vi bör också vara tydliga med att det är oacceptabelt att bankerna håller på pengarna. I dag kan man omedelbart föra över euro från ett svenskt konto till ett annat under det att penningtvättskontroll utförs, vilket absolut är nödvändigt i dessa fall, men det går inte med svenska kronor. Där ska pengarna hållas hos bankerna overnight. De tjänar mer än 1 miljard om året på det. Det här försvårar framför allt för privatpersoner och hushåll.

För att kunna fungera ekonomiskt behöver man absolut ett bankkonto, och föreningar och vissa personer har svårt att få det i vår digitala värld. Jag yrkar därför bifall till reservation 11, som handlar om att möta detta växande problem. Det har nämnts i debatten, men regeringen har ännu inte gjort något åt det här.

Vi måste klara av både det stora, det vill säga säkra den finansiella stabiliteten, och det vardagliga så att det blir lättare att utföra banktjänster, byta bank och känna sig säker mot bedrägerier. Nu väntar stora utmaningar för den svenska finansmarknaden i både stort och smått.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 18 mars.)

§ 7 Kommunala frågor

Finansutskottets betänkande 2025/26:FiU26
Kommunala frågor (skr. 2025/26:51)
föredrogs.

Anf. 10 MATTIAS ERIKSSON FALK (SD):

Fru talman! Vi ska i dag debattera finansutskottets betänkande 26 om kommunala frågor.

Vi befinner oss nu i sluttampen av mandatperioden 2022–2026. Det ger oss tillfälle att summera vad Sverigedemokraterna och regeringen ärvt från de rödgröna partierna, vad vi har åstadkommit under mandatperioden och vad valet den 13 september 2026 innebär för Sverige. Det gäller inte bara Sveriges riksdag, utan det gäller också våra 21 regioner och våra 290 kommuner.

Från riksdagen ned till regioner och kommuner behöver det finnas en tydlig röd tråd i politiken. Vill man som väljare att exempelvis den politik som Sverigedemokraterna driver i riksdagen för migration, trygghet, energi och bränsle ska få genomslag också i kommuner och regioner behöver man välja Sverigedemokraterna i alla de tre valen, för allt hänger ihop.

Jag kommer själv från Gävle kommun. Där vill företrädare för Socialdemokraterna exempelvis att invandringen till Sverige ska öka kraftigt igen. Det skulle föra oss tillbaka till den situation vi hade i Sverige 2015 när 163 000 personer sökte asyl i vårt land och det kaos som följde av det.

Det skulle också innebära att de skärpningar som nu genomförs i fråga om medborgarskap och kvalificering till välfärden för invandrare skulle rivas upp. Den svenska kassakistan skulle återigen öppnas upp för alla världens människor så länge de sätter sin fot inom Sveriges gränser.

Det kan också handla om den utveckling vi sett i regioner styrda av de rödgröna partierna. Det finns exempel på prioriteringar i kommuner och regioner som innebär försämringar för medborgarna i och med att man stänger verksamheter eller centraliserar dem till större städer. Förlossningsavdelningar läggs ned, vårdcentraler försvinner och sjukhusverksamheter centraliseras. Vi ser även försämringar i akutsjukvården.

För den som bor på en mindre ort kan det handla om timmar till närmaste akutsjukhus eller förlossning. Oftast är det kvinnor som drabbas av den här politiken. Ett tydligt exempel är Region Västernorrland, som styrs av Socialdemokraterna. Där stängdes BB i Sollefteå redan 2017. Nu fortsätter avvecklingen av verksamheter vid sjukhuset, eller så centraliseras de till större städer.

Konsekvensen blir att kvinnor som ska föda barn måste resa betydligt längre för att få vård. I värsta fall riskerar nu kvinnor att behöva föda längs vägen till sjukhuset. Det här påverkar tryggheten men också viljan att över huvud taget bilda familj och bo kvar.

Medan barnafödandet i Sverige har minskat med omkring 20 procent har det i Sollefteå minskat med hela 35 procent. Det är ingen slump. Vi såg samma utveckling i mitt hemlän Gävleborg. När BB i Bollnäs stängdes av Socialdemokraterna år 2002 minskade antalet födda barn kraftigt, och många unga kvinnor valde att flytta från den delen av länet.

Det här visar vilken politik de rödgröna partierna har fört ute i landet. Det är en politik som slår mot familjer och framför allt mot kvinnor.

Ett annat exempel från den här mandatperioden kommer från Region Värmland. De rödgröna partierna valde där att spara in 23 miljoner på akutens verksamhet men såg samtidigt inte några konstigheter med att satsa på ny konst för 40 miljoner kronor. Det är detta slags prioriteringar vi ser i regioner när de rödgröna styr.

Fru talman! Låt oss backa bandet till år 2022 och den situation Sverige befann sig i. Det var ingen slump att Sverigedemokraterna ökade kraftigt i valet 2022. Väljarna hade tröttnat på den migrationspolitik som förts och den kostnadskris som växt fram under de rödgröna åren.

De rödgröna hade höjt reduktionsplikten och skatten på bensin och diesel. De hade stängt ned fullt fungerande kärnkraftsreaktorer, vilket drev upp elpriserna, särskilt i södra Sverige. Allt detta eldade tillsammans på inflationen i vårt land. När bränslet blev dyrare ökade transportkostnaderna. Det drev i sin tur upp priset på varor och livsmedel. När inflationen steg höjde Riksbanken räntan, och bostadslån och billån blev tusentals kronor dyrare varje månad.

Det här var inga slumpmässiga händelser utan ett resultat av politiska beslut tagna av de rödgröna partierna här i Sveriges riksdag. Resultatet blev tydligt. Det blev dyrt att leva i Sverige. Den utvecklingen slog inte bara mot hushållen. Den slog också hårt mot Sveriges kommuner och regioner.

Kostnaderna ökade för mat i skolor och äldreomsorg. Energi blev dyrare i kommunala fastigheter. Transporter blev dyrare, och kollektivtrafikens biljettpriser behövde som ett resultat höjas. Räntorna steg kraftigt, och Riksbanken försökte parera den inflation som de rödgröna partierna skapat. Det gjorde investeringar i skolor, äldreboenden och infrastruktur betydligt dyrare. I många kommuner såg vi hur man tvingades dra ned i olika verksamheter. Smör till mackorna i skolan togs bort, mjölk drogs in, förskolor lades ned och kommunala avgifter höjdes.

Det här var konsekvenserna av en ekonomisk politik som eldade på inflationen. Det var konsekvenserna av en rödgrön politik som drabbade hushåll, företag, kommuner och regioner.

Fru talman! När Sverigedemokraterna och de nuvarande regeringspartierna fick majoritet efter valet 2022 stod Sverige inför stora problem, men vi påbörjade arbetet med att vända utvecklingen.

Vi behövde göra det billigare att leva och bo i Sverige. Därför har vi bland annat sänkt reduktionsplikten, sänkt skatten på bensin och diesel, påbörjat arbetet för ny kärnkraft, stärkt statsbidragen till kommuner och regioner, förenklat regelverk för företag och sänkt skatten på inkomster. Från den 1 april halveras dessutom skatten på mat. Detta är åtgärder som stärker hushållens ekonomi men också kommunernas och regionernas ekonomi.

Vi behövde göra Sverige tryggare. Vi har därför lagt om migrationspolitiken, och Sverige har nu den lägsta invandringen sedan 1980-talet. Det minskar trycket på kommunala verksamheter som förskolor, skolor, socialtjänst och sjukvård. Det innebär också att kommunerna nu kommer att kunna ta tag i det enorma utanförskap och den segregation som den av de rödgröna partierna tidigare förda massinvandringspolitiken skapat. Den ledde även till arbetslöshet, bostadsbrist, motsättningar och kriminalitet.

Vi har också gett polisen fler verktyg för att bekämpa brott. Straffen har skärpts, och fler skärpningar är på väg. Vi har även förändrat regelver-

ket för kameraövervakning så att kommuner och regioner nu enklare kan använda kameror i sitt trygghetsarbete.

Men trygghet skapas inte bara här i riksdagen genom beslut som vi fattar. Den måste också byggas lokalt genom att kommuner och regioner nyttjar den lagstiftning som vi här i riksdagen möjliggjort för dem.

Låt mig ta Region Gävleborg som exempel. Där är mitt parti Sverigedemokraterna med och styr. Där genomförs satsningar på trygghetskameror och bättre belysning på sjukhusområden. Antalet kontrollanter i kollektivtrafiken har ökat kraftigt, vilket har lett till ökade biljettintäkter och minskat fusk. Man har infört avgifter för uteblivna vårdbesök där språktolk bokats och nya taxor för asylsökande. Och bidraget till Ibn Rushd har avskaffats.

Detta är konkreta exempel på hur politiska beslut kan förändra verkligheten för att göra det bättre och tryggare, när man använder de möjligheter som riksdagen faktiskt gett kommuner och regioner.

Fru talman! Valet i höst handlar ytterst om ett vägval för vårt land. Vill man ha mer invandring, högre bränslepriser, instabila elpriser, högre matpriser och högre skatter ska man rösta på något av de rödgröna partierna. Men vill man i stället ha en stram migrationspolitik, ny kärnkraft, lägre bränslepriser, halverad skatt på mat, mer trygghet och rimliga skatter röstar man på Sverigedemokraterna i alla tre valen, det vill säga till riksdagen, regionfullmäktige och kommunfullmäktige – för alla tre valen hänger ihop.

Antingen vrider vi tillbaka klockan till rödgrön tid igen och får tillbaka den politik som skapade problemen i vårt land, eller så fortsätter vi arbetet med att göra Sverige tryggare, starkare och fungerande igen.

(Applåder)

Anf. 11 EVA LINDH (S):

Fru talman! Sverige är ett starkt land, men styrkan i ett land mäts inte i diagram eller budgettabeller. Den mäts i hur välfärden fungerar i människors vardag – när eller om barnet får stöd i skolan, den äldre får omsorg i tid och familjen möter en vård som finns där när den behövs. Det är där politikens verkliga resultat syns. Och det är därför den här debatten är så viktig. För när kommuner och regioner pressas ekonomiskt är det inte siffror som drabbas först; det är människor.

I kommuner och regioner runt om i landet hör vi samma budskap – från norr till söder, från öst till väst. Behoven och kostnaderna ökar, men resurserna ökar inte i samma takt. Konsekvenserna är tydliga. På sina håll växer barngrupperna mycket. Skolan får svårare att ge stöd till elever som behöver det. Socialtjänsten pressas hårdare. Äldreomsorgen brottas med bemanningsproblem. Vårdens personal tvingas springa allt fortare. Detta är verkligheten i svensk välfärd i dag.

Trots detta väljer SD-regeringen att säga samma sak gång på gång: Det behövs inte mer resurser. De säger att skattesänkningar för de rikaste är viktigare än välfärden. De säger att vinster i välfärden är viktigare än trygghet. De säger att undersköterskan, läraren och socialsekreteraren ska lösa sina uppdrag med mindre för att staten valt att ge mindre. Det är en politisk värdering.

Men, fru talman, människor kan inte vänta på resurser. Kommuner som kämpar med underskott kan inte vänta. Politik handlar om att ta ansvar när verkligheten förändras.

Senast i dag har vi sett nyheten om att 50 000 nyanställda behövs inom äldreomsorgen samtidigt som två tredjedelar av dem som redan jobbar inom äldreomsorgen vill sluta. De orkar inte jobba kvar. Därför måste arbetsvillkoren bli bättre för att vi ska klara av framtidens äldreomsorg.

Redan under pandemin var revorna inom äldreomsorgen mycket tydliga. Då pratades det väldigt mycket om att stärka äldreomsorgen. Men nu minskar möjligheterna för kommunerna att göra just det. Personalen jobbar på högvarv för att kunna ge en god omsorg till våra äldre.

En av de viktigaste frågorna i betänkandet handlar inte bara om här och nu utan också om den långsiktiga finansieringen. Kommuner och regioner behöver stabila förutsättningar, inte kortsiktiga projektpengar eller tillfälliga riktade satsningar. De behöver långsiktiga, generella statsbidrag. Det ger möjlighet att planera, anställa personal och bygga upp verksamhet över tid. Därför vill vi socialdemokrater se en bottenplatta för välfärden, där statsbidragen räknas upp i takt med inflationen. Det är så man skapar stabilitet i välfärden.

Fru talman! Särskilt tuff är situationen för små kommuner, kommuner i glesbygd och på landsbygd och kommuner som kämpar med socioekonomiska utmaningar. De har högre kostnader per invånare, de har svårare att rekrytera personal och de har mindre skattekraft.

Det är därför vi har det kommunalekonomiska utjämnningssystemet – för att människor ska ha tillgång till likvärdig välfärd oavsett var i landet de bor. Men nu ser vi att regeringen i stället för att stärka systemet kommer med förslag som riskerar att slå hårt mot just de kommuner som redan har de tuffaste förutsättningarna.

Vidare har SD-regeringen tagit bort det särskilda stöd som har gått till mindre kommuner i glesbygd och på landsbygd. Man har försämrat förutsättningarna för just dessa kommuner. Det är inte att värna hela landet; det är att lämna delar av landet efter.

Fru talman! En annan central fråga i det här betänkandet handlar om vinster i välfärden. I dag är Sverige i praktiken det enda land i världen som tillåter obegränsade vinster i ett helt skattefinansierat skolsystem. Känn på den!

Konsekvenserna ser vi tydligt. Segregationen i skolan har ökat. Resurser flyttas från klassrum till aktieägare. Välfärdsbrottsligheten växer. Samma mönster som i skolan ser vi också i andra delar av välfärden. När skattemedel som är avsedda för vård, skola och omsorg tas ut som vinster går pengarna inte längre till människors behov – de går till avkastning. Men vi socialdemokrater menar att välfärdens resurser ska gå till välfärden.

Fru talman! Valfrihet är naturligtvis positivt om man kan påverka innehållet. Men då måste man kunna välja. Det måste finnas en äldreomsorg där man kan påverka innehållet och få de tjänster man behöver.

En sak borde vi dock kunna vara överens om, nämligen att valfrihet aldrig får innebära att kontrollen över välfärden försvagas. När oseriösa aktörer får tillgång till skattemedel utan tillräcklig kontroll riskerar vi inte bara kvaliteten utan också förtroendet för och tilliten till välfärden. Skattepengar ska användas till det de är avsedda för: vård, skola och omsorg.

Fru talman! Den här debatten visar en tydlig politisk skiljelinje. På den ena sidan finns de som ser välfärden som en gemensam samhällsinvestering, det vill säga vi. På den andra sidan finns de som accepterar att resurserna minskar, marknadslogiken får styra och kommunerna själva får hantera konsekvenserna, det vill säga SD-regeringen.

Vi socialdemokrater väljer en annan väg. Vi vill stärka de generella statsbidragen. Vi vill skapa mer jämlika förutsättningar mellan kommuner. Vi vill stoppa vinstjakten i välfärden och säkerställa att skattemedel går till verksamheten, för bakom varje budgetpost finns en människa: barnet som behöver stödet i skolan, undersköterskan som nu springer allt fortare mellan brukare, familjen som väntar på vård och den äldre som vill känna trygghet i sin omsorg.

Välfärd är inte abstrakt politik. Välfärd är människors liv. Därför måste vi ha en politik som ger kommuner och regioner de resurser och förutsättningar som krävs. Det Sverige vi vill bygga är ett land som håller ihop, ett land där välfärden är stark, ett land där möjligheterna är jämlika och ett land där tryggheten gäller alla. Det är den vägen vi socialdemokrater väljer.

Vi vet att välfärden formade Sverige. Den byggde vår demokrati, vår tillit och vår trygghet. Den gjorde att generationer av barn kunde växa upp med framtidstro. Den gjorde att människor kände att samhället bar dem när livet blev svårt. Att nu låta välfärden försvagas är att låta sammanhållningen försvagas. Det är att skapa ett mer ojämnt, mer otryggt och mer splittrat Sverige.

Vi socialdemokrater väljer en annan väg. Vi väljer sammanhållning. Vi väljer välfärden. Jag hoppas på en ny riktning för Sverige i höst.

Avslutningsvis yrkar jag bifall till reservation 3 under punkt 2.
(Applåder)

Anf. 12 ADAM REUTERSKIÖLD (M):

Fru talman! Kommuner och regioner ansvarar för några av välfärdens mest centrala uppgifter: skolan, vården och omsorgen. Det är verksamheter som människor möter varje dag och som i hög grad avgör hur väl samhället fungerar. Samtidigt upplever många att dessa verksamheter alltmer påverkas av beslut från staten. Staten sätter regelverken, staten beslutar om bidragen och staten fattar beslut som i många fall driver kostnader i kommuner och regioner.

Samtidigt breddas kommunernas uppdrag, eller det kanske framför allt realiserar. Jag tänker på krisberedskap, både den fysiska och den digitala, som ställer större krav på både kompetens och materiel. Det är bakgrunden till många av de frågor som behandlas i betänkande FiU26 om kommunala frågor.

Fru talman! Kommunsektorn har under de senaste åren mött stora ekonomiska utmaningar. Den höga inflationen 2022 och 2023, som vi ärvde av den tidigare regeringen, stigande pensionskostnader och ökade räntor har satt hårt tryck på kommuner och regioner.

År 2023 redovisade kommunsektorn sammantaget ett resultat på omkring 25 miljarder kronor, vilket kan låta starkt, men det resultatet berodde till stor del på tillfälliga effekter.

År 2024 försämrades ekonomin i många kommuner. Ett stort antal kommuner redovisade underskott, och regionsektorn hade sammanlagt ett

negativt resultat på över 20 miljarder kronor. Samtidigt är det viktigt att komma ihåg att många kommuner gick in i denna period med relativt starka balansräkningar. Det betyder att de hade reserver för att hantera situationen.

År 2025 gick kommunsektorn med överskott. Kommunerna hade sammantaget ett överskott på 32 miljarder kronor, och regionerna hade ett överskott på 8,3 miljarder. Det var bara 35 av landets 290 kommuner som gick med underskott.

Fru talman! Det spelar nämligen roll vem som styr. Det är en aspekt som det sällan talas om i debatten. När man studerar kommunernas ekonomi över tid framträder ett tydligt mönster: Kommuner och regioner som styrs av borgerliga partier har generellt starkare ekonomiska resultat, lägre skuldsättning och bättre kostnadskontroll.

Det handlar inte om ideologi i första hand, utan det handlar om styrning. Kommuner som arbetar systematiskt med effektivisering, uppföljning och långsiktig ekonomisk planering klarar ekonomiska utmaningar bättre. Det är därför inte överraskande att många av de kommuner som haft en stark ekonomi också är kommuner där de borgerliga partierna haft ett långsiktigt inflytande.

Fru talman! En central fråga i betänkandet är det kommunala utjämningsystemet. Sverige har stora skillnader när det gäller kommunala förutsättningar. Vissa kommuner verkar i glesbygd med långa avstånd och små befolkningsunderlag. Andra är tätbefolkade områden och har andra typer av kostnadsutmaningar.

Utjämningsystemet finns för att säkerställa rimliga förutsättningar för välfärd i hela landet, men systemet upplevs inte alltid som rättvist. Kommuner som lyckas skapa tillväxt och stärka sitt skatteunderlag får i många fall en stor del av denna tillväxt omfördelad. Det riskerar att minska incitamenten att attrahera investeringar, företag och nya invånare.

Samtidigt finns kommuner som under mycket lång tid blivit starkt beroende av systemet. Ett utjämningsystem måste därför både värna likvärdighet och skapa drivkrafter för utveckling. Det är därför välkommet att den parlamentariska Utjämningskommittén har presenterat förslag i betänkandet *Nätt och jämnt – Likvärdighet och effektivitet i kommunsektorn*.

Under föregående år samlade man in remisser och synpunkter, och förslaget bereds nu i Regeringskansliet och på Finansdepartementet. Förslagen syftar bland annat till att minska inkomstutjämningsystemets negativa effekter på tillväxt och göra systemet mer transparent och förutsägbart.

Fru talman! Regeringen har också tagit flera initiativ för att stärka effektiviteten i kommunsektorn. En särskild regiongranskningsfunktion har inrättats vid Ekonomistyrningsverket för att analysera regionernas ekonomi och effektivitet. Dessutom har en effektivitetsdelegation för hälso- och sjukvården inrättats för att bistå regionerna med analyser och sprida goda exempel. Det är viktiga steg, för sanningen är att välfärdens långsiktiga utmaningar inte enbart kan lösas genom ökade resurser. Vi måste också använda resurserna på ett bättre sätt.

Fru talman! Här finns en tydlig politisk skiljelinje. Från oppositionen hör vi ofta samma svar på välfärdens utmaningar: mer pengar. Men mer pengar löser inte alla problem. Om ineffektiva strukturer och arbetssätt består riskerar mer resurser bara att förstärka problemen. Vi kan inte

fortsätta att göra exakt samma sak som vi alltid har gjort men till högre kostnader. Vi måste också våga utveckla nya arbetssätt, nya tekniker och bättre organisering av verksamheterna.

Fru talman! En annan tydlig konfliktlinje gäller valfriheten, som vi hörde i det tidigare inlägget. Moderaterna och regeringen står tydligt upp för människors rätt att välja skola, vårdcentral och omsorg. Den valfriheten har bidragit till innovation, utveckling och bättre service för många människor.

Oppositionen vill i stället kraftigt begränsa eller avskaffa denna frihet, men verkligheten är att många uppskattade verksamheter i dag drivs av fristående aktörer runt om i landet. Problemet i välfärden är inte att det finns olika utförare, utan problemet uppstår när kontrollen av brister inte fungerar. Därför behöver vi en stark tillsyn och tydliga kvalitetskrav, oavsett vem som driver verksamheten.

Fru talman! En annan fråga som behandlas i betänkandet gäller statsbidragen till kommunsektorn. I dag finns ett mycket stort antal riktade statsbidrag. Många kommuner har särskilda funktioner vars huvudsakliga uppgift är att söka och administrera dessa bidrag. Det innebär betydande administrativa kostnader, och det tar resurser från kärnverksamheten.

Moderaterna menar därför att generella statsbidrag ofta är att föredra framför riktade. Kommunerna känner sina lokala behov bäst och bör ha större frihet att själva prioritera resurserna. I grunden behöver vi kanske reformera hela systemet genom att minska de statliga tillskotten över huvud taget samtidigt som vi minskar pålagor och de kostnadsdrivande effekter som staten inför. En kommun borde kunna stå mer och mer på egna ben.

Fru talman! Kommuner och regioner är grunden för välfärden i Sverige. För att klara framtidens utmaningar behöver vi starkare incitament för tillväxt, bättre ekonomisk styrning, mindre administrativt krångel och starkt kommunalt självstyre. Det kräver reformer, och det kräver ansvarstagande och politiskt ledarskap. Det är det vi ser från regeringen i dag.

Fru talman! Med det vill jag avslutningsvis yrka bifall till förslaget i betänkandet.

(Applåder)

Anf. 13 EVA LINDH (S) replik:

Fru talman! Jag har en fråga till ledamoten Adam Reuterskiöld, men jag vill först bara kommentera ett par saker som ledamoten sa i sitt anförande.

Ett: Reuterskiöld står här och säger att mer resurser förstärker problemen snarare än löser problemen. Jag tycker att det är ett hån mot alla dem som jobbar till exempel inom äldreomsorgen, som måste springa fortare och fortare hela dagarna och ändå känner när de går hem att de inte har hunnit möta de äldres behov. Det är klart att pengar spelar roll.

Två: Det är inte så att vi socialdemokrater vill stoppa möjligheten att välja vård och skola. Vi vill stoppa vinstjakten. Det är skillnad. Men Moderaterna tror inte att någon kommer att vilja bedriva vård eller skola om man inte får ta ut helt ohejdat mycket av de pengar som faktiskt ska gå till skola eller vård. Det har vi olika syn på, och vi tycker att pengar som är avsedda till skolan eller till vården ska gå till just det.

Men nu till min fråga. Adam Reuterskiöld nämnde just att det är stora skillnader i hela landet och att det är helt andra förutsättningar för mindre kommuner i glesbygd och på landsbygd. De får kämpa mycket hårdare därför att utmaningarna är större.

Nu lade ju den parlamentariska kommittén i början av mandatperioden fram ett förslag som vi faktiskt var eniga om. Ingenting har kommit ut av det, mer än att regeringen har kommit med förslag som gör det svårare för många av de kommuner som behöver lyftas.

Min fråga till ledamoten är: Vad händer? När kommer det ett förslag? Regioner och kommuner förtjänar ett svar. Människor i Sverige förtjänar ett svar.

Anf. 14 ADAM REUTERSKIÖLD (M) replik:

Fru talman! Tack så mycket, Eva, för de olika frågorna! Jag tar dem i tur och ordning.

Mer resurser är inte svaret på alla frågor, som jag sa i mitt anförande, och det håller jag fast vid. Att lägga mer resurser på dåliga processer kommer aldrig att leda till bättre resultat.

Vad jag menar är att vi måste hitta nya sätt att ge effektiv nytta till våra medborgare. Jag tror att vi kommer att hitta helt nya sätt att använda vårdteknik med AI och att det kommer att förändra i grunden hur vi levererar nytta till våra medborgare. Jag anser inte att mer resurser till gamla processer som är ineffektiva löser problemet.

Tydligheten om valfriheten är jättebra. Det är bra att vi får höra Socialdemokraterna definiera valfrihetsfrågan väldigt tydligt. Man är för valfrihet, men ingen får ha ett företag för att hantera det och man ska inte ge företag de förutsättningar som vi ger för att bidra till valfrihet.

Det är en enorm massa företagare i Sverige som levererar fantastiskt god service till våra invånare. Det ska vi vara stolta över, och det ska vi bidra till. Problemet i valfrihetssystemet är naturligtvis inte vinsterna i sig. Problemet är att man ska avkräva kvalitet och resultat, och det ska man göra oberoende av om det är en kommunal verksamhet eller en fristående leverantör. Det spelar ingen roll. Vi ska kräva resultat och kvalitet i alla fall.

Sedan är det detta med utjämningsystemet. Ja, man kan se att en väldigt stor andel går till Södertälje, Malmö och Göteborg, som naturligtvis har enormt bra förutsättningar att själva skapa den här nyttan för medborgarna. Det spelar roll vilka som styr kommunerna. Man kan se hur resultatet för Stockholms stad har fallit under de senaste åren.

Anf. 15 EVA LINDH (S) replik:

Fru talman! Ett: Vi är emot att plocka ut vinst, det vill säga att ta bort pengar från välfärden. Det är det vi är emot. Det är det som skadar kvaliteten i välfärden, och den vinstjakten måste stoppas.

Två: Jag tror att ledamoten behöver läsa på lite. Det är ju inte så att Malmö får en högre andel av utjämnningen. Jo, om man räknar i antal invånare, därför att Malmö är större än till exempel Perstorp. Malmö har fler invånare än Perstorp. Men Perstorp får mer per invånare. Ledamoten bör läsa på lite innan han uttalar sig om saker som handlar om utjämningsystemet, för ledamoten har inte fog för det han säger. Det där är bara osanningar som sprids.

Tre: Nej, mer pengar kanske inte spelar så stor roll om det finns tillräckligt med pengar. Då kanske inte mer pengar spelar så stor roll. Men det finns inte tillräckligt med pengar i välfärden, och då spelar pengar roll.

Jag kan göra en jämförelse om det som vi inte är överens om. Om man ger pengar till människor som redan har spelat det inte så stor roll, eller hur? Men om man ger pengar, det vill säga skattesänkningar, till dem som inte har spelat det väldigt stor roll. SD-regeringen kanske borde fundera lite över hur det hänger ihop.

Fyra: Jag begärde bara en tidsuppskattning av när förslagen om en rättvisare fördelning av skattemedlen, det vill säga pengarna till välfärden i utjämningsystemet, kommer. När kan vi få en mer rättvis och jämlik välfärd i hela landet? Det undrar jag. När blir det?

Anf. 16 ADAM REUTERSKIÖLD (M) replik:

Fru talman! Tack, Eva, för kommentarerna här! Vi tar dem i samma ordning som vi började med.

Vinster i välfärden är en tung fråga att hantera för många partier. För oss är det inte så svårt, men för er måste det bli väldigt svårt. Ska man då begränsa städbolaget som städar skolan? Ska de också ha en begränsning i vinsterna? Ska byggföretaget som bygger skolor och vägar också ha en begränsning i vinsterna?

Ska vi ha ett helt nytt system för företagen i Sverige där staten avgör hur mycket vinster vi ska ha? Nej, det systemet kallas i förlängningen socialism, och det är något som vi inte står för. Vi är rätt tydliga med att vinster i välfärden inte är problemet. Problemet är leverans av nytta. Där ska vi vara benhårda.

Vi ska också vara benhårda med att beivra välfärdsbrottslighet. Pengar ska gå till det som är syftet, inte till någon brottslighet. Regeringen har infört en rad olika aktiviteter för att begränsa de här effekterna. Det är oerhört viktigt, och där är vi nog överens – pengarna ska naturligtvis gå till det som är meningen.

När det gäller mest pengar och hur man räknar per invånare var det jag sa i mitt svar att Malmö får mest pengar. Det vidhåller jag, för Malmö får mest pengar. Det jag menade var att Malmö har alla de möjligheter en storstadsregion i närheten av Europa har att skapa välstånd och tillväxt och därmed inte behöver ett kommunalt utjämningsystem. Däremot finns det kommuner i övre Norrland som har helt andra utmaningar än Malmö har.

Jag tror nog att vår fördelning av det kommunala utjämningsystemet måste analyseras mer, och det är också det som regeringen gör. Det funkar ju inte att vi pinar pengar ur kommuner med väldigt få invånare och fördelar till väldigt stora kommuner som egentligen borde klara sig själva.

Anf. 17 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag påminner ledamöterna om att när man tilltalar en meddebattör är det inte bara med förnamn, utan det är med för- och efternamn – och alltid via talmannen. Det vet ni efter rätt många debatter.

Anf. 18 ILONA SZATMÁRI WALDAU (V):

Fru talman! När vi går till vårdcentralen vill vi vara trygga i att vi bemöts utifrån våra behov, inte utifrån hur lönsamma vi är. När vi får en behandling vill vi vara säkra på att den ges för att göra oss friska, inte för att den

är den mest lönsamma. När våra barn börjar i skolan vill vi att de möts som elever, inte som kunder eller vinstmöjligheter.

I dag går flera miljarder av det vi betalar i skatt för välfärden till privata vinster, oftast till riskkapitalbolag som gör sitt bästa för att smita från skatt. Avkastningen på eget kapital för företag inom hälso- och sjukvård är mer än dubbelt så stor som i hela tjänstesektorn. Vården har blivit en kassako.

Det som kostar mest pengar, och som är avgörande för kvaliteten i välfärden, är personalen. Det är den företagen oftast sparar in på för att göra vinster. Privat äldreomsorg och privata skolor har lägre personaltäthet och ofta lägre löner än vad kommunala äldreboenden och skolor har. Otrygga anställningar är betydligt vanligare i den privata äldreomsorgen.

Ett annat sätt att spara pengar är att hyra lokaler, till och med för förskolor, i fastigheter utan skolgård eller gymnastiksal.

Vinstintresset förvrider välfärdens sätt att fungera. Vårdcentraler och läkarmottagningar etablerar sig mycket oftare i områden där folk är välbeställda och relativt friska. Vinstdrivna skolor lockar helst till sig elever från studievana hem med löften och reklam som inte motsvarar kvaliteten på undervisningen.

Så mycket som två tredjedelar av Sveriges befolkning vill stoppa vinstutdelning i skattefinansierad vård, skola och omsorg. Sedan kriminella gäng etablerade sig i välfärden finns det ytterligare skäl att stoppa vinsterna. Det är dags att ta det beslutet nu!

Samtidigt behöver möjligheten för idéburna verksamheter att delta i upphandlingar öka. Det är rimligt att försöka mildra vissa av de negativa effekter som LOV-systemet gett upphov till. Ett sätt är att underlätta för idéburna aktörer att delta i upphandlingar. När Uppsala till exempel valde att öppna en upphandling enbart för idéburna organisationer överklagade företagen och förlorade. Nu hoppas jag att fler kommuner och regioner kan följa efter.

Fru talman! Vi kan konstatera att högermajoriteten inte prioriterar kommuner och regioner. I stället för att lyssna på kommunernas vädjan om att halvera antalet riktade statsbidrag ökade man dem i år. I stället för att värdesäkra de generella statsbidragen fryste man dem i år. I stället för att lägga resurser på kommunernas och regionernas stora behov av investeringar sänkte man skatten för höginkomsttagare. Kommunerna och regionerna fick stå där med lång näsa.

Behoven varierar och utvecklas i takt med befolkningsökningen, men vi har inte något system i Sverige som säkerställer att resurserna motsvarar behoven. De generella statsbidragen är inte indexerade för att följa den automatiska kostnadsutvecklingen. Vården, skolan och omsorgen måste ständigt anpassas till det rådande kostnadsläget i stället för efter medborgarnas behov. Vänsterpartiet menar att de generella statsbidragen till kommuner och regioner måste indexeras utifrån förändrade priser och löner i kommunsektorn och utifrån demografiska förändringar.

Fru talman! Kommunerna och regionerna ansvarar för en stor del av den offentliga verksamheten, såsom välfärdstjänsterna inom skola, hälso- och sjukvård, omsorg, kollektivtrafik, vattenförsörjning och renhållning med mera. Alla kommuner respektive regioner har samma uppdrag. Alla invånare ska ha tillgång till god och likvärdig välfärd oavsett var i landet man bor.

Samtidigt skiljer sig förutsättningarna åt mellan olika kommuner och mellan olika regioner när det gäller exempelvis skattekraft, folkmängd, åldersstruktur, bebyggelsestruktur och socioekonomi som befolkningens utbildningsbakgrund och inkomst. Dessa strukturella skillnader leder till att de ekonomiska förutsättningarna är olika både på intäktssidan och på kostnadssidan. Därför har vi det kommunala utjämningsystemet.

Systemet syftar till att skapa likvärdiga ekonomiska förutsättningar för alla kommuner och regioner i landet att kunna tillhandahålla likvärdig service. Meningen är att skillnader i kommunalskatt i stort ska spegla skillnader i effektivitet och service- och avgiftsnivå. Det ska inte bero på strukturella skillnader. Det har dock sedan länge varit uppenbart att systemet inte uppfyller målet. Detta visar inte minst de stora skillnaderna i kommunala och regionala skattesatser, där det skiljer nästan 7 kronor mellan den kommun som har högst skattesats och den som har lägst.

En stopplag som straffar kommuner som höjer skatten och premierar dem som sänker den – som regeringen vill – är inte lösningen. Lösningen är ett bättre utjämningsystem och ett utökat statsbidrag. I dag tvingas kommuner höja skatten om de vill behålla bra välfärd och service när regeringen inte höjer statsbidragen utan hellre sänker skatterna.

Sveriges minsta kommun är stor till ytan. Dorotea är lika stort som Blekinge och nästan lika stort som halva Stockholms län. I Dorotea bor cirka 2 300 personer och i Stockholms län över 2,4 miljoner. I Dorotea måste man hålla igång skolor med cirka tio elever, eftersom det är tio mil till nästa skola. En liten och gles kommun har andra utmaningar än tätbefolkade kommuner med korta avstånd.

För att Dorotea och andra små glesbygdskommuner ska överleva behövs ett utjämningsystem som utjämnar mer. Samtidigt behöver vi tillföra mer pengar till systemet. Det kan inte få vara så att det skiljer nästan 7 kronor i skatt på grund av de demografiska förutsättningarna.

En utredning har kommit med förslag på ändringar av utjämningsystemet. Även om utredningens förslag är långtifrån tillräckliga för att skapa likvärdiga ekonomiska förutsättningar var kommitténs förslag ändå ett steg i rätt riktning. Än så länge har regeringen inte genomfört förslagen eller ens kommit med förslag. Det är dags att ändra utjämningsystemet!

Fru talman! Sedan regeringen tillträdde har vi sett ständiga nedskärningar i kommuner och regioner. Regeringen ökar klyftorna och har dubblerat antalet fattiga. Nu lever cirka 730 000 personer – vuxna svenskar – i materiell och relativ fattigdom.

Under högerregeringens tid vid makten har vräkningarna ökat kraftigt. Sedan 2022 har antalet vräkningar via Kronofogden ökat med nästan 50 procent. Mer än 824 barn vräktes från sitt eller en förälders boende under 2025. När barn vräks måste socialtjänsten agera, och det blir kostnader för kommunerna.

Med den politik som högerregeringen för, där människor har blivit fattigare och framöver kommer att bli ännu fattigare, ökar kostnaderna i kommunerna. När Danmark till exempel sänkte socialbidragen ökade kriminaliteten bland unga. Om kommunerna tvingas till nedskärningar inom socialtjänsten, fritidsutbudet, skolan och stödet till ideella organisationer ökar barns utsatthet ännu mer. En klok kommun satsar på barnen för att kompensera för regeringens ointresse, även om det kan krävas en skattehöjning.

Fru talman! Det är min och Vänsterpartiets absoluta övertygelse att en stark, gemensamt finansierad och jämlik välfärd, låg arbetslöshet och ett starkt socialt försäkringssystem är det bästa sättet att motverka klassamhället. Dagens stora klyftor mellan människor och mellan kommuner måste minska. Hela Sverige behövs, och alla människor behövs. Kommunerna och regionerna måste kunna leverera bra välfärd utan vinstintresse.

Sverige behöver en ny regering och en ny politik.

Jag står bakom samtliga reservationer, men jag yrkar bifall till reservation 10 om stopp för vinster i välfärden.

Anf. 19 HANS EKLIND (KD):

Fru talman! Vi diskuterar kommunerna, för det är där vi bygger Sverige. Detta slog Kristdemokraternas förste partiledare, prästen Birger Ekstedt, fast. Kommunerna ser väldigt olika ut och har olika förutsättningar. I kommunerna råder kommunalt självstyre, och vi tror att besluten kan bli både bättre och mer legitima.

Här låter vi oss vägledas av den så kallade subsidiaritetsprincipen. Den innebär att beslut ska fattas på lägsta möjliga effektiva nivå. Där familjen bäst kan avgöra besluten hemma vid köksbordet ska alltså ingen högre instans lägga sig i. Detta gäller hela vägen upp till Europeanivå.

Kommunerna och regionerna står för en stor del av de så kallade välfärdstjänster som vi medborgare värdesätter och är i behov av. Samtidigt är kommunernas verksamhet bred – kan man säga utan att ta till överord – och spänner över så vitt skilda områden som vård, omsorg, utbildning, kultur, fritidsverksamhet och teknisk infrastruktur, för att bara nämna några. Kommuner och regioner är en sektor som 2024 omsatte över 1,4 biljoner kronor – 1 400 miljarder kronor. Det är alltså en av Sveriges absolut största ekonomiska helheter.

Fru talman! Låt oss alltid akta oss för att klumpa ihop kommuner och regioner som om de vore lika, för det är de inte. Precis som att människor inte kan bedömas enkom efter biologiskt kön, ålder, hudfärg eller nationalitet ska kommunerna bedömas var och en för sig. En kommun kan ha brist på bostäder medan det finns jobb att söka. En annan kommun kan säga precis tvärtom: Här finns det bostäder, men det finns å andra sidan inga jobb.

Jag tror att vi hittar ett antal nycklar i att ge utrymme för mer kreativa lösningar, mer av avreglering och mindre av detaljreglering. Vi behöver få ned ledtider och så vidare, liksom genomföra regelförenklingar. Jag tror att företag, organisationer och offentlig sektor behöver inte bara kunna utan också våga ta initiativ för att sätta fart på byggandet av framtidens Sverige.

Fru talman! Det har snart gått åtta år sedan jag klev in i riksdagen, och man har ju fått vara med om en hel del under dessa åtta år. Det har varit omtumlande saker som pandemin, inte minst, liksom höga energikostnader och upplevelsen av krig i vårt närområde. Vi har sett den fruktansvärda massaker som Hamas utförde på civila israeler. Det är hot om tullar som kommer och går, höll jag på att säga, och nu har vi dessutom osäkerheten kring oljepris och annat som en konsekvens av situationen i Iran. Vid sidan av det enorma mänskliga lidande som de här sakerna har orsakat pressar de naturligtvis Sverige ekonomiskt och gör den ekonomiska framtiden mer osäker.

Inflationen låg på nästan 10 procent när vi tog över makten, och jag nämner inte det för att fördela skuld hit eller dit utan för att konstatera att just inflationen gjorde att kommuner och regioner beräknades få en höjning av pensionskostnaderna med ungefär 50 miljarder. Nu när vi har fått ned inflationen till målnivån – och till och med under den – frigörs resurser för kommunerna att lägga pengar på annat.

Fru talman! Även om det finns riskfaktorer som vi alltjämt måste väga in – saker och ting går liksom inte bara på räls – ser vi nu allt tydligare de efterlängtade signalerna om att lågkonjunkturen släpper sitt grepp om vår ekonomi. Jag tror mycket på den budget för 2026 som vi i riksdagen har godkänt. Det känns minst sagt rimligt, menar jag, att vi stöttar hushållen genom bland annat sänkt skatt på arbete, sänkt skatt på pension, sänkt skatt på drivmedel, sänkt moms på mat, sänkt skatt på el och sänkt skatt på sjuk- och aktivitetsersättningen, för att nämna några exempel.

Jag nämner detta för att kommunssektorns ekonomiska förutsättningar i hög grad påverkas av skatteunderlagets utveckling – och för att skatteunderlagets utveckling påverkas av hur mycket människor arbetar. Att vi nu har en regering som vill återupprätta arbetslinjen och förbättra näringslivsklimatet är således bra även för kommunernas ekonomi.

Jag vill ta tillfället i akt att ånyo påminna kammaren om att den kaka som många debattörer så gärna vill tala om hur den ska fördelas först måste bakas. Det blir också lättare att fördela kakan om den växer. Därför är jag nöjd med att vi kristdemokrater i regeringssamarbetet drev på för den tillväxtbudget regeringen har för 2026. Den stärker köpkraften, får fler i arbete och gör det mer lönsamt för folk att driva företag. Det investeras också i både forskning och infrastruktur. Får man inte fart på tillväxten kommer det nämligen i slutändan att drabba välfärden – var så säker! Därför är det väldigt förhoppningsfullt att Sverige nu spås vara ett av de absolut främsta länderna inom EU när det gäller just tillväxt.

Fru talman! Vi har ett utjämningsystem som när det fyller sitt syfte ger möjlighet till likvärdiga ekonomiska förutsättningar för kommuner och regioner. Det ska inte motverka effektivisering, utveckling och tillväxt. Utjämningsystemet är viktigt eftersom situationerna ser mycket olika ut ute i landet, och man ska komma ihåg att kommunerna har exakt samma uppdrag även om situationerna ser olika ut. Kommunerna har ett huvuduppdrag, och det är att se till att medborgarna kan lita på att välfärden finns när de behöver den. I kommunerna ska medborgarna även ges möjlighet att utvecklas och växa, så att alla kan vara med och bidra till vår samhällsgemenskap.

Fru talman! Jag ska ge ett tips: Om man vill sova gott om nätterna ska man inte avsluta dagen med att läsa om försörjningskvoten och prognoserna för densamma. Försörjningskvoten är alltså relationen mellan den arbetsföra befolkningen och dem som är barn och unga eller pensionärer. En högre kvot indikerar större försörjningsbörda för den arbetsföra befolkningen. Även om antalet förvärvsarbetande nu väntas öka, vilket mildrar konsekvenserna av försörjningskvoten, är prognosen att den nuvarande försörjningskvoten, som ligger på 70, ska växa till 92 under de kommande 50 åren. Det beror på minskade födelsetal och en ökning av antalet äldre.

Jag vill därför avsluta mitt anförande med att säga att jag tror att det är viktigt att vi fortsatt ser över kommunernas verksamhet och att den förbättras. Sedan 1993 har staten ett effektiviseringskrav på sig när det gäller myndigheternas förvaltningskostnader. Vi kristdemokrater anser att även kommunerna bör arbeta utifrån den linjen och ständigt försöka utveckla sina arbetsätt. När en kommun identifierar ett sätt att göra någonting både billigare och bättre frigörs nämligen resurser som kan återinvesteras i kärnverksamheterna. Det gör det också möjligt att prioritera det som är viktigast för medborgarna, nämligen vård, skola och omsorg.

Med det yrkar jag bifall till utskottets förslag till beslut.
(Applåder)

Anf. 20 ANDERS KARLSSON (C) replik:

Fru talman! Ledamoten Hans Eklind lyfter detta med kakan, alltså den del som ska generera skatt till välfärden. Men som det ser ut i dag, under den här regeringen, är det 500 000 som står utan arbete.

Jag menar att detta är en av de viktigare faktorerna, det vill säga att – precis som ledamoten lyfte – volymen som kan betala skatt är stor. Anser ledamoten att man har gjort tillräckligt för att få fler i arbete? Det är i dag 500 000 arbetslösa, bland annat akademiker, och vi har sett detta under hela mandatperioden. Vilka är framtidens lösningar från regeringen i dag?

Anf. 21 HANS EKLIND (KD) replik:

Fru talman! Tack för frågan, Anders Karlsson!

Jag sa i mitt anförande att vi lägger fram en tillväxtbudget. Jag vet att ledamoten precis som jag känner till det faktum att fyra av fem jobb skapas i små och medelstora företag. Vill man lösa arbetslösheten måste man se till att vi har en företagsamhet som inte bara startar, det vill säga att människor som har en livsdröm vågar starta företag, utan att företagare också vågar växa. Det är den lösning som gäller på sikt, men den börjar redan här och nu, med den här budgeten. Jag tycker att vi lägger fram en väldigt offensiv budget.

Man kan också ta upp det här med att vi sänker kostnaderna så väldigt mycket för hushållen. Ja, det är riktigt att en tvåbarnsfamilj får ungefär 5 050 kronor mer i månaden jämfört med innan den här regeringen tillträdde, men just det faktum att hushållen får förbättrad köpkraft är oerhört centralt för att få fram fler företag – och dessutom företag som mår bra och som vågar anställa. Jag tycker alltså att Anders Karlsson kan vara lugn med att den här regeringen redan har vidtagit en rad åtgärder.

Det man inte pratar så mycket om men som jag tycker är viktigt är de regelförenklingar som har gjorts. Det gäller kvittokravet och andra saker. Det är en kostnad som företagen har haft, och den här regeringen ser över regelförenklingar på ett sätt som ingen annan regering någonsin har gjort. Vi har också ett implementeringsråd som jobbar med detta med goldplating, som det kallas, nämligen att man krånglar till saker och ting så till den milda grad att vi överimplementerar EU-regler i Sverige. Vi har ett implementeringsråd som tittar på vad som är en bra miniminivå.

På en rad olika punkter, både när det gäller ekonomi och när det gäller regler och annat, ser alltså den här regeringen till att inte bara vänta utan faktiskt ligga steget före. Sammantaget med budgetpropositionen och allt

det andra arbete vi gör ser jag att vi kommer att återkomma till en situation där företag nu på ett helt annat sätt driver skapandet av nya arbetstillfällen.

Anf. 22 ANDERS KARLSSON (C) replik:

Fru talman! Jag tackar Hans Eklind för svaret.

Vi ser ju inte bara hög arbetslöshet i Sverige i dag, utan vi ser också kompetensbrist – konstigt nog, med tanke på den höga arbetslösheten. När vi tittar på välfärdens kärna, alltså skolan, ser vi att 20 000 av de som går ut grundskolan i dag inte är behöriga till gymnasiet. Detta är en viktig del att ta på allvar. Även här har det gått åt fel håll.

Fru talman! Jag menar att de här två sakerna hör ihop. Man måste se till att kommunerna fungerar och kan leverera en bra skola för att vi ska få rätt kompetens till våra företag och för att vi ska få tillväxt. Båda dessa saker har gått åt fel håll under den här mandatperioden.

Jag hoppas att Hans Eklind har en liknande bild av detta. Om han inte har det har han möjlighet att replikera.

Anf. 23 HANS EKLIND (KD) replik:

Fru talman! Det var ju onekligen gentilt att jag fick replikera på en, tycker jag, ganska illasinnad slutkläm.

Jag tycker ändå att Anders Karlsson pekade på en rad olika saker som även jag ser som oerhört viktiga. Sverige har en matchningsproblematik som den här regeringen försöker att åtgärda. Vi bygger ut yrkesutbildningarna på ett sätt som man inte har gjort tidigare.

Jag ser också att vi har behov av kompetens. Det handlar inte bara om att utveckla kompetens inom landet, men det gör man bäst genom att se till att det lönar sig att studera. Den som tar de där extra åren i högre utbildning ska också kunna räkna hem det i lönekuvertet – allt annat vore ju fullständigt dumdrigt.

Jag ska inte säga så, men jag måste ändå notera att Anders Karlsson vill samarbeta med en typ av partier som har en annan syn på detta än vad jag har. Lycka till, säger jag till ledamoten om han menar allvar med att vi har kompetensbrist. Jag förstår inte riktigt hur vi ska avhjälpa den med den andra sidans sätt att se på människors möjligheter att göra karriär och leva gott på sin lön efter att ha investerat väldigt mycket arbete.

Jag förstår inte riktigt den slutsats som Anders Karlsson landar i. Det jag verkligen brinner för när det gäller arbetslösheten är att få till en mycket bättre fungerande integration och en integration som är mer kravfylld. Om vi tittar på arbetslöshetssiffrorna ser vi att det i alldeles för stor utsträckning är utlandsfödda som dominerar där. Om man tar bort dessa personer har Sverige inte längre någon avvikande arbetslöshet.

Det som avviker hos oss i Sverige är att vi har väldigt mycket svårare att få människor som kommer till vårt land att ta ett arbete. Här tror jag oerhört mycket på det som regeringen gör med den nya bidragsreformen, inte minst när det gäller aktivitetskravet. Om du är arbetsför men arbetslös ska du aktivera dig och göra dig anställbar. Jag tror att detta på sikt är en av regeringens viktigaste åtgärder under den här mandatperioden.

Anf. 24 ANDERS KARLSSON (C):

Fru talman! Vi debatterar finansutskottets betänkande 2025/26:FiU26 *Kommunala frågor*. Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 2 under punkt 1, om det kommunalekonomiska utjämningsystemet.

Det är stora skillnader mellan kommuner i det här landet. Den som tittar på skattenivån i de olika kommunerna ser en tydlig bild: Norra Sverige har väsentligt högre skatt än södra Sverige, med undantag för småländska höglandet, där det råder någon sorts Norrlandsfenomen. Det kan skilja som mest 6 kronor. Den stora skillnaden får effekt när det gäller vad man kan göra och uppnå som kommun.

Det är viktigt att man på något sätt utjämnar dessa skillnader och inte väntar för länge. Jag har varit i riksdagen i drygt tre år. Jag har studerat detta och vad vi gör för att gå i den riktningen. Jag är inte särskilt imponerad av resultatet. Vissa förbättringar har i och för sig skett, men de har inte gjort någon avgörande skillnad. Det råder fortfarande stora skillnader mellan kommunerna. Så har det varit även under andra styren och under lång tid.

Fru talman! Det krävs mer övergripande förändringar på det här området och acceptans för den bild vi ser. Det är ett måste att vi får hela landet att hänga ihop. Då måste vi ta frågan om utjämning av skatten på allvar. Det är inte rimligt att norra Sverige, som har väldigt stora naturtillgångar och som levererar både el och andra resurser till de södra delarna av landet, har en väsentligt högre skattenivå. Detta är varken rimligt eller rättvist.

Utjämningsystemet borde ha mer fokus på hur tätt människor bor, gleshet och liknande förutsättningar än vad som är fallet i dag.

Vilka effekter får detta? Effekten blir många gånger, fru talman, att skolans resultat blir lidande. Det kan man till viss del kompensera genom att höja skatten, men det finns många gånger en gräns för detta. Det finns en gräns för medborgarnas acceptans för att gå den här vägen fullt ut.

Samtidigt diskuterar vi ju nästan en skolfråga i detta betänkande. När vi tittar på finansieringen är vi inne på effekten på skolan. Det är beklämmande att se att 20 000 elever i dag inte kan gå vidare till gymnasiet på grund av att skolan inte har klarat av att leverera en bra utbildning till dem. Detta är inte acceptabelt, och det behöver absolut inte se ut på det sättet. Om man låter kommunerna styra mer och använda sin klokskap och sin lokala förmåga att veta vad som behövs kan man få en betydligt bättre nivå än att ha 20 000 som inte kan gå vidare till gymnasiet.

Jag vill också säga något om friskolor. Om man som jag kommer från en mindre kommun, med drygt 30 000 invånare, är man ganska glad om man får någon friskola att visa intresse. Jag är i grunden för valfrihet. Den valfriheten gör många gånger att det blir lite lättare att göra ett positivt val. Alla passar kanske inte i den kommunala skolan, och genom att det finns friskolor kan man göra ett positivt val till en sådan skola.

Jag hade förmånen att få in en friskola som visade intresse och som vi sa ja till när jag var kommunalråd och hade ansvar för dessa frågor. När man gör en sådan manöver spänner också de befintliga kommunala skolorna bågen och visar att de kan lite mer. Man får alltså inte bara effekten att man får in en friskola och valfrihet, utan man kan också få andra positiva effekter.

När ytterligare friskolor ville gå in och ta över en tredjedel av den kommunala verksamheten var jag däremot inte med på banan. Jag insåg att riskerna med att få den typen av friskolor var väldigt stora för en mindre kommun.

För mig är det totalt självklart att friskolor måste ha möjlighet att göra vinst. Jag ser ett problem med att man säger att man inte vill ha vinst. Jag såg att John Bauer-skolan i Jönköping inte klarade sig. Problemet är mycket större om man får en förlust i friskolorna. När någon inte klarar av att bedriva en verksamhet har en kommunal skola ansvar för att ta över direkt. Det är mycket värre än att en friskola har möjlighet att ta ut vinst. Man måste dock ställa samma krav på kommunala skolor och friskolor.

Jag är jättenöjd med Skolinspektionens sätt att utöva sin uppsiktsplikt. Men även kommunerna har uppsiktsplikt, också när det gäller friskolor. Även om det har krävts ett förtydligande av regeringen menar jag att kommunerna alltid har haft uppsiktsplikt även när det gäller friskolor.

Hur transparenta kommunerna är i sin redovisning av sin ekonomi är inte oviktigt. Det handlar om både resultat och investeringsbudget. Här har riksdagen röstat igenom ett förslag från regeringen om hur kommunerna kan hantera ett överskott på ett mer flexibelt sätt och mer som ett företag. Detta skedde i början av mandatperioden, och jag välkomnar det. Förslaget gör det lite enklare för en kommun att hantera sitt resultat, för det ska inte vara svårt. Det handlar dock inte om riktiga pengar utan om att få ihop ett resultat så att man resultatmässigt kan använda ett överskott. Kommunrevisionen ska också ha full koll, och transparensen måste som sagt vara stor när det gäller kommunal ekonomi.

När det gäller statliga pengar har många i dag tagit upp riktade statsbidrag kontra generella statsbidrag. Givetvis är kommunerna tacksamma för generella statsbidrag, för då kan de enklare göra sina egna prioriteringar. Här går det nu åt rätt håll, och detta får vi inte släppa på. Det är som med regelförenklingar; det är lätt att ramla tillbaka till det gamla så fort man tar nästa steg. Men de generella statsbidragen bör absolut prioriteras, och med tanke på hur överens vi har varit i frågan under dagens debatt borde det vara självklart att gå åt detta håll.

Anf. 25 JANINE ALM ERICSON (MP):

Fru talman! Livet i Sverige pågår i våra kommuner. Det är där barnen går till skolan, det är där de äldre får sin omsorg och det är där människor möter välfärden – eller möter dess brister. Därför är det också där politikens konsekvenser blir som allra tydligast.

I dag pratar vi om kommunala frågor och egentligen då om vilket Sverige vi vill ha. Är det ett Sverige där välfärden är stark oavsett var man bor, ett Sverige där skattemedel används till det de är avsedda för och ett Sverige där kommuner har kraft att både klara välfärden och ställa om till ett hållbart samhälle? Eller är det ett Sverige där svaret skjuts nedåt, där resurserna inte räcker och där skillnaderna växer?

En av de mest avgörande frågorna är den om kommunernas långsiktiga finansiering. I dag pressas kommunerna från flera håll samtidigt. Det handlar om ökade behov, demografiska förändringar och klimatutmaningar samtidigt som regeringen inte tar sitt ansvar.

Miljöpartiet vill att staten ska ta ett större och mer långsiktigt ansvar för kommunsektorns ekonomi genom att räkna upp och sedan indexera statsbidragen. Man ska runt om i landet inte behöva lappa och laga år för år, alltid med för lite resurser för behoven så att man tvingas till nedskärningar. De senaste åren har Tidöregeringens ekonomiska politik tvingat kommunerna till just det. Det gör att välfärden vacklar när det behövs stabilitet och planeringsförutsättningar.

Det handlar om något så enkelt som att kunna anställa och inte behöva säga upp. Det är inte minst viktigt att kunna värna den personal man har och kunna locka fler. Annars klarar vi inte att trygga välfärden. Om ingen vill arbeta inom välfärden faller den.

Förutom att regeringen fortsätter att underfinansiera välfärden kastar man också ut människor som arbetar där. Det är människor som har bott här länge, som har lärt sig språket, som har barn i skolan, som har gjort allt rätt och som arbetar i välfärden där de så förtvivlat väl behövs. Dem kastar Tidöregeringen nu ut ur Sverige. Det är en kall och hänsynslös politik, inte bara mot dem som ville bygga sin framtid och leva sina liv här utan också mot dem som får vänta allt längre i vårdköerna och som inte får en tid på vårdcentralen.

Som om detta inte vore nog har vi ett system där inte behoven utan marknaden styr. Men välfärden är inte vilken marknad som helst. När skattemedel lämnar klassrummet, vårdcentralen eller äldreboendet och i stället blir till vinstutdelning urholkas inte bara ekonomin utan också tilliten.

Miljöpartiet vill i stället se en välfärd där resurserna stannar i verksamheten och där behov och kvalitet går före kortsiktig avkastning.

Sverige är i dag det enda land i världen där obegränsade vinstuttag tillåts i skattefinansierade skolor. Det är faktiskt helt galet när man tänker på det. Samhällsekonomiskt är det otroligt dumt, men systemet med marknadsskolan är inte bara en fråga om ekonomi utan om hela skolans uppdrag. När skolor konkurrerar om elever som kunder förändras incitamenten. Betygen riskerar att bli ett konkurrensmedel, lönsamheten, inte behoven, styr resurserna och segregationen förstärks. Det som skulle vara en likvärdig skola där alla elever ska få den hjälp de behöver för att nå målen blir i stället alltmer uppdelad, och många elever lämnar skolan utan godkända betyg.

Det är också allvarligt att systemet driver fram en utveckling som ingen har beslutat om och som ingen vill kännas vid, speciellt inte borgarna och Sverigedemokraterna. Det är en utveckling där skolor etableras där det är mest lönsamt, inte där behoven är som störst. Det betyder att kommuner får ta ett större ansvar utan att få motsvarande resurser och att elever sorteras snarare än möts. Så här har det inte bara råkat bli; det är ingen olyckshändelse. Det här är alltmer uppenbart en konsekvens av systemets egen logik.

Vi behöver återupprätta skolans grundidé och se den som det den verkligen ska vara, nämligen en samhällsbärande institution och inte en marknad. Miljöpartiet vill tillbaka till att kvalitet går före vinst, likvärdighet går före konkurrens och elevernas behov går före ägarnas avkastning. Miljöpartiet har länge sett att detta inte går i det här systemet. Vi måste därför alla fråga oss: Vad är det som är syftet med våra gemensamma resurser? Är det att skapa avkastning på en skolmarknad, eller är det att bygga ett starkt och jämlikt samhälle?

För oss i Miljöpartiet är det tydligt. Vinsterna måste bort ur skolekvationen, och marknadsexperimentet måste få ett slut.

Fru talman! Detta är också viktigt: Samtidigt som vi i Miljöpartiet är kritiska till vinstdrivande aktörer vill vi stärka de idéburna aktörerna, alltså civilsamhället, Kooperationen och organisationer som drivs av engagemang, inte av vinstintresse. Här har människor gått ihop och engagerat sig för ett bättre samhälle, för en byskola eller för en vårdcentral som annars hade lagts ned. Detta tycker vi är viktigt att värna. Dem vill vi stärka, för det är de som på riktigt står för mångfald och tar vara på människors vilja att bidra och bygga något bättre tillsammans.

Fru talman! Allt vi vill göra i kommunerna bidrar till att skapa ett mer jämlikt och hållbart Sverige. Vi vill se starkare och mer långsiktig finansiering med indexering. Vi vill se att skattepengarna stannar i välfärden. Vi vill att marknadsskolan ska bort men att de idéburna aktörerna ska få bättre förutsättningar.

När staten sviker märks det i kommunerna, och när kommunerna inte räcker till märks det i människors vardag och blir en fråga om rättvisa, tillit och framtidstro.

Miljöpartiet väljer ett Sverige där välfärden hålls ihop och skillnaderna minskar, där vi investerar i framtiden och inte skjuter problemen framför oss. Sverige förtjänar bättre, och därför måste vi byta regering i september.

Jag står bakom alla våra reservationer men yrkar bifall endast till reservation 9.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 18 mars.)

§ 8 Näringspolitik

Näringsutskottets betänkande 2025/26:NU14
Näringspolitik
föredrogs.

Anf. 26 JOSEF FRANSSON (SD):

Fru talman! I dag debatterar vi som sagt näringsutskottets betänkande 14, *Näringspolitik*. Jag vill inledningsvis yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Jag vill alldeles särskilt yrka avslag till Vänsterpartiets reservation 2 där man under rubriken företagsfrämjande vill avbryta ett samarbetsprojekt med Israel och kallar landet för en ockupationsstat. Vänsterpartiets ständiga flirtande med den växande islamofascistiska och antisemitiska rörelsen är djupt oanständigt. Vänsterpartiets agerande försvårar livet för svenska judar, och det är svårt att se det som annat än avsiktligt.

Fru talman! Längre har företagens regelbörda, det vill säga kostnader för regler och administration, varit ett fokusområde för Sverigedemokraterna. Under många år tog vi kommandot i dessa frågor och såg till att de diskuterades och debatterades, när andra partier tappat styrfarten i ämnet. När jag ser tillbaka på den motion som Sverigedemokraterna skrev 2016 kan jag inte vara annat än ganska nöjd. Då pratade Sverigedemokraterna

om att systematisera regeringens och förvaltningsmyndigheternas arbete med regelförenkling.

I juni 2024 inrättades Förenklingsrådet, som väl kan anses jobba med precis detta. Rådet ska bland annat inhämta och analysera förslag på förenklingsåtgärder från näringslivet och andra intressenter, identifiera och analysera områden av särskilt intresse för näringslivet ur ett förenklingsperspektiv och lämna konkreta och genomarbetade förslag till regeringen. Detta torde vara ljuv musik i öronen på varje företagare i Sverige.

Fru talman! Resultatet har inte låtit vänta på sig. Efter ett förslag från nämnda råd tar nu Sverigedemokraterna och regeringen bort det gamla matkravet för alkoholservering. Därmed försvinner såväl kravet på eget kök och lagad mat som onödiga regler om sittplatser och drinkbarer. Det faktum att vi inrättat Förenklingsrådet och att rådet därefter har utrett och föreslagit denna reform är inget annat än en stor triumf. Detta handlar inte bara om små, tekniska justeringar; det här är en riktig gamechanger för hela restaurang- och nöjesbranschen.

Enligt Förenklingsrådets utredning innebär reformen kostnadsbesparingar på upp till 3,9 miljarder kronor årligen för branschen – inga dyra kök som står halvtomma, ingen obligatorisk kockpersonal under lågtrafik, kraftigt minskat matsvinn och mer flexibel bemanning.

För en enskild restaurang tros besparingarna kunna ligga på uppemot en halv miljon kronor per år, pengar som i stället kan investeras i nya koncept, bättre service och lägre priser för gästerna. Utan matkravet kan entreprenörer testa nya idéer som i dag kvävs av nämnda regelkrångel, till exempel rena vinbarer, specialiserade cocktailhak, popup-evenemang och mycket annat som kan fokusera på upplevelser i stället för stekos. På mindre orter i Sverige kan det mycket väl handla om att den första samlingsplatsen med rättigheter kan slås upp.

Vi kan nu se fram emot mötesplatser där människor kan träffas, umgås och skapa minnen utan att staten tvingar på någon dyr kökspersonal som man inte behöver. Sverigedemokraterna och regeringen levererar här precis det vi har lovat: färre regler, mer tillväxt och ett modernare näringsliv.

Fru talman! Just nu pågår dramatiska omvärldshändelser som har en tydlig påverkan inte minst på svenskt näringsliv. Gällande detta har vi kanske i denna kammare liten eller ingen möjlighet till påverkan, åtminstone inte i vårt utskott. Därför tänkte jag faktiskt lämna det därhän och i stället ägna min tid åt något som vi tyvärr inte heller har någon nämnvärd möjlighet att påverka, nämligen EU och Bryssel och den byråkratiska maskin som EU har vuxit fram till och som stryper Europas näringsliv med pålagor och regelverk.

Det som en gång såldes in som en frihandelsunion har i stället blivit en byråkratisk koloss, ett byråkratiskt monster som inte minst med sin klimat- och energipolitik forcerar ut industriell tillverkning ur vår ekonomi, naturligtvis helt utan någon som helst nytta eftersom vi i stället importerar sakerna från mindre nogräknade länder.

Ser vi på den ekonomiska utvecklingen och jämför oss exempelvis med USA kan vi konstatera att EU:s bruttonationalprodukt 2008 var ungefär 10 procent större än USA:s. I dag är den ungefär 35 procent mindre. Under samma tidsperiod har Kina genomgått en dramatisk ekonomisk tillväxt och mer än fyrdubblat sin ekonomi. I sammanhanget kan det vara intres-

sant att påpeka att för varje ton EU har minskat sina koldioxidutsläpp med har Kina ökat sina med 5 ton under samma tidsperiod.

Vår geopolitiska relevans krymper och icke-demokratier ges muskler. Det är oroväckande.

Fru talman! Jag lämnar EU för stunden och ska i stället ta upp några saker som vi ändå kan och bör göra något åt här i Sverige. Något man ser i dagens Sverige är att vi tycks vara oförmögna att lära av Stålverk 80, Svenska Varv AB, Sekab och etanolinfrastrukturen och nu senast Northvolt. Jämte dessa har vi ytterligare exempel på bubblor som bara väntar på att spricka.

Om och om igen tar politiken på sig rollen att välja ut industrier och sedermera pumpa in subventionsmiljarder. Det här kostar betydligt mer än bara de miljarder staten plöjer ned. Dels finns det alternativkostnader, pengar som man hade kunnat använda exempelvis till skattesänkningar, vilket hade lyft det övriga näringslivet, dels ser vi hur kommuner skuldsätter sig upp över öronen, hur företag och underleverantörer följer med i fallet, hur pensionspengar går upp i rök och hur privatpersoner hamnar i kläm.

Det finns osunda drivkrafter i dessa projekt. Politiker agerar inte sällan i synergi och låter sig synas och fotograferas i flådiga sammanhang med bandklippningar och första spadtag, detta samtidigt som bidragskapitalisterna som tar emot alla stöd tillåts bli förmögna utan att behöva riskera egna pengar eller ens uppvisa något resultat.

De politiska och de bidragskapitalistiska synergierna visar sig även när före detta politiker ogenerat låter sig anställas i dessa bidragstunga bolag. Den före detta S-ministern Anders Sundström är ett av de mer kända fallen med ett nätverk som har kunnat utnyttjas av såväl Northvolt som Stegra och där han beskrivs som brobyggare mellan politiken och bidragsbolagen. Ett annat tydligt fall är när den före detta S-ministern Ibrahim Baylan blev lobbyist åt nämnda Stegras storägare Harald Mix. Det finns mycket att säga om detta.

Fru talman! När Northvoltkonkursen blev ett faktum visade det sig att ingen egentligen hade någon samlad bild av samhällets totala insatser och risk. Från politiken nästan tävlade man om att kasta mest pengar på dessa svajiga projekt. Inte heller ställdes det några kritiska frågor från public service, som snarare hejade på bidragskarusellen. Så här kan vi bara inte ha det.

Ett enkelt sätt att åtminstone försöka få detta att gå i rätt riktning är att öka transparensen och tillämpa EU:s prospektförordning på privata bolag som söker offentligt stöd över en viss gräns. Prospekten, som då blir offentliga, innehåller detaljer om bolaget, dess ägare, avtal, jäv och strategier, och man får möjlighet att utkräva ansvar vid felaktigheter. Så ser det tyvärr inte ut i dag. Men det här är väl ändå det minsta man kan begära – eller vad tycker ni?

Fru talman! En sista sak jag vill nämna i all hast är problematiken med den växande korruptionen och kriminaliteten. Vi ser hur företagare på en lång rad mer eller mindre kreativa sätt utsätts för brott från den organiserade brottsligheten. Vi ser också hur den organiserade brottsligheten använder företag som brottsverktyg mot staten, medborgarna och andra företagare.

Detta är ett stort och brett ämne som kräver en lång rad åtgärder, och jag menar därför att man från regeringens sida bör se på dessa frågor som en större helhet. Det är något som jag tror att vi alla här inne tvingas ta tag i under nästa mandatperiod.

I detta anförande instämde Johnny Svedin (SD).

Anf. 27 DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S) replik:

Fru talman! Tack, Josef Fransson, för anförandet!

Jag skulle säga att anförandet var en illustration av den skepsis som finns hos Sverigedemokraterna till våra klimatmål och till den svenska industrin, som i alla fall tidigare växte sig stark och konkurrenskraftig.

Sverigedemokraterna har varit kritiska till industrietableringar, och Josef Fransson kallade företag som tar del av statliga stöd för bidragsentreprenörer. Jag kan upplysa Josef Fransson om att regeringen fortsatt ger stöd till företag i Sverige. Vi hörde Josef Fransson yrka bifall till förslaget i betänkandet. Det är alltså en politik som han själv för.

Sverigedemokraterna har ändå gjort till sin paradgren att kritisera svensk industri, svensk innovationskraft och de stöd som industrin behöver och får för att kunna klara sig i den allt hårdare konkurrens vi ser från omvärlden.

Den svenska industrin halkar efter. Många företag går i konkurs, och omställningen stannar av. Regeringen har lovordat koldioxidinfångning, men vi har nu sett att detta inte går enligt plan för att man inte är beredd att riskdela på det sätt som skulle behövas.

Min fråga är: Är detta det som Sverigedemokraterna vill se? Vill ni se ökade utsläpp, låg tillväxt och hög arbetslöshet?

Det förefaller mig svårt att förstå hur Sverige ska kunna konkurrera om det inte är inom klimatomställningen. Jag skulle vilja få lite klarhet i hur Sverigedemokraterna tror att Sverige kan konkurrera om det inte är just inom klimatomställningen.

Anf. 28 JOSEF FRANSSON (SD) replik:

Fru talman! Det är inte minst lite talande att Socialdemokraternas ledamot sätter likhetstecken mellan industriell utveckling, företag och innovation och bidragskranar.

Svensk industri är inte baserad på några bidragskranar. Våra svenska kronjuveler, som många kallar de stora företag som växte fram under 1900-talet, byggde på uppfinningsrika människor och innovationer. De sålde en produkt som någon ville ha, och därav kunde företagen växa.

Nu gör vi precis tvärtom. Vi ska bidra med skattemedel och pumpa in miljarder efter miljarder i produkter som ingen egentligen är villig att köpa. Det är det som är hela poängen; annars hade näringslivet självt tagit hand om det här.

Första gången jag hörde om Hybritprojektet var min reaktion och min första fråga: Jaha, men vad kostar det här? Vem ska betala? Och vi har kanske inte sett slutet på Hybritprojektet än. Om Stegra följer samma mönster som Northvolt har vi ytterligare en gigantisk konkurs med stora efterverkningar framför oss. Det blir återigen ett stort politiskt luftslott som kommer att dra ned både vissa kommuner, människor som har investerat sina egna pengar och företag som har investerat.

I slutänden är det precis detta vi gör: Vi driver ut Europas industri från Europa, och sedan importerar vi från mindre nogräknade länder såsom Kina. Som jag sa har Kina alltså fyrdubblat sin ekonomi baserat på kolkraft. Jag tror inte, fru talman, att klimatet har någon särskilt stor nytta av att vi jobbar så här i Europa.

Anf. 29 DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S) replik:

Fru talman! Det här är fascinerande. Det är som att Sverigedemokraterna ger oss en lista på vilka företag som definitivt inte ska få stöd från den svenska staten.

Jag begriper faktiskt inte hur ett parti som tidigare ändå har värnat svensk tillväxt, alltså Moderaterna, kan samarbeta med ett parti som i riksdagens kammare pekar ut vissa företag och säger att de inte ska få stöd, att vi inte tror på dem och att de ska ut.

Jag tycker inte att det är seriöst. Jag tycker att det är farligt för svensk industri, och jag tycker inte att det är så man debatterar i kammaren, fru talman.

Låt oss gå tillbaka till den svenska industrin. Satsningarna behövs. OECD har sagt att staten måste riskdela i de nya marknader som växer fram eftersom näringslivet underinvesterar i den typen av risk. Detta är uppenbart för alla.

Varför behöver vi då göra det? Jo, om vi ska ha en omställning där man inte gör avkall på människors sätt att leva behöver vi ha en industri som ganska snabbt går till nettonollutsläpp – om man nu tror att klimatkrisen är på riktigt och att vi behöver göra något.

Men man kanske inte tror på detta, och man tror inte att det snart inträffar en klimatkatastrof. Det är väl okej, men då är min fråga: Hur ska Sverige bli konkurrenskraftigt om vi gör oss beroende av fossila drivmedel som vi inte har?

Det är ingen naturresurs som Sverige har. Det vi har är fossilfri el, gruvor och annat som behövs i klimatomställningen. Vi har naturresurser som vi kan använda oss av i klimatomställningen.

Fru talman! Jag fick inte svar på min fråga. Vilken industri är det Sverigedemokraterna vill se om man nu inte tror på klimatomställningen? Man kan kalla det för nyindustrialiseringen eller vad man vill, men jag väljer att kalla det för klimatomställningen. Hur ska Sverige bli rikare om vi gör oss beroende av naturresurser som vi inte har?

Anf. 30 JOSEF FRANSSON (SD) replik:

Fru talman! Det är fascinerande att höra detta. Det framstår nästan som att Socialdemokraterna absolut inte tror på marknadskrafter, utan att det är regeringen som ska sätta ramarna på en väldigt noggrann detaljnivå. Det är i alla fall den uppfattning som jag får.

Det är inte minst lustigt när Daniel Vencu Velasquez Castro säger att Sverigedemokraterna vill lista ett antal företag som inte ska få stöd. Det är ett totalt omvänt resonemang!

Det här handlar om generella spelregler för alla företag. Det handlar om att man från politikens sida inte ska peka ut vilka företag som ska gå vinnande ur en viss sak. Vi har begått detta misstag om och om igen – med varvsindustrin, stålindustrin och etanolindustrin, som man trodde skulle ta över från bensinen. Sedan gick det, som alla vet, åt skogen med flera tiotals

miljarder in i ett svart hål. Hade vi i stället använt de pengarna till generella lättnader, exempelvis skattelättnader för att driva företag i Sverige, hade företagen med stor sannolikhet blomstrat på ett helt annat sätt än vad de gör i dag.

Vi kan prata om klimatomställning här i Sverige och att vi ska göra vår läxa. Men det gör vi ju nu genom att återställa den kärnkraft som Socialdemokraterna så olyckligt lade ned. Den var bra för klimatet. Då kan vi producera saker i Sverige med väldigt bra klimatprofil. Men när vi forslar bort vår industri till Kina blir resultatet det motsatta.

Anf. 31 BIRGER LAHTI (V) replik:

Fru talman och ledamoten Fransson! Ledamoten inledde med att peka på en av våra reservationer, reservation 2, säkert med avsikten att få en replik. Ledamoten sa att den var en provokation. Jag vill hävda att det är en provokation när en ledamot från ett parti som har kommit till och vuxit fram med hatet mot judar som grund kommer och anklagar mig för att provocera när jag talar om ett handelsavtal, något man använder i världen för att sätta press på länder som man inte tycker spelar med de regler vi har satt upp i världen.

Jag tycker att Israel är ett bra land. Det finns mycket bra där. Men ledningen i det landet beter sig illa i dag och har så gjort i decennier.

Har ledamoten någon gång träffat människor som varit vid Israels checkpoints på 80-talet och sett hur man behandlade palestinier och hur de nedvärderades? Jag hoppas att ledamoten någon gång träffar de här människorna och pratar med dem.

Jag är inte ute efter att söka konflikter, men handelsavtal har alltid använts. Man använder dem i dag. Det vore på sin plats att visa att det som landet nu håller på med inte är okej. Det är brott mot mänskligheten och mycket annat. Nu får de också god hjälp av en stor stat på andra sidan Atlanten.

Jag vill bara höra vad ledamoten tycker om sitt eget partis grund och tillkomst. Det kom ju till utifrån hatet mot judar.

Anf. 32 ANDRE VICE TALMANNEN:

Jag vill bara påminna om att den här debatten handlar om näringspolitik, så att den inte går alltför långt utanför det.

Anf. 33 JOSEF FRANSSON (SD) replik:

Fru talman! Det är inte utan att det blir en viss historierevisionism här. Vi har nyligen med vår vitbok klargjort exakt hur vår bakgrund ser ut. Vi har tagit avstånd från den. Jag kanske har träffat *en* antisemit, *en* som gjort antisemitiska uttalanden, i mitt parti under hela min karriär, och jag har varit med sedan 2012. Det är historia, och det är ingenting jag skäms över. Jag har aldrig varit en del av det.

Vi är i dag ett av få Israelvänliga partier. Vi står upp för Israels rätt att existera – till skillnad från Vänsterpartiet, som fått utesluta åtminstone två riksdagsledamöter på grund av problematik med kopplingar till grupper som uttrycker väldigt tydlig antisemitism.

Jag ser Vänsterpartiets reservation som en del i en större helhet. Vänsterpartiet ute i landet har stora problem med antisemitism. Ni lever på att människor som har väldigt starka antisemitiska åsikter ska rösta på er. Detta är en flört med den rörelsen, skulle jag säga.

Därmed säger jag inte att Birger Lahti på ett personligt plan behöver ta åt sig av detta. Men problemet i hans parti är för mig helt uppenbart.

Anf. 34 BIRGER LAHTI (V) replik:

Fru talman! Jag ska försöka hålla mig till näringspolitiken. Reservationen som ledamoten pekar på handlar också om ett handelsavtal.

Som jag sa används handelsavtal för att pressa stater att göra det som är rätt utifrån våra internationella åtaganden och regler. Vårt partis syn är att Israel inte gör det i dag.

Ledamoten tar upp två ledamöter som har blivit uteslutna. Det var av precis den anledningen: Vi tycker inte att det är rätt väg att gå att hamna i den fällan. Men jag lämnar det därhän.

Min fråga kvarstår: Har ledamoten träffat människor som var vid dessa checkpoints på 80- och 90-talet och såg hur man behandlade människor som skulle ta sig till jobbet genom muren och försöka vara människor på andra sidan? Man har pressat bort palestinier i decennier. Det är en ockupation som sker, men få tar till sig den biten.

Jag sätter inga värderingar på vilken kristen syn man har, men när ett land är ockuperat och en D4 kommer och puttar omkull ens hus är det inte konstigt att det är konflikter där.

Det som nu pågår kommer inte på lång sikt att lösa de här konflikterna. Därför var vår ambition att peka på handelsavtal som ett verktyg för att visa att vi kan bättre.

Anf. 35 JOSEF FRANSSON (SD) replik:

Fru talman! Konflikten Israel–Palestina har många bottnar och är på många sätt komplicerad. Jag vet inte om jag får en bättre helhetsbild av att prata med just de människor som Birger hänvisar till. Det finns många berättelser att prata om.

Det som för mig är helt uppenbart är att Israel är ett land där man kan vara israelisk arab och ha samma rättigheter och möjligheter som vilken israel som helst, så länge man inte försöker knivhugga och döda eller tillhör en sådan rörelse, till exempel Hamas.

Vi kunde tyvärr se efter den 7 oktober, då Hamas tillsammans med ytterligare ett antal grupper attackerade oskyldiga civila i Israel och utförde de mest bestialiska brott, att till och med svenskar, eller svenska invandrare ska man väl säga, åkte ut och firade på Sveriges gator, inte minst nere i Malmö. Detta är en grupp som inte röstar på Sverigedemokraterna, kan jag säga. Det är en grupp vars röster Vänsterpartiet i Malmö nog räknar med och inte vill stöta sig med. Det är oroväckande.

Som jag sa tidigare: Den här reservationen, som alltså ska handla om näringspolitik, är en flört med de här grupperna. Det är min absoluta uppfattning.

Anf. 36 ANDERS ÅDAHL (C) replik:

Fru talman! Jag tackar Josef Fransson för anförandet.

När jag lyssnar på sverigedemokraten Josef Fransson framträder i många stycken en nationalist och isolationist. Vi pratar om EU och Sveriges roll i EU. Ledamoten Fransson tycker att EU stjälar våra pengar och att Europeiska unionen gör mer skada än nytta.

Jag tänker på USA, som under Donald Trumps ledning har gått en nationell väg med America first. Så går det att göra – ett tag – om man är en väldigt stor ekonomi, har en stor inre marknad och har en självklar plats som ett av världens maktcentrum. Men för Sverige, som är ett väldigt litet land, blir det ganska snart ekonomisk stagnation och ingen tillväxt om vi skulle isolera oss och inte liera oss närmare med våra europeiska grannländer.

För Centerpartiet är det självklart: Givet den nya geopolitiska situationen och givet den eroderande regelbaserade ordningen i världshandeln måste vi europeiska länder komma samman. I EU kan vi vara starka tillsammans. Vi har god ekonomi och goda förutsättningar med många invånare. Men för oss i Sverige, ett enskilt litet land, är det helt omöjligt att klara oss själva.

Därför vill jag fråga ledamoten Fransson om jag hörde rätt när ledamoten önskade att vi ska ha ett mindre engagemang i Europeiska unionen framöver.

Anf. 37 JOSEF FRANSSON (SD) replik:

Fru talman! Jag tackar för frågan, Anders Ådahl.

Svaret är kort och gott ja. Jag hade önskat mig ett mycket mindre EU. Hade det varit bara upp till mig, och jag tror att jag har många inom mitt parti med mig åsiktsmässigt, även om vi inte driver frågan, skulle EU ha varit en betydligt mindre klubb som sysslat med betydligt färre saker.

Jag är vän av frihandel och frihandelsunionen – det som EU en gång såldes in som, den frihandelsunion vi en gång gick med i. Men därefter har EU vuxit till att bli något helt annat. Det är social omfördelning, industripolitik och pillande på energisystem som borde vara nationell kompetens – en hel del saker. Sedan kommer på detta alla de pålagor som man lägger på alla svenska och europeiska företag med en ogenomtänkt och omöjlig klimatpolitik som driver våra industriföretag till länder som inte bryr sig om klimatet. Det är ingen vinst alls. Här måste man verkligen göra ett omtag.

Hade jag fått bestämma, fru talman, hade EU varit just en frihandelsunion. Om vi hade velat samarbeta i andra frågor hade vi garanterat gjort det i alla fall, men då hade det åtminstone varit frivilligt utifrån våra förutsättningar.

Jag tycker att EU förstör mycket. I min hemkommun Skövde ska EU lägga sig i vår sophantering. Vi har jättefina utarbetade system för hur vi tar hand om våra sopor. Sedan kommer de inte att funka längre därför att EU har bestämt att vi ska ha sophanteringen på ett annat sätt, som inte alls passar oss i Skövde.

Ja, absolut! Jag hade velat se ett betydligt mindre EU.

Anf. 38 ANDERS ÅDAHL (C) replik:

Fru talman! Jag vet inte om jag blir överraskad, om jag slås av häpnad eller om det är ett alldeles förväntat svar. Den första tanken som slår mig är hur Sverigedemokraterna ska gå in i en andra fas i Tidösamarbetet med Moderaterna, Kristdemokraterna och kanske Liberalerna, som jag inte alls känner som partier som vill sluta landet, stänga gränser, vända blicken inåt och röra sig tillbaka till 50-talet, 20-talet eller 1800-talet. Hur den riktningen ser ut för Tidöförsamlingen begriper jag inte.

Ledamoten Fransson säger också ungefär: Om jag fick bestämma. Men, fru talman, det får han ju. Ledamoten Fransson sitter på regerings- sidan. Han är en av ledamöterna som röstar igenom lagar. Ledamoten Fransson får faktiskt ta ansvar. Han bestämmer just nu. Beskedet till oss är att vårt engagemang i EU ska minska, tillväxten ska minska och den gröna omställningen ska minska. Ärligt talat är det ett häpnadsväckande besked.

Låt mig få fråga om grön omställning. Jag förstod på anförandet att ledamoten är upprörd över att vi satsar för mycket statliga pengar på företag som inte levererar lyckade industriprojekt. Jag kan också sympatisera med att vi måste vara varsamma med statens medel.

Låt mig i stället få ställa en sökande fråga. Om grön omställning verkligen, som näringslivet säger, är nödvändig för morgondagens företagande, vad är i så fall Sverigedemokraternas recept för en offensiv grön omställning och för att bygga morgondagens företag?

Anf. 39 JOSEF FRANSSON (SD) replik:

Fru talman! Jag tror att ledamoten Ådahl kanske övervärderar min roll i Sverigedemokraterna. Jag sitter inte i vare sig partistyrelsen eller i regeringsförhandlingar.

Jag tror att det är en ganska vanlig uppfattning att man vill ha ett mindre och vassare EU, åtminstone i vissa partier i Tidösamarbetet. Det brukar vara en vanlig valslogan vart femte år när det dags att välja ledamöter till EU. Då är det många partier som vill ha ett smalare och vassare EU. Jag tror inte att det är en jättekontroversiell uppfattning.

Vi i Sverigedemokraterna påpekar ofta att makten släpps iväg till ledare eller politiker som vi inte kan rösta på eller som vi inte kan avsätta i val. Någonstans i Bryssel, långt borta från vår vardag, finns människor som på en otrolig detaljnivå bestämmer hur Sverige ska utvecklas på olika sätt. Många frågar sig om det över huvud taget kan kallas för demokrati. Det kan nog de lärde tvista om.

Jag förstår faktiskt inte, fru talman, ledamoten Ådahls påståenden om att jag skulle förorda att tillväxten ska minska. Det är väl snarare tvärtom. I mitt anförande sa jag just att EU ligger som en våt filt över svenskt näringsliv med pålagor och regler, allt det som gör att företag hålls tillbaka relativt andra kontinenter, exempelvis USA och Asien. Det är väl det som ledamoten ska ta med sig från mitt anförande, snarare än att jag skulle förorda att vår tillväxt ska minska.

Anf. 40 KATARINA LUHR (MP) replik:

Fru talman! Jag tackar Josef Fransson för ett anförande som gav ganska vida ramar för vad man kan begära replik för. Jag tänkte ändå försöka hålla mig till ämnena som vi diskuterar i dag.

Jag finner detta intressant. Josef Fransson lyfte att klimatarbetet inom EU är negativt för Sverige och Europa. Jag ser själv att det har blivit tydligt att Sverigedemokraterna har en ny syn. Tidigare var Sverigedemokraternas syn på Sveriges klimatarbete att klimatarbetet ska skötas inom EU. Nu vill Sverigedemokraterna försvaga och luckra upp klimatmålen inom EU, skjuta upp lagstiftning och försvaga det arbete som görs där.

Vi ser i rådande världsläge att vårt beroende av olja gör oss sårbara. Det gäller både privatpersoner och svenskt näringsliv. När gasen stryps på grund av ett osäkert världsläge går elpriset upp därför att elen blir dyrare i Tyskland. Vi ser att oljepriserna gör att bensinpriserna varierar mycket. Det gäller även priset på diesel. Om vi hade haft ett skarpt klimatarbete både i Sverige och i Europa, där vi till exempel hade sparat mycket energi genom energieffektivisering eller byggt upp produktion av egna biobränslen hade det gjort oss mycket mer resilienta mot de förändringar vi ser i dag. Vi hade kunnat skydda Europas, Sveriges och medborgarnas ekonomi på ett bra mycket bättre sätt. Det är så som jag och Miljöpartiet ser på det, och även många andra.

Ser inte Sverigedemokraterna att ett skarpt klimatarbete kan skydda oss framåt och hade skyddat oss i den situation vi befinner oss i just nu?

Anf. 41 JOSEF FRANSSON (SD) replik:

Fru talman! Det raka svaret är nej, Katarina Luhr. Jag ser inte det.

Att vi inte ska ha större klimatkrav än övriga EU, som vi i många fall konkurrerar med, ser jag som en självklarhet. Vi kan inte ålägga våra företag en mängd ytterligare pålagor än de som kommer från EU.

Det finns inte heller någon motsägelse i att därefter säga att EU måste nyktra till och ha regelverk, mål och visioner i klimatarbetet som är realistiska och rimmar med vår omvärld. Då skulle vi inte hamna i den situation vi faktiskt är i nu, nämligen att andra världsdelar växer och vi ligger still. På 20 år har vår bruttonationalprodukt vuxit med 13 procent – om jag inte missminner mig. Det är för dåligt. Samtidigt har Kina fyrdubblat sin ekonomi, och samtidigt har USA ökat sin ekonomi mångfalt mer än vi.

Vi blir geopolitiskt irrelevanta, och det enda vi har gjort i slutänden är att vi har späkt oss själva genom att kväva oss själva och vårt näringsliv. Koldioxidutsläppen minskar inte globalt bara för att vi gör alla de här sakerna och för att vi säger: Nu ska vi inte längre bygga bilar i EU – det som både Sverige och inte minst Tyskland har varit så bra på.

Helt plötsligt ska vi förbjuda försäljning av bensinbilar. Men vi har ingen egen batteriproduktion, utan bilarna importeras i stället från USA och Kina. Det är ingen vidare bra nationell politik. Då flyttar jobben. Då fortsätter man på den inslagna vägen.

Fru talman! Jag ser en mer nykter och realistisk klimatpolitik från EU som helt nödvändig.

Anf. 42 KATARINA LUHR (MP) replik:

Fru talman! Det här replikskiftet väcker många frågor och tankar. Men jag förstår det som att Josef Fransson anser att vi just nu inte har någonting att vinna på att ställa om, varken i Sverige eller i Europa, och att klimatomställningen egentligen bara är en orättvis påлага som inte kommer att gynna oss.

Jag tror precis tvärtom. Jag tror att vi har allt att vinna på en bra klimat-omställning. Jag tror att både svenska och europeiska företag har allt att vinna på att vara i framkant och faktiskt ställa om till en modernare produktion av produkter som folk kommer att efterfråga i framtiden.

Men den här diskussionen handlar egentligen om att vi, även om vi inte skulle vinna ekonomiskt på att ställa om, har extremt mycket att förlora när världen blir varmare och faktiskt förändras och vi alla kommer att slås av klimatförändringarnas effekter. Därför vill jag fråga Josef Fransson om han tror att klimatförändringarna kommer att leda till något dåligt eller om han inte tror att de är något problem över huvud taget.

Anf. 43 JOSEF FRANSSON (SD) replik:

Fru talman! Tack för frågorna, Katarina Luhr!

Tror gör man i kyrkan, brukar det ju sägas. Att vi tror så mycket om framtiden är problematiskt. Klimatreligionen som har vuxit upp har nämligen alltid det värsta scenariot som utgångspunkt, och resten av politiken ska formars efter det. Jag tror att det är olyckligt i flera led. Det blir dyrt, och när vi i praktiken självspäker oss genom långtgående politiska reformer som tvingar vår industri ut ur Europa minskar inte koldioxidutsläppen på något sätt. Koldioxidutsläppen ökar jättefort. Det är bara det att det sker någon annanstans.

Jag delar kanske inte riktigt Katarina Luhrs bild, som jag var inne på. Man ska ta frågan på allvar – det är inte det – men man ska kanske inte utgå från det värsta scenariot varje gång. Jag tror att ledamoten oroar sig för klimatet i samma omfattning som jag tror att de flesta miljöpartister gör. Men då ska de kanske inte lägga ned svensk kärnkraft och ersätta den med så kallat förnybart, som tvingar oss att använda en backup, som är kolkraft från kontinenten. Då tar vi bort ren el som inte är belastad med de här koldioxidutsläppen och skapar ett väldigt problematiskt elsystem, som definitivt släpper ut betydligt mer koldioxid.

Jag tror kanske inte att Sveriges bidrag till omvärlden är omställningen som innebär att bygga batterifabriker och ändra oss när det gäller kolet. Jag tror att vi helt enkelt ska hitta teknologi som kan stå sig på marknads-mässiga grunder och sedan exportera det till resten av världen.

Anf. 44 DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till Socialdemokraternas reservation 10.

Det ljusnar vid horisonten, sa statsminister Ulf Kristersson till den här kammaren. Efter det uttalandet har över 30 000 småföretag i Sverige gått i konkurs, och nästan 100 000 personer till har blivit arbetslösa. Vi har en regering som inte alls har gynnat svenska löntagare eller svenska företag, och det svenska välståndet har minskat.

Fru talman! Jag tänker dock inte uppehålla mig vid regeringens misslyckanden utan tala om Socialdemokraternas näringspolitik, vad vi vill se och hur vi vill satsa på att Sverige ska bli starkt i framtiden.

Sverige ska fortsätta vara ett starkt innovationsland. Vi står väl positionerade i den teknikomställning som sker just nu. Men vi måste investera mycket i den. Det handlar om svensk självständighet och motståndskraft. Vi ska inte delta i subventionsracet som Kina och USA håller på med.

Vi måste vara strategiska med våra medel och fokusera på våra styrkor. Därför behöver Sverige tillsammans med näringslivet, arbetsmarknadens parter och akademien peka ut viktiga strategiska teknikområden som om-sätts i en samlad innovationsstrategi med tydliga delmål som resurssätts. Det arbetet måste ledas från Regeringskansliet i tätt samarbete med strategiska myndigheter, som Vinnova.

Sveriges ekosystem runt AI behöver stärkas. Målet behöver vara att skapa förutsättningar för att använda teknologin på ett sätt som maximerar nyttan och minimerar riskerna. Målbilden inkluderar därför stark samverkan mellan privat och offentlig sektor samt akademi och näringsliv. De bör tillsammans driva innovation och stärka den svenska konkurrenskraften.

Även tillgången till data måste förbättras, med fortsatt stor respekt för integriteten. Det är av vikt att medborgarna har kunskap om AI:s möjligheter men också om AI:s begränsningar. Det skapar förutsättningar för en öppen och informerad dialog och diskussion om teknologins roll i samhället. Därför tycker vi socialdemokrater att förslagen i *AI-kommissionens färdplan för Sverige* måste plockas upp ur byrålådan och tas vidare, för att stärka Sveriges position i teknikomställningen.

Inom life science har Sverige en stark position. Den behöver utvecklas och bli mer robust och långsiktig. Därför vill vi socialdemokrater se ett mål för life science-export, skapa förutsättningar för fler kliniska prövningar i Sverige och ha en nationell samordning för introduktionen av nya läkemedel.

Ett samlat grepp om life science-industrin är bra inte bara för vår konkurrenskraft utan även för vår hälsa. Vi vill att vår innovationsmyndighet ska få mer fria medel som man kan rikta dit där de gör mest nytta. I ett näringslivsklimat med snabba svängningar och med ett oförutsägbart omvärldsläge behöver det finnas en flexibilitet för våra myndigheter.

Det behövs en särskild satsning för att öka andelen kvinnor i vårt innovationssystem. Det är viktigt av två anledningar, fru talman.

Nummer 1: Det är en orättvisa att kapital och nätverk fortsätter att i stor utsträckning fördelas mellan män. Det betyder att en stor del av befolkningen stängs ute och att vi kan gå miste om viktiga innovationer för vårt land.

Nummer 2: Forskningsresultat och rapporter från bland annat The Peterson Institute for International Economics visar att företag som har större andel jämställdhet också har större andel nettoomsättning. Vi socialdemokrater ser det som en viktig strategisk del i att stärka Sveriges innovationskraft och konkurrenskraft.

Tyvärer får för många företagare se sina verksamheter gå omkull. De rekordmånga konkurserna måste stävjas. Vi har lärt oss från pandemin och turerna med elstödet att våra stödsystem behöver utformas på ett annorlunda sätt för att företagen ska få det stöd de behöver. Det är för många som har gått i konkurs på grund av onödiga likviditetsproblem. Vi vill därför se över stödsystemen, så att de fungerar för företagen.

Det är dock inte stöden och stödsystemen som är grundproblemet. Det är den sviktande ekonomin och de osäkerheter som geopolitiken skapar på marknaden. I dessa tider har landets småföretagare behov av utbildning och stöd i ekonomisk planering i form av kurser, mentorskap och förenkla-

de administrativa rutiner för att minska kostnader och regelbörda. Det vill vi erbjuda genom en konkursakut, som företagare kan vända sig till.

Vi vill också säkra den svenska arbetskraften genom ett reformerat system för korttidsarbete. Industrins parter efterfrågar ett sådant, och det finns färdiga utredningsförslag som vi socialdemokrater vill gå vidare med. Vi lever tyvärr i en osäker omvärld. Därför måste vi göra vad vi kan för att säkra den svenska arbetskraften och rädda svenska jobb när krisen väl kommer.

Fru talman! I ett läge där världen blir alltmer oförutsägbar och där pålitliga vänner tyvärr är svåra att få tag på är det viktigt att Sverige positionerar sig i världspolitiken. Vi ska värna om den fria handeln genom att ingå fler partnerskap med länder men också driva på för att EU ingår fler frihandelsavtal.

För att se till att fler små och medelstora företag får ta del av de många fördelarna med en fri handel vill vi ha ett samordnat arbete för exportfrämjande insatser. Vi vill därför utveckla vidare modellen för exportcentrum ute i landet för att fler företag från hela Sverige ska ges marknadstillträde. Exportsamverkande arbete minskar företagets risker och främjar långsiktiga partnerskap.

Det finns många förslag från oss socialdemokrater för att öka tillväxten, skapa jobb i Sverige och förbättra Sveriges välbefinnande. Tillsammans utgör de ett löfte om att satsa på den svenska industrin. Vi tror på framtidens innovationer och ser hur de kan skapa en ny våg av välbefinnande i vårt land.

Vi värnar svenska intressen i EU genom att förbättra våra regelverk och göra dem mer begripliga och överskådliga, framför allt för små och medelstora företag. Men vi vill också att våra högt ställda klimatmål ska ligga fast. Kursändringar kan vara bra, men inte om den kursen ändrats mot Gulfstaterna och deras olja. Vi ska i högre grad bli självförsörjande och motståndskraftiga och ska inte vara beroende av utländska fossila drivmedel. Vi kombinerar kraftigt sänkta utsläpp med ökad tillväxt. Här hade en bred energiöverenskommelse varit riktigt bra att ha på plats.

Fru talman! Sverige är ett fantastiskt land, ett av världens mest innovativa. Det sprudlar av entreprenörer som vill bidra till Sveriges välbefinnande. Vi socialdemokrater tror att staten spelar en avgörande roll för de nya marknader som växer fram. Tillsammans med näringslivet delar vi på riskerna för att skapa en stabil grund varpå tillväxt och välbefinnande kan byggas. Kommuner och regioner kan vara med och bidra till att skapa robusta system för näringslivsutveckling där jobb skapas lokalt. Vi behöver korrigera marknadsmisslyckanden genom att förbättra konkurrensen på de marknader där strukturella problem leder till minskad konkurrens och ökade priser.

Det finns otroliga möjligheter för vårt land, och vi behöver ta vara på dem. Vi socialdemokrater har en näringspolitik med fokus på att göra Sverige till vinnare i omställningen. Vi är alternativet för dem som vill ha en näringspolitik som grundar sig på fakta, kompetens och innovationskraft, inte på kulturkrig. Det är en politik som tar sig an målet om full sysselsättning genom att satsa på svensk industri, svensk innovation och svenska företag. Vi socialdemokrater vill satsa på ett starkt Sverige där alla människor når sin fulla potential.

(Applåder)

Anf. 45 JOSEF FRANSSON (SD) replik:

Fru talman! Jag tackar Daniel Vencu Velasquez Castro för anförandet. Jag tänker ställa frågor om ett ämne som jag tog upp i åtminstone en liten passus i mitt anförande. Jag anser det vara mycket problematiskt att man från höga poster inom politiken går över till vissa andra verksamheter, inte minst när det handlar om verksamheter som är tungt bidragsberoende.

Jag lyfte ett par exempel i mitt anförande. Det finns fler partier som är minst lika skyldiga, men här var det fråga om före detta S-ministrar som tagit uppdrag i väldigt bidragstygda verksamheter i form av Northvolt och Stegra. Det finns en lag med vissa restriktioner gällande statsråds och statssekreterares övergång till verksamheter som inte är statliga. Men lustigt nog finns det inga sanktioner kopplat till lagen. Det blir alltså mer som en rekommendation, kan man väl säga.

Är detta någonting som ledamoten liksom jag betraktar som ett problem? Det kan finnas osunda kopplingar, vilket inte tjänar svenska skattebetalare särskilt väl. Finns det problem här som man bör göra någonting åt? Ska man till att börja med se till att det blir sanktioner för överträdelser av den här lagen? Ska man kanske utveckla lagen ytterligare?

Anf. 46 DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S) replik:

Fru talman! De här nästan konspiratoriska teorierna från Sverigedemokraterna om att Socialdemokraterna på något sätt skulle ha tagit sig in i en massa företag för att få ta del av statliga medel är faktiskt anmärkningsvärda. Det finns ingen sanning i dem över huvud taget.

Däremot kan vi prata om satsningarna på den industri som växer fram i Sverige men får se sig övergiven för att Sverigedemokraterna har fått inflytande. Jag tog i mitt anförande upp att 30 000 företag har gått i konkurs sedan 2023. Egentligen är det många fler än så. Men det oroar inte Josef Fransson. Vår tillväxt har varit i EU:s bottenliga. Vi har varit sämst, men det oroar inte Josef Fransson. Vi har en industri som vädjar om att vi ska stå fast vid våra klimatmål på EU-nivå – gör vi inte det missgynnas det svenska näringslivet. Vi hörde ju nyss om den skepsis till EU som Josef Fransson har. Uppenbarligen oroar inte detta Josef Fransson.

Allt det sammantaget utgör de stora problem vi ser i Sverige och det svenska näringslivet just nu. Men det oroar inte Sverigedemokraterna över huvud taget. I stället sitter man på sin kammare och tänker ut olika konspiratoriska utspel mot oss socialdemokrater när man har betydande makt i regeringsunderlaget i Sverige. Resultatet är rekordmånga konkurser, rekordhög arbetslöshet och inga gröna investeringar i Sverige. Bra jobbat, SD!

Anf. 47 JOSEF FRANSSON (SD) replik:

Fru talman! Jag tror att ledamoten vände lite på konspirationsteorin här. Det är inte så att jag tror att ministrar ger sig in i vissa bolag för att ta del av olika företagsstöd, utan det är väl snarare tvärtom: Man kan tänka – kanske är det rent av outtalat – att de som får alla de här stora stöden tar hand om en sedan, efter ens politiska karriär. Det är snarast den kopplingen som många gånger kan misstänkas i de här sammanhangen.

Jag vet inte varför ledamoten inte tycker att det här förhållandet är problematiskt. Vi har en lagstiftning som till exempel säger att det ska finnas en karenstid, så att man inte utan vidare hoppar in i vilket bolag som helst

när man kommer som tidigare statssekreterare eller statsråd. Men det finns inga sanktioner, så man kan se det mer som bara en rekommendation. Jag tycker som sagt att det är problematiskt.

Jag tycker inte att vi ska hålla på med detta över huvud taget. Det är helt uppenbart att ledamoten och Socialdemokraterna tror att vi bygger upp ett starkt näringsliv i Sverige genom att ösa skattepengar på företag och tror att det är avgörande för Europas och Sveriges konkurrenskraft att vi håller fast vid en klimatpolitik som i själva verket är så sträng att företag drivs ut från Europa. Detta är ett bakvänt resonemang, måste jag minst sagt säga, för det här är vad som faktiskt sker.

Jag vill också framhålla att det finns en politisk korrekthet som är skadlig. Det märker inte minst jag, som väl luftar andra typer av åsikter i olika sammanhang än vad ledamoten gör. Jag får ofta höra att företagare säger en sak inåt och en annan sak utåt på grund av att de är bundna av ett slags politisk korrekthet. Det är också synd.

Anf. 48 DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S) replik:

Fru talman! Som vanligt när Josef Fransson debatterar är det svårt att riktigt hålla koll på vad ledamoten vill ha sagt. Men låt mig fokusera på Sveriges styrkor och EU. Josef Fransson säger att företag flyr Europeiska unionen på grund av våra högt ställda klimatmål, vilket inte stämmer. Det finns inga belägg för det. Det är Josef Fransson själv som har kommit på detta. Så här är det varenda gång Josef Fransson debatterar.

När vi lyssnar på svenskt näringsliv och hur de vill att Sverige ska positionera sig i EU handlar det om att hålla fast. Som jag också tog upp i mitt anförande behöver vi givetvis ha en strömlinjeförning av våra regelverk. Vi ska inte missgynna den europeiska konkurrenskraften. Det var därför vi också antog en konkurrenskraftskompass, som vi hade en debatt om i den här kammaren för ungefär ett år sedan. Allt detta är vi överens om.

Det vi inte är överens om är vad som stärker den svenska självförsörjningen och motståndskraften. Om vi inte satsar i klimatomställningen är ju frågan vad Sverige då ska satsa på. Detta är ingen fråga, men jag ställer mig ändå frågande: Hur kan man resonera på ett sätt som innebär att vi gör oss mer beroende av Gulfstaternas olja än av svensk fossilfri el? Det tycker jag är anmärkningsvärt för någon som kallar sig nationalist.

Ska vi värna svenska jobb och svensk tillväxt måste vi också börja producera mer el här och nu i Sverige. Vi måste ställa om vår industri och se till att vi kommer stärkta ur de många kriser vi står inför. Men med Sverigedemokraternas politik blir vi bara mer beroende av Gulfstaterna. Det är inte vad jag vill för Sverige.

(Applåder)

Anf. 49 LOUISE EKLUND (L) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för anförandet! Det var mycket som jag tyckte var bra i det som ledamoten tog upp. Inte minst behöver vi gång på gång lyfta de brister vi ser när det gäller jämställdhet, särskilt i det som staten råder över. Detta behöver vi alla i den här kammaren uppmärksamma mer.

Men det är en ganska dystert bild som Socialdemokraterna verkar ha av svenskt näringsliv och företagande. Det är konkurser. Svenska företag hal-
kar efter. Man frågar *när* krisen kommer, inte *om*.

Jag tror att jag har en betydligt mer positiv bild av svenskt näringsliv, och den delas av mitt parti. Det är ett framåtlutat näringsliv. Det är tillväxt. I många fall är man världsledande. Man har högt utbildad och otroligt skicklig personal och medarbetare.

Jag vill ge ledamoten en chans att förtydliga Socialdemokraternas hållning till svenskt näringsliv. Vad ser ledamoten som de tre viktigaste strukturella reformer Socialdemokraterna vill driva för att underlätta för svensk industri?

Anf. 50 DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S) replik:

Fru talman! Tack, Louise Eklund, för frågan! Jag fastnade lite vid det Louise Eklund sa om att vi socialdemokrater frågar *när* krisen kommer medan Liberalerna mer frågar *om* krisen kommer. Jag trodde att Simona Mohamsson hade gjort tydligt för alla att det är många kriser som Sverige står inför och att det är därför Liberalerna nu har svängt i frågan om Sverigedemokraterna. Men det tycker uppenbarligen inte Louise Eklund.

Jag ser i alla fall att klimatkrisen är här och nu. Vi har en sviktande ekonomi. Jag tycker att det är en kris. Jag tycker att 100 000 fler arbetslösa är en kris för Sverige.

Som jag sa i mitt anförande vill jag nå full sysselsättning. Vill Liberalerna nå det? Det är en följdfråga.

Vilka prioriteringar vi behöver göra har jag också klargjort. Vi behöver riskdela. Vi behöver en bred energiöverenskommelse i Sverige. Vi behöver värna svenska intressen i EU och se till att vi inte, som nu, får ett system med ryckighet där vi ändrar på regler och regelverk utifrån hur maktförhållandena i parlamentet ser ut under olika mandatperioder.

Vi socialdemokrater sträckte, tillsammans med Louise Eklunds parti-grupp i Europaparlamentet, ut en hand till EPP för att komma överens, så att vi inte skulle få denna ryckighet. Är Louise Eklund inte överens med mig om att detta är tre viktiga områden för svensk industri och för europeisk konkurrenskraft?

Detta är mina tre viktiga prioriteringar. Utöver detta vill jag slå fast att jag inte talar illa om det svenska näringslivet, utan det jag säger är fakta. Det är nästan 40 000 företag som har gått i konkurs under mandatperioden. Vad är regeringens svar till alla dem? Hur ska ni stötta dem, och hur ska ni se till att konkurserna stoppas?

Anf. 51 LOUISE EKLUND (L) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för svaret, även om det inte alls var svar på min fråga!

Återigen: Jag söker inte konflikt, men inför valrörelsen vill jag verkligen förstå vad Socialdemokraternas politik är när det gäller svenskt näringsliv och svensk industri.

Det kommer alltså inte ett enda förslag från Socialdemokraternas håll om hur man ska underlätta så att det inte ska bli konkurser eller tappade arbetstillfällen. Vad jag ser är en risk att Socialdemokraterna i stort blir som Socialdemokraterna i Malmö. Där har man sett det som ett motsatsförhållande mellan att vara en kunskapsnation och att ha en fungerande

industri. Det skulle inte vara bra för Sverige om detta var Socialdemokraternas linje och även blev svensk politik.

Jag upprepar min fråga: Vad vill Socialdemokraterna i Sverige göra för att underlätta för svenskt näringsliv och svensk industri på ett strukturellt plan?

Anf. 52 DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S) replik:

Fru talman! Jag vet inte om det kanske är fel på min mikrofon, men jag redogjorde faktiskt för vilka tre prioriteringar jag ville se. Jag sa: riskdelning, en energiöverenskommelse och att vi måste trycka på i EU för att värna det svenska näringslivet. Det var de tre saker jag nämnde. Jag svarade absolut på den fråga som Louise Eklund ställde.

Jag kan ju fortsätta och tala om hur vi ska stävja konkurrenserna. Jag sa i mitt anförande att vi socialdemokrater i vår budget har lagt 25 miljoner kronor till Tillväxtverket för att inrätta en konkursakut som småföretag kan vända sig till för att höra hur de kan få stöd och rådgivning för att inte hamna i akuta likviditetsproblem. Det är ett förslag, till skillnad från vad regeringen ha att komma med.

Vi vill också se en innovationsstrategi som inkluderar startup-företag och scaleup-företag. Det sa jag också i mitt anförande. Men jag kan gå vidare. Om Louise Eklund läser vår kommittémotion ser hon att vi också vill inrätta olika nationella kunskapscentrum för att samla in data om hur det går för våra höginnovativa bolag. Det handlar om att se varför vi i Sverige har problem med att företag inte kan skala upp. Det vet inte jag, och det vet inte Louise Eklund heller. Därför vill vi samla data om detta för att kunna hjälpa bolagen. Nu tror jag att jag har nämnt flera förslag här.

Grunden handlar om att vi har en samlad bild av vad näringslivet i Sverige behöver – från de små och medelstora företagen i det traditionella näringslivet till startup-företag och scaleup-företag som vill ut och accelerera – för att vi ska få hjälp med att klara omställningen. Det handlar om att ta till vara den innovationskraft som finns.

Men här misslyckas regeringen gång efter annan. Det finns ingen innovationsstrategi. Det finns ingen konkursakut. Det finns ingen energiöverenskommelse. Det finns alltså ingen grund varpå välförhållanden och tillväxt kan byggas. Det får man bara om Socialdemokraterna får styra.

Anf. 53 KJELL JANSSON (M):

Fru talman! Jag börjar med att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på samtliga motioner.

Näringspolitik – vad är det för något? Det kan man fundera på. Det är att politiken ger bästa förutsättningar för att driva företag och verka i Sverige. Det är inte att pumpa ut subventioner till enskilda företag, godtyckligt.

Däremot är det oerhört skadligt för näringspolitiken när Socialdemokraterna i Stockholms stad vill begränsa valfriheten, tillsammans med övriga vänstern. Det kommer att leda till långa värdköer och till att vårdcenter stängs. Det är också det största hotet mot kvinnligt företagande i Sverige.

Det är också oerhört skadligt när politiken går in med statliga stöd i projekt bara för att vissa politiska personer tycker att projekten är intres-

santa. Man går in med enorma stöd. Det hände förra mandatperioden och har fortfarande pågått under den här perioden.

Jag talar om hur AP-fonden har gått in med drygt 4 miljarder kronor i Northvolt. Dessutom har fonden gått in med 6 miljarder i ett va-projekt i Storbritannien. De pengarna är borta nu. Över 10,5 miljarder av pensionerna är borta. Det handlar om generationer av hårt arbetande svenskar som har jobbat i både äldreomsorgen och Sveriges industri. Deras pensionspengar är borta. Det är synnerligen allvarligt, anser jag.

Detta sätter marknadsekonomin ur spel och riskerar skattebetalarnas pengar och, inte minst, pensioner. Kommandoekonomi är ett annat ord för det här. Detta skadar den fria konkurrensen. Sådan näringspolitik hör endast hemma i totalitära stater, som Kina.

Det är skrämmande att hårt arbetande människor blir plundrade på sina pensionsfonder. Jag tycker att det är riktigt illa. Därför är det väldigt bra att regeringen nu har fryst alla de här utbetalningarna – mycket bra.

Fru talman! Vår exportindustri står för 52 procent av bruttonationalprodukten. Exportindustrin går, till skillnad från vad som har framförts här, väldigt bra trots att vi har haft en sviktande konjunktur. Det är över förväntan. Det gäller inte minst försvarsindustrin, som går som tåget. Saab bygger fantastiska stridsflygplan, världens bästa, och ubåtar. Nu har man leverans av tre ubåtar till Polen. Bofors och Hägglunds går också som tåget. Det blir en massa nya jobb. Jag kan inte säga hur många, men det blir väldigt många nya jobb i de här företagen. De är starka. De har också starka ägare. Det är viktigt med starka ägare och duktiga styrelser.

Vi måste stärka företagen och industrin med såväl regelförenklningar som sänkt bolagsskatt. Vi skulle kunna gå ned till EU:s miniminivå – i dag har vi 20,5 procent, och EU:s miniminivå är 15. Det skulle vara kanon för näringslivet när det gäller att få till mer investeringar. Pengarna försvinner inte för att man sänker skatten, som en del tror. Pengarna är kvar. Men då ligger de kvar i bolagen, som kan göra nya investeringar, vilket ger nya jobb.

Det är avgörande att vi har en robust energiförsörjning, och det håller regeringen på att jobba med nu, med ny kärnkraft. Det är ett föredömligt jobb av Niklas Wykman.

Sveriges tillväxt har ökat under det senaste året. Prognosen är att den ska öka ännu mer de närmaste åren. Vi har legat i EU-botten. Nu börjar vi närma oss toppen. Vi är inte högst upp än. De länder som är högst upp är Estland, Irland och Polen.

Vet ni att en stor del av industriarbetarna i Polen jobbar tolv timmar om dagen? De vill göra det. Jag har en god vän som öppnade en filial till sitt företag i Polen. Han informerade personalen: Det är ett svenskt företag, och vi jobbar åtta timmar om dagen. Då blev han upprörd av facket, som sa: Nu är du i Polen. Här jobbar vi tolv timmar om dagen.

Det är intressant. En del i Sverige vill ju sänka arbetstiden.

Fru talman! Regeringen har lagt om biståndspolitiken. Det har varit en groteskt generös biståndspolitik utan kontroll på vem som har fått pengarna. Nu kopplas bistånd till att man har handelsavtal med mottagarländerna. Det tycker jag är mycket bra; det är sunt.

Regeringen har öppnat två nya konsulat i USA – i Kalifornien och Texas – för att underlätta handel och affärsrelationer med USA.

Forskning och utbildning är enormt viktigt för att vi ska kunna behålla våra konkurrenskraftiga företag. Det handlar om mer utbildning av elingenjörer och kärntekniker. En starkare styrning av utbildningsväsendet är faktiskt viktigt i det här skedet, om vi ska klara av nästa generation med välutbildade och duktiga människor. Jag tror att ungdomarna är hungriga på det här – det är min bild.

Vi måste vara med i världstoppen när det gäller teknisk utveckling. I dag är det tyvärr så att USA utvecklar, Kina kopierar och EU reglerar. Det är många som börjar inse att EU reglerar alldeles för mycket. Jag håller helt med om den kritiken, måste jag säga, även om jag är en EU-vän.

Illojal konkurrens från kommuner och staten är ett problem som hämmar vårt näringsliv, framför allt lokalt ute i landet. Det handlar exempelvis om kommunala gym och om det statliga bolaget Arento, i Hälsingland, som hyr ut byggmaskiner. De konkurrerar ut småföretag och familjeföretag.

Hotet från den kriminella ekonomin är ett annat stort hot mot våra seriösa företag. Det är därför bra att regeringen nu stärker arbetet med kontroller och verktyg för att bekämpa denna brottslighet. Skatteverket, Kronofogden, Finansinspektionen, Bolagsverket och Spelinspektionen har fått väsentliga förstärkningar i sin budget för att klara detta.

Sedan gäller det infrastruktur. Östlig förbindelse bör byggas så fort det är möjligt. Stockholmsregionen står för 40 procent av bnp. Vi måste ha den här ringledden. Stockholm är snart den enda huvudstaden i Europa som inte har en sådan. Jag tror faktiskt att Stockholm är den sista.

Arlanda flygplats behöver utvecklas mer, så att den blir en hubb och så att vi får direktflyg till både Asien och USA, inte minst, och inte behöver mellanlanda i Frankfurt eller Köpenhamn.

Malmbanan behöver byggas ut och renoveras med mötesplatser mellan Kiruna och Narvik, så att det fungerar. Det handlar om det bästa statliga bolag vi har. Det går som tåget. I snitt har det de senaste tio åren haft 37 procent i vinst. 37 procent i vinst de senaste tio åren är fantastiskt.

Slutligen vill jag säga några ord eftersom detta är min sista mandatperiod – jag kandiderar inte igen. Jag hoppas verkligen att vi får ett land som stärker utbildningen för våra ungdomar när det gäller såväl teknisk industri som övrig industri, så att de får en fin framtid och så att Sverige behåller sin konkurrenskraft i världen.

Anf. 54 BIRGER LAHTI (V) replik:

Fru talman! Jag tycker bra om Kjell Jansson som person, men jag kunde inte låta bli att begära replik. Vi står i olika fällor i politiken, och jag vill ställa några frågor till ledamoten.

Ledamoten anförde i sitt anförande att man bygger upp ett robust energisystem, återigen. Jag förstår att det handlar om kärnkraft. När övriga världen tittar på Sveriges elsystem säger de att det är det mest robusta i hela världen i dag. Har ledamoten koll på hur många timmar vi inte hade, så att säga, tillräckligt med effekt i fjol? Man brukar ju säga: Vi har el, men vi har inte effekt. Hur många timmar var vi nettoimportörer? Har ledamoten koll på det?

Sedan lyfte ledamoten detta med att de i Polen vill jobba tolv timmar. Det är möjligt. Jag har själv jobbat mycket, kanske för mycket ibland. Men

tycker ledamoten att allt är bra nu och att vi inte ska ha några fler reformer för arbetare i Sverige?

Det är ingen hemlighet att jag har en lång lista här, som jag kan läsa upp, om vad Moderaterna har varit emot när det gäller att göra reformer för vanliga människor. Det handlar om allt som har gjort det bättre för dem som jobbar där ute. Vill ledamoten att jag läser upp listan? Den är lång, men jag kan läsa upp den om några vill höra vad Moderaterna har varit emot.

Menar ledamoten att vi borde ha tolv timmars arbetsdag för våra knegare i Sverige?

Anf. 55 KJELL JANSSON (M) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Lahti, för frågorna!

Vi kan börja med ett robust elsystem. Det handlar naturligtvis om kärnkraft och vattenkraft. De är också fossilfria och släpper i princip inte ut någonting. Det är ett robust elsystem.

Vindkraften släpper ut mer om man räknar med transporter, tillverkning och så vidare. Dessutom är problemet med vindkraften att den bara ger energi när det blåser. Annars är det stopp. Då är det tur att vi har vattenkraft, säger jag.

Hur många timmar importerade vi effekt? Jag vet inte det, men jag har för mig att det var väldigt få timmar. Jag tror att det var ungefär tio timmar. Jag vet inte exakt, men jag har hört siffran.

Sedan gäller det Polen och tolv timmar. Jag begär inte alls att vi ska jobba tolv timmar. Däremot tycker jag att vi ska jobba åtta timmar. Varför tar jag upp det? Jo, det gör jag för att Polen går bäst av alla länder i EU. De har 5 procents tillväxt när det gäller bnp. Från vänstersidan förs det en diskussion om att vi ska jobba sex timmar om dagen. Därför lyfter jag det här. Jag tycker nämligen att det är viktigt att vi fortsätter att jobba åtta timmar om vi ska kunna vara konkurrenskraftiga i världen.

Anf. 56 BIRGER LAHTI (V) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Jansson, för svaren!

Jag frågade därför att många andra länder, och framför allt våra grannländer och länder på kontinenten, säger att Sverige har det mest robusta elsystemet i Europa i dag. Vi hade effektbrist 50 timmar i fjol. Det är mycket lite av de över 9 000 timmar som det talas om. Man försöker ge bilden att vi är i kris, men det stämmer inte.

Jag lämnar energifrågan. Ledamoten nämnde vilka företag som går som tåget. Jag håller med om LKAB och även om de som tillverkar krigsmateriel. Man ska komma ihåg att pengarna som man köper krigsmateriel med kommer från våra gemensamma skattemedel.

Det finns en olycklig händelse i världen som gör att alla nu vill köpa bomber och granater. Det är klart, som Kjell Jansson säger, att vi har nytta av det i dag.

Vi kan ta frågan om åtta timmars arbetsdag. Det är mycket möjligt att det finns länder som det går bättre för. Jag har sett det när jag mött maskinförare som kommer från andra länder. De har inte ens tänder kvar. De har suttit i maskinen så länge att de inte ens har haft råd att gå till tandläkaren, men de jobbar på hårt. Det är inte det jag vill se i mitt Sverige.

Jag kan nämna några saker som Moderaterna var emot. Man sa nej till allmänt barnbidrag 1947. Man sa nej till tre veckors semester 1951. Man sa nej till fri sjukvård 1953. Man sa nej till ATP 1959. Man sa nej till fyra veckors semester 1963. Jag kan fortsätta hur länge som helst.

Borgarna har alltid varit emot det som merparten av våra knegare skulle tjäna på. Jag tycker att det är synd att man återigen hamnar där.

Anf. 57 KJELL JANSSON (M) replik:

Fru talman! När vi säljer krigsmateriel och får betalt är det från skattemedel, absolut. Men det är också en säkerhet. Det är fantastiskt att vi har så duktiga ingenjörer och ligger så långt fram att vi kan tjäna pengar i de här bolagen. Annars gör någon annan det.

Vi konkurrerar till och med ut USA till viss del med F18-planen i dag, tack vare att Jas Gripen är så pass välutvecklat. Det tycker jag att vi ska vara stolta över. Det var därför jag lyfte fram det. Det är vi eniga om.

Jag begär inte att vi ska jobba längre än åtta timmar. Men det tycker jag att vi ska fortsätta att göra.

När det gäller historien var jag inte ens född när många av de saker du räknade upp hände, Birger Lahti. Så är det. Det är klart att det har funnits saker som jag i dag när jag tittar i backspeglarna är kritisk till att vi inte har varit med på. Så är det absolut.

Utan att jag ska vara oförskämd mot ledamoten Lahti, som jag tycker väldigt bra om som person, kan jag säga att hans parti inte heller har så fin historik om vi ser på det historiskt. Det var samarbetet med Warszawa-pakten och allt som pågick ända fram till 1990, tror jag.

Anf. 58 BIRGER LAHTI (V):

Fru talman! Näringspolitik är ämnet för den debatt som vi redan har börjat med. Det råder ingen tvekan om att partierna vill väl, vartenda parti på sitt sätt. Alla har sina lösningar, och de skiljer sig åt.

Historiskt sett har näringslivsklimatet varit bra i Sverige och följt förändringarna i samhället. Det som däremot har hänt sedan man började tro på att avregleringar ska göra samhällsservicen bättre och billigare är att oseriösa företag och aktörer har kommit in på svensk arbetsmarknad och skor sig enormt, och pengarna kan till och med finansiera kriminalitet.

I dag finns det stora problem med hur offentlig upphandling tillämpas. Alltför ofta är lägsta pris vägledande, vilket leder till att oseriösa företag vinner upphandlingar genom att hålla priserna nere på bekostnad av en god arbetsmiljö och rimliga arbetsvillkor.

På senare år har även kriminella gäng etablerat sig i välfärden efter att ha vunnit upphandlingar. Utvecklingen är systemhotande och måste stoppas. Inom den offentliga upphandlingen saknas bland annat nationell koordinering mellan de upphandlande myndigheterna. Det medför att oseriösa företag som upptäcks i en kommun eller region kan fortsätta att bedriva sin verksamhet i andra delar av landet. Det är helt absurt, om ni frågar mig.

För att komma till rätta med dessa problem borde regeringen först utreda möjligheten att upprätta ett system som samtliga upphandlande myndigheter och statliga och kommunala bolag måste delta i samt utreda inrättandet av en så kallad svart lista över dessa oseriösa företag.

Fru talman! Här passar det bra att jag yrkar bifall till vår reservation 5, som handlar just om hur offentlig upphandling hanteras och regler tillämpas.

Näringspolitik har ett enormt stort genomslag i hur ett samhälle kan utvecklas och hur småföretag kan startas, drivas och utvecklas. Det skulle finnas massor att säga om hur staten egentligen skulle kunna stödja, uppmuntra och främja tillväxt med förhållandevis små medel från en statsbudget om synen på vad som är osund konkurrens skulle hanteras sunt.

Det är hög arbetslöshet i Sverige. Men det bästa som regeringen använder sig av är att låta rotavdraget fortsätta med avdrag på 30 procent till högst 50 000 kronor per person i ett hushåll. Vilka är det som använder sig mest av avdraget? Inte är det arbetslösa byggnadsarbetare eller varslade undersköterskor. De har inte råd med det.

Lägg till rut, som dessa personer kan plussa på med ytterligare 25 000 kronor per person i avdrag så att de kan få sina skjortor strukna eller få sitt hem städad under tiden då de är på utlandssemester.

Vi ska komma ihåg att dessa ”bidrag”, något som den här regeringen är så emot, och som bara en liten del av befolkningen kan ta del av, också kostar.

Det är lite svårt att få exakta siffror, för regeringen vill givetvis få det att se ut som en vinn-vinn. Det ligger lite i det. Det måste jag medge. Det blir mindre svartjobb, och då trillar det även in intäkter från anställda och företagen som anställer. Ja, ni fattar. Det handlar om arbetsgivaravgifter och allt detta.

Men hur snällt jag än försöker tyda siffror och statistik landar jag i att rot kostade staten drygt 20 miljarder kronor för 2025. För rut hittar jag en siffra på 7,4 miljarder för 2023.

Om dessa avdrag skulle vara lösningen på arbetslöshet eller tillväxt skulle vi inte sitta här och oja oss över en ansträngande arbetslöshet eller hur vi bäst får näringslivet att blomstra.

Sverige är ett land som har naturresurser som är eftertraktade i hela världen, som har tung industri i världsklass, vilket vi också hört av andra, och som vill genomföra en grön omställning som ett av de första länderna i världen. Regeringen lägger miljarder på att rika personer ska kunna renovera sina villor och fritidshus i Spanien. Snacka om prioriteringar!

Satsningar borde givetvis göras på bland annat förnybar energiproduktion och smarta elnät, järnvägar, vägar, utbyggd kollektivtrafik, energirenoveringar och nybyggnation av lokaler och klimatsmarta bostäder så att människor kan flytta. Att man lägger miljarder på rot ger inga bostäder på Malmfälten, dit människor ska flytta för industrijobben, eller vid gruvorna i norr, som också behöver folk.

De statliga industribolagen bör vidare användas för att bygga Sverige tryggare. Här har vi LKAB som ett bra exempel. Det gör givetvis Sverige mer jämlikt, ekologiskt hållbart och konkurrenskraftigt och jämnar ut de orättvisa skillnaderna mellan stad och landsbygd.

Mycket av produkterna som kommer från industrin är av samhällsavgörande karaktär. Det kan vara material som behövs för välfärden, byggandet eller omställningen. Industrin står även för många arbetstillfällen. Det måste därför finnas ett gemensamt ansvar för de samhällsavgörande industrierna. Det har vi inte i dag.

Det borde finnas en uttalad strategi för hur staten hanterar industrier som är av stor vikt över tid. Regeringen borde därför få i uppdrag att kartlägga vilka samhällsavgörande industrier och naturresurser som finns och ge förslag på hur en långsiktig plan kan upprättas.

Det finns en intressant reservation i betänkandet, om konkurrens. Vänsterpartiet stöttade bojkotten av matjättarna. Det är tydligt att när monopolet blir för stort saknas konkurrens på lika villkor. Då är det konsumenterna som förlorar, och några få – i det här fallet matkedjor – blir vinnare.

Regeringen bör införa ett marknadsundersökningsverktyg som ger Konkurrensverket möjlighet att identifiera och åtgärda strukturella problem på marknader där konkurrensen fungerar dåligt. Det skulle möjliggöra fördjupade analyser av marknadsdynamiken och ge myndigheterna befogenhet att rekommendera eller vidta åtgärder såsom krav på avyttringar eller införande av regleringar för att motverka oskäliga affärsmetoder och öka konkurrensen. Liknande verktyg används redan framgångsrikt i länder som Storbritannien och Danmark. Nyligen föreslog den finska konkurrens- och konsumentmyndigheten att ett sådant verktyg ska införas för att komma till rätta med problemen på veterinärmarknaden. Regeringen bör återkomma med lagförslag som innebär att ett marknadsundersökningsverktyg införs.

Anf. 59 LILI ANDRÉ (KD):

Fru talman! Jag vill inleda med att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på samtliga motioner.

Sverige är ett land byggt av människor som vågar starta företag, utveckla idéer och skapa arbete åt andra. Entreprenörer, småföretagare, familjeföretag och industriföretag har lagt grunden för det välstånd som i dag finansierar Sveriges gemensamma välfärd. För att det ska fortsätta vara så måste politiken göra sin del av arbetet, men alltför länge har politiken gjort det svårare än nödvändigt att driva företag i Sverige. Det är mycket byråkrati. Det är för långsamma tillståndsprocesser och för många regler som hämmar initiativkraften.

Den här regeringen har påbörjat ett stort reformarbete eftersom Sverige behöver fortsatt ökad tillväxt – inte för statistikens skull, fru talman, utan för jobben, för att kunna finansiera sjukvård, skola och äldreomsorg, för att familjer ska kunna leva trygga liv och för att vårt land ska vara starkt i en allt osäkrare värld.

Fru talman! Alltför många företagare vittnar om att tiden går åt till administration, blanketter och myndighetskrav i stället för till att utveckla verksamheten. När en företagare lägger timmar på byråkrati förlorar både företaget och samhället värdefull tid. Vi kristdemokrater arbetar systematiskt med att minska regelbördan och förenkla regelverk som hindrar företag från att växa. Vi driver ett brett arbete för regelförenkling.

Regelkrånget kostar våra svenska företag 400 miljarder kronor. Vi batar av dessa hinder bit för bit. Vi har tagit bort kravet på papperskvitton, vilket har gjort att företagen har sparat 4 miljarder kronor. Vi arbetar systematiskt genom Förenklingsrådet, som består av branschen i samarbete med relevanta myndigheter och med regeringen. Resultatet märks redan. Det tog mindre än ett år till beslutet att ta bort matkravet, vilket besparar företagen kostnader på hela 4 miljarder kronor. Samtidigt finns nu fler

e-tjänster, mer standardiserade processer och digitala fullmakter som underlättar företagens vardag och frigör resurser till kärnverksamhet, innovation och tillväxt.

Fru talman! Vi vet att småföretagen är ryggraden i svensk ekonomi. Fyra av fem nya jobb skapas i små och medelstora företag. För många småföretag är steget från att arbeta ensam till att anställa sin första medarbetare mycket stort. Därför har vi under den här mandatperioden sänkt arbetsgivaravgifterna för anställning av unga samt genom stärkt växa-stöd, vilket ger möjlighet för unga att komma in på arbetsmarknaden. Vi behåller expertskatten för att Sverige ska kunna konkurrera om kompetens.

När skatteregler blir oförutsägbara eller komplicerade riskerar vi att slå undan benen för våra företag, och därför fortsätter arbetet med att förbättra skattereglerna och stärka drivkrafterna för att starta och utveckla företag. I grunden handlar det om respekt för den som tar risker och skapar arbetstillfällen.

Fru talman! Många av Sveriges företag är familjeföretag som byggts upp under generationer. De representerar ansvarstagande, långsiktighet, lokal förankring och omsorg om både medarbetare och föreningsliv. Familjeföretag bygger värde över generationer, inte bara för sin egen familj utan för hela lokalsamhällen. Att värna familjeföretagen är därför inte bara god näringspolitik; det är också en del av ett samhällsbygge som håller ihop. För Kristdemokraterna är det här en värderingsfråga.

Fru talman! Kompetensförsörjning är en nyckelfråga för Sveriges företagstillväxt och konkurrenskraft. Vi kristdemokrater har i regeringen under året vidtagit omfattande åtgärder för att stärka företagens tillgång till kvalificerad arbetskraft. Sverige ska vara ett land som attraherar, etablerar och behåller den kompetens som behövs för att företag ska kunna växa och utvecklas. Den kompetens som kommer utifrån kompletterar våra egna talanger och bidrar till fler jobb, fler innovationer och ökad tillväxt. När ett litet företag kan anställa växer inte bara företaget utan hela samhället.

Fru talman! Det räcker inte med strategier. Detta handlar också om hur vi pratar om vårt land. Politiker som jag men även många företagsledare har ansvar för att berätta om den potential som finns i vårt vackra land och den tillväxtmotor och de tillväxtproducerande delar som finns, inte minst i våra norra regioner. Vi behöver marknadsföra och berätta om det. Besöksnäringen är därför viktig för Sverige. Den skapar jobb i hela landet, inte minst i landsbygder och mindre kommuner där turismen ofta är avgörande för lokal utveckling.

Viktigt är att politiken fokuserar på rätt saker. Förutom att vi har genomfört konkreta regelförenklingar av till exempel tillståndsplikten för hotell- och pensionatverksamhet har vi gett Tillväxtverket, Visit Sweden och regionala besöksnäringssfunktioner i uppdrag att samarbeta inom plattformen Smartare tillsammans. Plattformen utgår från den nationella besöksstrategin och har fokus på besöksnäringens utmaningar och behov.

Visit Sweden marknadsför Sverige som turistland hos både utländska och inhemska målgrupper samt genomför satsningar på marknader där det finns tillväxtpotential för turism. Det gör de tillsammans med Svenska institutet och Tillväxtverket, som har nationellt ansvar för kunskap och kvalitetsutveckling samt samverkan och samordning inom turism.

Fru talman! Våra unga är vår viktigaste framtid. För varje ung människa som får sitt första arbete öppnas dörren till egen försörjning, framtids-

tro och gemenskap i samhället. Arbete är mer än en inkomst; det är en väg in i samhället. Genom sänkta arbetsgivaravgifter för unga gör vi det lättare för företag att ge unga deras första jobb. Vi kristdemokrater vill gå längre och sänka arbetsgivaravgifterna för anställda redan från 16 års ålder. Det är viktigt för att unga tidigt ska få möjlighet att komma in på arbetsmarknaden och få erfarenhet och möjlighet att växa in i vuxenvärlden med ansvar och intresse för en framtid med utbildning och nya jobb.

Fru talman! Ung Företagsamhet är på frammarsch. Där finns stor potential att rusta våra unga och öka deras möjligheter att starta företag. Vi kristdemokrater driver också frågan om vikten av att alla gymnasieskolor i Sverige ska vara skyldiga att erbjuda Ung Företagsamhet. I dag saknas entreprenörskap i till exempel praktiska gymnasieutbildningar, och det finns stora möjligheter att öppna vägar för dessa elever att starta företag.

Sverige är ett av de mest innovativa länderna i världen och ska fortsätta att vara ett högteknologiskt land som konkurrerar med kunskap och innovationsförmåga. Vi ska också vara internationellt attraktiva för investeringar i forskning och utveckling.

Fru talman! För att innovativa företag ska kunna växa behövs en politik som ser till att det finns test- och demonstrationsanläggningar. De bidrar till att förkorta tiden från forskning till nyttiggörande. De möjliggör test- och forskningsresultat tidigt i utvecklingsprocessen och bidrar till att Sverige kan attrahera forskare, entreprenörer och kunskapsintensivt näringsliv.

Vinnova och Rise har fått ökade möjligheter att stimulera nyetableringar av test- och demonstrationsanläggningar i privat och offentlig regi och att öka tillgången till testbäddsmiljöer för unga innovativa företag, till exempel startup- och scaleup-företag.

Exporten är en grundbult i Sveriges välstånd. Genom export skapas jobb, tillväxt och resurser till välfärden. Regeringen stärker svensk export genom Business Sweden, Exportkreditnämnden och riktade stödinsatser samt genom att driva handelsfrågor på EU-nivå. Genom Business Sweden underlättar man för företag att etablera sig internationellt och navigera i regelverk och hitta affärspartner. Särskilt små och medelstora företag är i fokus för stöd för att nå nya marknader, vilket är avgörande för Sveriges konkurrenskraft.

Fru talman! Näringspolitik handlar ytterst om vilket samhälle vi vill bygga. Kristdemokraterna ser företagande som en del av det sociala kontraktet i samhället. Företag skapar arbetstillfällen, arbetstillfällen skapar skatteintäkter och skatteintäkter finansierar vår gemensamma välfärd.

När företag växer kan sjukvården stärkas. När företag anställer kan skolan utvecklas. När företag investerar kan hela landet leva. Det är därför en stark ekonomi och en stark välfärd alltid hör ihop.

Fru talman! Jag vill återigen yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på samtliga motioner.

Anf. 60 ANDERS ÅDAHL (C):

Fru talman! Om det är någon gång man som svensk blir riktigt stolt är det när man blickar ut över svenskt näringsliv och noterar historien. Vi har många globala företag, och vi är som ett litet land uppe i norra Europa väldigt beroende av en intensiv exportindustri.

Europeiska unionen har kommit att bli helt central för Sveriges möjligheter att utvecklas ekonomiskt och få tillväxt. Vår export till EU utgör 75 procent av vår totala export. EU är den inre marknad som vi kan verka på. Att vi har ett starkt Europa och att Sverige är en stark röst i Europa är helt centralt för svensk förmåga att fortsätta utvecklas ekonomiskt.

Jag kommer i mitt anförande även att beröra något så märkligt som termodynamikens andra huvudsats; jag återkommer till det.

Det finns några orosmoln ute i världen och på hemmaplan. Vi fick i dag en nyhet om hur det står till med demokratin i världen genom en undersökning från projektet Varieties of Democracy. I den meddelas att det aldrig har funnits så många länder som avdemokratiseras samtidigt som precis nu.

Demokratin i världen är tillbaka på 1978 års nivåer för den genomsnittliga globala medborgaren. Världen har 92 autokratier – icke-demokratier – och 87 demokratier i slutet av 2025. Men den kanske mest braskande siffran är att endast 7 procent av världens befolkning lever i liberala demokratier.

Om vi blickar ut över Atlanten mot det stora landet i väst, USA, ser vi till exempel att president Donald Trump själv har fattat 225 beslut om nya lagar via sin möjlighet med presidential executive orders. Samtidigt har kongressen bara beslutat om 49 lagar under samma period.

För Sveriges del ser det betydligt ljusare ut, men här finns också orosmoln. Vi är visserligen tvåa på listan över länder med högst demokratiindex, men det vi har sett under mandatperioden manar till viss eftertanke och viss oro.

När vi ska anta ny lagstiftning har Lagrådet i många fall haft anmärkningar. I propositioner som kommer från regeringen har man inte lyssnat på Lagrådet eller på remissinstanser. Regeringen försöker gena i kurvorna, ha kortare handläggningstider och ha kortare och mer genomgripande utredningar.

Det här är såklart väldigt oroande inför framtiden. Det gäller inte minst för ett näringsliv som behöver ha en regelbaserad ordning med ordning och reda och kunna känna tillit till politiken. Det är här vi kommer in på termodynamikens andra huvudsats.

Det är betydligt lättare att skapa oordning än ordning. Termodynamikens andra huvudsats stipulerar att den naturliga vägen går mot oordning. Tänk själv när ni var små och byggde ett legotorn som var två meter högt. Det tog längre tid att bygga ett två meter högt torn än att riva ned det. Ett annat exempel är när man blandar mjölk i kaffe. Det är betydligt lättare att blanda ut mjölken i kaffet och få en beige blandning än att efteråt separera dem. Det blir ökad oordning.

Det här är djupt riskabelt för näringspolitiken. Se bara på urbaniseringen. Det är en kraft som gör att vi får större skillnader mellan stad och land. Hur slår det på vår ekonomi och vår sammanhållning i det långa loppet? Vi ser vilken inverkan isolationistisk och nationalistisk politik har på världshandel. Vad kommer det att göra med vår möjlighet till tillväxt? Vi ser det också i näringspolitiken. Vi har konkurrenslagstiftning, arbetsmiljölagsstiftning, den gröna omställningen och ett jämställt företagande för att hålla rörelsen mot kaos stången.

Vi i Centerpartiet har under mandatperioden valt att fokusera på fyra områden för vår näringspolitik.

För det första handlar det om kedjan forskning, innovation och företagande. Jag återkommer till det.

För det andra vill vi ha en omställning, både en grön omställning och en AI-omställning. Det är de två stora globala trenderna som svenskt näringsliv måste ta till sig till hundra procent.

För det tredje vill vi minska de geografiska skillnaderna i företagandet. Det ska vara lika villkor oavsett om du bor på en liten ort eller om du är lokaliserad i ett innovationskluster i Stockholm eller Göteborg.

För det fjärde vill vi se ett ökat fokus på regelförenklningar. Regeringen har därvidlag gjort ett antal goda insatser. Vi skulle vilja gå längre.

Man har i dag tre olika råd för att förbättra regelhanteringen. Det är i sig dråpligt att man krånglar till det och har tre råd som kan ge olika råd och har olika slags uppgifter. Vi skulle önska att det i stället fanns *ett* råd som hade ett större mandat.

För forskning, innovation, startup- och scaleup-företag och kommersialisering behöver vi fokusera tydligare på att ge ökad frihet till forskarna i forskningssteget. Vi behöver vara beredda på att nio av tio projekt misslyckas och se att det är värt risken. Det behövs större frihet i forskningen än vad vi har i dag.

Vad gäller innovationsdelen och startup- och scaleup-delen får vi kanske får räkna med ett 50-procentigt utfall. Det är helt okej att skattemedel används till det här eftersom hälften av projekten som kommer att genomföras kommer att kunna leda till fantastiskt goda affärer.

När det däremot gäller kommersialisering och företagande behöver vi vara mer vaksamma och noggranna än vad vi är i dag och inte ge ut pengar på ett sätt som under senare tid kanske skett lite slarvigt.

Forsknings-, innovations- och företagskedjan är helt beroende av att alla tre delarna är lika starka och att det finns en sömlöshet dem emellan.

Sedan finns det en annan aspekt. Ibland har vi organiserat oss tokigt. Vi vet att om det ska bli ett riktigt bra företagande efter att en idé uppstått i antingen ett forskningslabb eller ett garage någonstans ska idén följa människan. Vi kan inte lämna över en idé från ett forskningslabb till ett institut och sedan till ett företag. Det försvinner på vägen. Ändå har vi organiserat oss så.

Vi behöver ha en organisering som vilken företagare som helst själv begriper. Kommer man på en idé är det man själv som måste ta den i hamn. Jag känner till exempel viss tveksamhet till vår organisering runt institut. Vi har ett antal förslag där, och jag vill yrka på stöd för reservation 3 i betänkandet.

Slutligen, fru talman, handlar det om hur vi får fart på ekonomin. Egentligen är det tre delar vi behöver fokusera hårdare på. Det handlar om utbildning, arbetskraftsinvandring och större inkludering. Vi vill se ett mer jämställt företagande – ett företagande där vi ser hur våra utrikes kompetenser tydligare kommer till sin rätt och som också utjämnar skillnaderna mellan stad och land.

Anf. 61 LOUISE EKLUND (L):

Fru talman! Jag ska fatta mig extremt kort eftersom jag vet att vi alla behöver rusa till partigruppsmöten alldeles strax.

Sverige behöver fler liberala reformer som stärker landets konkurrenskraft och skapar förutsättningar för svenskt näringsliv, svensk industri och

Anf. 62 KATARINA LUHR (MP):

Fru talman! Om vi ska ha ett starkt och hållbart näringsliv i Sverige är det många delar som behöver hänga ihop och många områden som behöver samverka. Men det finns tydliga gemensamma nämnare som i stort sett alla näringslivets företagare lyfter fram som stora utmaningar när vi möts. Det är inte någon nyhet för oss som är här. Det handlar om kompetensförsörjning, säkrad energiförsörjning i närtid, tydliga och snabba tillståndsprocesser och inte minst långsiktighet, där tydliga politiska mål och minskad ryckighet inom politiken är av väldigt stor vikt. Ska vi behålla ett starkt näringsliv i Sverige är detta saker vi behöver lägga tid och energi på att lösa.

Näringslivet är avgörande för att Sveriges klimatarbete och konkurrenskraft ska vara starka. Sveriges klimatarbete och klimatpolitik är samtidigt avgörande för svenskt näringslivs konkurrenskraft, exempelvis när svenska företag driver ett starkt hållbarhetsarbete som i sin tur öppnar för nya innovationer, affärsutveckling, nya jobb och nya företag.

Tydliga, stabila och långsiktiga målsättningar för klimatomställningen är en förutsättning för att näringslivet ska våga investera och ställa om. Om spelplanen hela tiden ändras finns risk för att all utveckling stannar av. Det är samtidigt av avgörande betydelse att det finns tydliga och långsiktiga förutsättningar för att i snabb takt kunna ställa om till fossilfrihet. Det finns därför ett stort behov av att politiken styr i en tydlig riktning och samtidigt stöttar den gröna industriomställningen och hållbarhetsarbetet inom alla branscher.

Eftersom jag vet att vi har ont om tid skulle jag bara vilja säga en liten sak om den samhällsomvandling som sker just nu. Det pågår en stor samhällsomvandling när industriomställning, gruvprojekt, utbyggnad av försvaret och andra projekt plötsligt tar fart. Kommunerna tar i dag både ansvar och risker när samhällsplaneringen behöver hänga med. Det gäller till exempel bostadsbyggande och ny infrastruktur. Vi anser att staten behöver ta ett mycket större ansvar än i dag när det gäller stöttning av kommuner.

Fru talman! Med detta sagt vill jag helt enkelt yrka bifall till Miljöpartiets reservation nummer 22.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 18 mars.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.53 på förslag av andre vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 18.00.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 18.00.

§ 9 Mineralpolitik

Näringsutskottets betänkande 2025/26:NU16
Mineralpolitik
föredrogs.

Anf. 63 ERIC PALMQVIST (SD):

Herr talman! Låt mig inleda med att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på motionerna.

I natt när jag förberedde detta anförande mullrade det i vanlig ordning i Malmbergsgruvan så att det kändes hemma i vårt hus. Gör det inte det ett par minuter efter midnatt funderar man som gammal gruvvis på vad som gått snett med nattens salvor. Där, några kilometer bort – men väl synligt från vår altan – ligger en av min hemkommuns stora gruvor. På drygt 1 000 meters djup far kvinnor och män fram i lastmaskiner, bergtruckar och borrh- och skrotriggare för att förse Sverige och Europa med järnmalm av bästa kvalitet.

I min hemkommun Gällivare och min valkrets Norrbotten skapas exceptionella värden för AB Sverige, såväl i LKAB:s järnmalmgruva som i Bolidens gigantiska koppardagbrott Aitik. Många av industrilandet Sveriges exportframgångar har sitt ursprung i dessa eller någon annan av landets gruvor, vars råvara vi blivit mästare på att förädla i värdekedjor som skapar både jobb och välfärd. Ett par exempel på det är produkterna från två av de företag som jag besökte så sent som i förra veckan: Saab Bofors och SSAB.

Om jag i morse då jag tog flyget ned till Stockholm hade tagit med mig några kilo obearbetad järnmalm eller järnpelletar i mitt bagage och stolt visat upp det här hade det kanske inte varit så många som hade låtit sig imponeras, men jag vet att desto fler är imponerade av de slutprodukter som svensk industri skapar av det som har sitt ursprung i vår berggrund. Därmed kan man säga att malmen är, historiskt har varit och under över-skådlig framtid kommer att vara en av själva förutsättningarna för det industrialiserade Sverige vi känner. Sverige behöver helt enkelt en gruvvänlig politik.

Herr talman! När jag valdes in i riksdagen 2018 såg situationen annorlunda ut. Då syftar jag inte på det förändrade säkerhetspolitiska läget, även om det också är viktigt i sammanhanget, utan på den politiska ambitionen på området. Vi hade då en regering som satt på händerna och behandlade gruvindustrin styvmoderligt.

Ett miljöparti med ideologiska skygglappar föste Socialdemokraterna framför sig på ett sätt som resulterade i uranförbud, kalkkris och en kraftigt minskad prospekteringsvilja. Deras politik resulterade i att Sverige stört-dök som gruvnation i internationella jämförelser. Därmed förlorade både Sverige och EU konkurrenskraft och självförsörjningsförmåga.

Mycket av detta är sådant som Tidöpartierna målmedvetet har arbetat med att förändra. En del är redan genomfört, och en del kommer att beslutas här i riksdagen senare i vår. Men branschen har tolkat signalerna och riktningen, och förhoppningsvis har vi bara sett början.

När jag säger att det bara är början gör jag det utifrån vetskapen att merparten av de förslag Sverigedemokraterna hade på det gruv- och mineralpolitiska området för fyra år sedan nu antingen är genomförda eller

något som bereds på departementsnivå. Det handlar om varierande saker som miljötillståndprocesser, mineralstrategi och ett upphävande av det så kallade uranförbudet.

I sådana här debatter brukar jag poängtera att det är förmågan att hitta och bearbeta metaller som är skillnaden mellan oss och stenåldersmänniskan. Vår förmåga att hitta och bearbeta metaller har tagit oss från att kunna tillverka enkla redskap för jakt och fiske till att tämja uranets fissila egenskaper och på så sätt skapa förutsättningar för ett överflöd av energi, i alla fall om inte Miljöpartiet åter ges möjlighet att vända upp och ned på energipolitiken. Men det är en helt annan debatt.

Att vi däremot öppnat upp för att åter både prospektera efter och utvinna uran är både logiskt och välkommet, och naturligtvis ska det bara ske efter rigorös miljötillståndsprövning, något som för övrigt gäller all brytning av metall och mineral, farliga som ofarliga. Uran är nämligen inte den enda metall som bryts som har potentiella miljörisiker. Trots detta har just uranet, till skillnad från exempelvis arsenik och bly, omfattats av en alldeles egen särslagstiftning som snarare syftar till att försvåra för kärnkraftsindustrin än att värna om miljön.

Herr talman! Här måste även alunskiffer nämnas. Det är en bergart som på senare tid har vållat debatt. Det är komplext att utvinna mineral ur alunskiffer. Det är ingen som påstår något annat, men att det är svårt eller komplext betyder inte att det ska vara förbjudet eller försvåras. Det är nämligen samma miljöbalk och samma miljökonsekvenser som ska styra oavsett bergart. Är det svårare är det också innovationsdrivande.

Vi vet att vi har bland de vassaste företagen i världen på området, och de backas av akademien, där forskare ser till att vi kan behålla ledartröjan på området. Inte ens i SOU 2020:71 kom man fram till annat än nuvarande miljötillståndprocesser är tillräckliga för att pröva riskerna med brytning i alunskiffer.

Jag har i princip aldrig hört ett företag i branschen kritisera miljöbalken i sig. De flesta anser faktiskt att den är bra, även om man också uttrycker att tillståndsprövningarna kan effektiviseras. Men i sak skriver hela branschen under på att strikta miljöregler ska råda. Det upplevs till och med som en konkurrensfördel för svensk gruvindustri. Kan vi då inte enas om att vi från politikens sida drar upp reglerna för vilken miljöpåverkan som är acceptabel och inte acceptabel och att industrin sedan har att förhålla sig till det?

En modern och miljösmart gruvindustri syftar inte bara till att skapa arbetstillfällen och klirr i AB Sveriges kassa. Den syftar även till att stärka vår självförsörjningsgrad av metaller och mineral i den skakiga omvärld vi nu befinner oss i.

Det är inte rimligt att vi i ett läge där det råder uppenbar stormaktsriklighet om kritiska råvaror i hög grad ska vara beroende av import av metaller och mineral från diktaturer och skurkstater där respekten för miljö och mänskliga rättigheter är obefintlig, i synnerhet i de fall där samma metaller finns i vår berggrund utan att vi faktiskt bryter dem. Här måste såväl nya regler som en attitydförändring till, och jag är övertygad om att den nya mineralstrategi för Sverige som regeringen nu arbetar med och som vi har efterlyst länge kommer att peka ut riktningen på ett bra sätt.

Herr talman! När vi ändå talar om självförsörjning och en skakig omvärld: Det må vara kontroversiellt med uran och alunskiffer, men vår syn

på våra tillgångar av kol, olja och gas förefaller vara än mer kontroversiell. Hur är det ens möjligt att vi i tider av oro i världen och ett ökat beredskapsmedvetande inte ser utvinning av egen naturgas som en självklar möjlighet?

Bara i Siljansringen beräknar SGU att det finns omkring en halv till en miljard kubikmeter gasresurser. En del av detta läcker dessutom ut naturligt utan att denna resurs över huvud taget tas till vara. Det är huvudlöst, anser vi. Naturgas är dessutom miljövänligare än både olja och kol och ger upphov till lägre koldioxidutsläpp. Har vi verkligen råd att inte dra nytta av denna tillgång?

När vi talar om huruvida vi har råd eller inte kommer jag avslutningsvis till en sverigedemokratisk käpphäst inom detta politikområde, nämligen vikten av att börja se över de regelverk som reglerar ersättningen till berörda markägare och kommuner.

Om vi ska få fler gruvor att etableras och nå en högre självförsörjningsgrad måste vi också skapa incitament för social acceptans. Vikten av detta kan inte nog betonas. Jag är helt övertygad om att en större del av de vinster som skapas av de naturresursuttag som sker lokalt på ett eller annat sätt måste återföras till lokalsamhället.

En översyn av mineralersättningen sett till storlek och fördelning är en väg. En annan väg är Sverigedemokraternas förslag om en kommunalisering eller regionalisering av fastighetsskatten för industrifastigheter och elproduktionsanläggningar. En sådan reform skulle tvivelsutan kunna bidra på ett positivt sätt, inte minst mot bakgrund av att arbetskraften i dag ofta kommer utifrån och därmed inte betalar skatt i den kommun där gruvverksamheten faktiskt sker.

Anf. 64 ISAK FROM (S) replik:

Herr talman! Tack, Eric Palmqvist, för anförandet!

Vi har under den innevarande mandatperioden, när Sverigedemokraterna varit det aktiva stödpartiet till regeringspartierna, sett indragna, pausade och konkursade gröna investeringar på rad. Det kan vi bara konstatera.

Jag följde debatten om näringspolitik här tidigare, då Sverigedemokraternas ledamot kastade ungefär hela EU-medlemskapet under bussen och ondgjorde sig över i princip alla delar i EU-medlemskapet. Då tänkte jag att jag skulle lyfta upp EU:s Critical Raw Materials Act, som gruv- och mineralbranschen har hyllat – inte minst för att den tydligt sätter fingret på vad medlemsländerna måste göra i form av att korta tillståndsprövningarna.

Vi har faktiskt inte sett några aktiva åtgärder från regeringen på det området. SGU har förvisso fått en del uppdrag, men i fråga om att korta tillståndsprövningstiderna har vi inte sett någonting. Regeringspartierna har lyft upp att man planerar för en ny miljömyndighet, men det finns inget om vad den myndigheten ska innehålla eller vilka krav som ska komma från den myndigheten.

Eftersom Sverigedemokraterna är det stora påverkande partiet i det här regeringsunderlaget kanske Eric Palmqvist kan reda ut det här. Hur ska Sverige uppnå Critical Raw Materials Acts krav?

Anf. 65 ERIC PALMQVIST (SD) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten From, för frågorna!

När det gäller EU-medlemskapet har jag ingen annan ståndpunkt än partiet i övrigt. När det gäller CRMA eller Critical Raw Materials Act delar jag industrins entusiasm över den.

Sedan vet ledamoten From mycket väl att miljötillståndsfrågan inte ens hanteras i vårt utskott. Det är ett annat utskott, miljö- och jordbruksutskottet, som hanterar den. Men jag kan försäkra ledamoten att de kontakter jag har med berört departement ger vid handen att ett sådant genomgripande arbete är på gång och kommer att lanseras under våren. Jag föreställer mig att det är en av de propositioner som vi kommer att hantera här i kammaren under våren.

Exakt hur formerna kommer att se ut för den nyinrättade myndighet som det pratas om, som jag inte riktigt vet detaljerna kring, kan jag naturligtvis inte redogöra för här i dag. Jag tror inte att det är någon i den här kammaren som fullt ut kan redogöra för det.

Jag konstaterar i alla fall att de signaler som vi skickar ut från Tidöpartierna tolkas positivt av näringen som sådan, inte minst mot bakgrund av att prospekteringsviljan har stigit. Jag kan nämna en liten sak som egentligen är väldigt enkel och som handlar om mineraljakten. Man börjar redan på gräsrotsnivå stimulera till att kartlägga mineraliseringar i Sverige, och det är väldigt positivt att man gör det.

I stället för att ställa en konkret fråga tänker jag att ledamoten From gärna får bjuda på en självvranssakan gällande hur det såg ut före 2022, under tiden när vi hade socialdemokratiskt styre och en väldigt låg place-ring i Fraser Institutes rankning.

Anf. 66 ISAK FROM (S) replik:

Herr talman! Ja, ambitionsnivån var i alla fall hög vad gäller nya gröna industriprojekt, gärna kopplade till grönt stål.

Ledamoten Eric Palmqvist glömmer bort att hälften av tillståndsgivningen kommer från det här utskottet. Bearbetningskoncessionen och prospekteringstillstånden hanterar vi här i näringsutskottet. Sedan är ju tillståndsprocessen för gruvorna en tillståndsprocess i fyra delar, där det är helheten som avgör om man ska få komma igång med brytning.

Jag kan också konstatera att det socialdemokratiska partiet och den socialdemokratiska ledda regeringen var tvungna att fatta beslut om nödgärder när det gällde att bevilja tillstånd för att bryta kalk. Nu ser vi effekterna. Efter fyra år har det inte kommit en enda åtgärd för att vi ska kunna bryta mer kalk på Gotland, och kalk är viktig för stålindustrin. Tvärtom är det fler och fler tillstånd som avslås och större och större skeppslaster med kalk som importeras, inte minst från Turkiet. Det är vad Tidöpartierna lämnar efter sig.

Anf. 67 ERIC PALMQVIST (SD) replik:

Herr talman! Jag noterade ingen fråga från ledamoten From, men ledamoten From uppehöll sig lite vid kalk.

Ja, vad ska man säga om kalken? Det är för det första inget koncessionsmineral utan ett industrimineral. Men vad ledamoten From egentligen borde ägna lite uppmärksamhet åt och fundera lite över är: Hur hamnade vi där? Hur hamnade vi över huvud taget i en situation där kalk, något som

finns rikligt i den svenska berggrunden, kunde bli en bristvara i Sverige? Hur hamnade vi där? Hur hamnade vi i ett läge där vi var tvungna att vidta panikåtgärder för att kunna säkra svensk bostadsproduktion, svensk gruvindustri och svenska byggen? Hur hamnade vi där?

Det var definitivt inte Sverigedemokraternas fel; det kan jag försäkra. Det berodde inte på den blå sidan över huvud taget. Det var möjligtvis inte Socialdemokraternas fel, men det kanske berodde på umgänget man hade när man regerade Sverige. Jag skulle i alla fall vilja hävda att det var så. Ledamoten får gärna motbevisa mig. Men eftersom det här är slutrepliken och frågorna som eventuellt ställs av mig blir hängande i luften nöjer jag mig så och tackar för replikskiftet.

Anf. 68 KATARINA LUHR (MP) replik:

Herr talman! Jag tackar Eric Palmqvist för att han som vanligt beskriver kärleken till gruvan på ett väldigt poetiskt och fint sätt. Han beskriver hur man som boende i en gruvkommun känner gruvan, hör gruvan, lever nära gruvan och i vissa fall lever i symbios med gruvan.

Jag kan förstå det, och jag kan också förstå att det kan ge trygghet och göra att man känner att det är välstånd runt omkring en. Det har jag full förståelse för. Men när en kommun blir så nära knuten till en gruva att gruvan påverkar allt man gör i kommunen och styr kommunens verksamhet förstår jag också de människor som känner stor oro när nya gruvprojekt är på gång, för det ger en stor och kraftig effekt på ens boendemiljö och levnadsmiljö när en gruva hamnar bredvid en.

Jag har därför en fråga. Nu har vi ärenden på gång, och man ska vid nya gruvprojekt inte längre kunna säga nej till brytning av uran. Det kommunala vetot ska slopas, och riksdagen har tidigare tagit bort förbudet mot brytning av uran. Jag vill veta om Sverigedemokraterna står bakom att närboende inte ska få yttra sig när det gäller det kommunala vetot. Hur tänker Sverigedemokraterna i den frågan?

Tidöregeringen har dessutom öppnat för att man i stället ska införa ett nytt kommunalt veto mot brytning i alunskiffer. Det är någonting som flera Tidörepresentanter har uttryckt. Jag undrar om Sverigedemokraterna står bakom det här eller inte.

Anf. 69 ERIC PALMQVIST (SD) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten Luhr, för frågorna och för berömmet – ledamoten talade ju om mitt anförande som poetiskt. Det är inte varje dag det inträffar, det kan jag försäkra, men det är smickrande.

Vi vill jämställa uran med andra koncessionsmineral. Om man bortser från de rent radioaktiva egenskaperna hos uran upplever vi att när det gäller det uranföbud som har varit och hanteringen kring uran har särlagstiftningen väldigt mycket syftat till att försvåra för kärnkraftsindustrin och för Sverige som kärnkraftsnation.

Det fanns ju ett beslut om att vi inte längre skulle ha kärnkraft i Sverige, så man ville inte ha bränslet heller. Om vi ska ha kärnkraft ska vi logiskt sett potentiellt kunna utvinna åtminstone en del av bränslet här i Sverige också.

När det gäller alunskiffer är vår ingång precis som jag sa i mitt anförande att det är innovationsdrivande att ha utmaningar. Vi vet om att det är svårt, det är ingen som påstår någonting annat, men att det är svårt bety-

der inte att det är omöjligt. Det måste vara upp till industrin att utveckla rätt tekniker för att göra detta på ett sätt som är i linje med miljölagstiftningen. Kan man inte det ska man inte bryta, men om man kan visa att man kan göra detta på ett bra sätt ska det också vara okej.

När det gäller oron hos dem som inte är vana vid att bo nära en gruva vill jag säga att oro är naturligt. Det ska man givetvis bekräfta. Det förut-sätter också att de får alla kort och alla fakta på bordet. Det är det minsta man kan förutsätta.

Anf. 70 KATARINA LUHR (MP) replik:

Herr talman! Jag tycker inte att jag fick svar på de frågor jag faktiskt skulle vilja ha svar på.

Det handlar om att regeringen har tagit bort förbudet mot brytning av uran. Jag vet att Sverigedemokraterna står bakom att man tog bort det förbudet; det är tydligt. Nu tänker man också ta bort det kommunala vetot så att kommunerna inte ska få säga sitt om någon vill starta en urangruva. Det här har ju varit uppe för diskussion, och jag vill veta hur Sverigedemokraterna ställer sig till att man tar bort det kommunala vetot.

Det kommer också ytterligare ett raster på detta, nämligen att representeranter för Tidöpartierna och regeringspartierna har gått ut och sagt att man när man tar bort det kommunala vetot för uranbrytning ska ersätta det med ett kommunalt veto mot brytning i alunskiffer.

Det här är ganska avgörande för dem som nu sitter och är oroliga för att det kommunala vetot tas bort och som känner att detta kanske ändå är okej om man nu inför ett nytt veto mot brytning i alunskiffer. Därför vill jag veta hur Sverigedemokraterna ställer sig till att införa ett nytt kommunalt veto och ersätta vetot mot uranbrytning med ett kommunalt veto mot brytning i alunskiffer.

Anf. 71 ERIC PALMQVIST (SD) replik:

Herr talman! Jag vill återigen tacka ledamoten Katarina Luhr för frågorna. Jag tyckte att jag svarade på dessa frågor.

Jag vill understryka att jag inte förhandlar om det här, utan vi har en samordningsenhet som samordnar detta. Vår ingång i detta är precis som jag sa att det inte är berggrunden i sig som är begränsande utan de miljökonsekvenser som beskrivs och som företagen redogör för.

Därför är vår ingång inte att det behövs ett speciellt veto för alunskiffer. Det kan vara så att förhandlingen ger någonting annat, men vår ingång är att bergarten i sig inte är begränsande. Miljötillståndsprövningen ska vara likadan oavsett bergart. Det får inte tillåtas mer konsekvenser för att det är en annan och mer komplex berggrund att bryta i.

Det är också så att mycket av det svenska uranet förekommer i alunskiffer, men det är inte det enda som finns i alunskiffer, och vice versa. Det finns något slags tolkning om att det här skulle hänga ihop, men det behöver inte nödvändigtvis hänga ihop.

Jag vill återigen säga att vi jämför uran med andra koncessionsmineral. Det finns inga kommunala veton kring något annat, oavsett om det är bly, arsenik eller någon annan giftig metall. Vi betraktar detta som en del av det kollektiva statliga som vi äger tillsammans när det gäller vår berggrund. Därvidlag har vi ingen annan syn på uran i det avseendet.

Jag vill gå tillbaka till det jag sa i avslutningen och inte riktigt hann med sist. Oro för något nytt och okänt – oavsett om det är en ny järnväg, en ny hamn, en ny gruva eller någon annan industri – är rättmätig. Folk förtjänar naturligtvis att få svar på sina frågor. Vi vet dock att folk grät i Pajala när den gruva man först hade protesterat mot lades ned och hamnade i malpåse.

Anf. 72 ISAK FROM (S):

Herr talman! Vi debatterar näringsutskottets motionsbetänkande 16 om mineralpolitik. Jag börjar – så att jag inte glömmer det – med att yrka bifall till vår reservation 17, som är en motivreservation.

Relativt ny forskning från LTU visar att järn har brutits och bearbetats, att stål har smitts och att det har brutits ur sjöar och myrar i norra Sverige i över 3 000 år. Detta var alltså samtida med de fynd från Mesopotamien i nuvarande Irak som man tidigare ansåg vara äldst.

Man gjorde detta och beredde detta fossilfritt med träkol. Det kom inte upp i de temperaturer och fick inte den exakta hårdhet som det svenska stålet har i dag, när det svenska stålet används i specialapplikationer i väldigt många olika produkter världen över.

Oavsett vad man tycker om Trumps tullar anser många amerikanska företag att det är just det svenska bearbetade stålet man behöver använda sig av. Väldigt många av fordonsindustrins tillverkare tycker att det som är på väg att produceras i form av fossilfritt stål från norra Sverige är väldigt bra och väldigt viktigt.

I det avseendet är det väldigt tråkigt att det finns partier och företrädare här i Sveriges riksdag som gång på gång försöker kasta grus i det maskineri som ska göra att vi kan öka vidareförädlingen, skapa fler jobb, stärka konkurrenskraften och bli fossilfria.

Behovet av metaller och mineraler i världen minskar ju inte, utan det ökar. Drivkrafterna för att ställa om samhället i en fossilfri riktning är stor. Det nuvarande geopolitiska läget, och det som händer med bensin- och dieselpriiser när Hormuzsundet är under attack, påminner inte minst om den påverkan detta har på oss och vad som händer när man inte kommer åt den fossila oljan. Det påverkar Sverige i väldigt stor utsträckning.

Det här gör att många av de kritiska metaller som fordonsindustrin och inte minst elektronikindustrin är i behov av nu produceras och utvinns i andra länder – i huvudsak Kina. Sveriges och Europas väldigt tydliga och stora importberoende på det här området visar på att vi som faktiskt skulle kunna – och kan – utvinna och vidareförädla de här metallerna och mineralerna måste göra det.

Vi var några socialdemokratiska riksdagsledamöter som under den plenifria veckan besökte Zambia. Zambia har en av världens kanske största fyndigheter av koppar och därtill hörande mineraler. Zambias ekonomi är till stora delar beroende av den gruvnäring som finns och som utgörs av kanadensiska och sydafrikanska bolag, som betalar och försöker göra rätt för sig. En ny aktör har dock trätt in på banan, och det är Kina.

Det har kommit stark kritik från företrädare för såväl Zambia och delar av södra Afrika som FN om hur Kina utnyttjar sin maktställning genom att utpressa och ställa orimliga krav. Det man särskilt har lyft fram i flera av de rapporter som har kommit från FN är att arbetsvillkoren i de kinesiska gruvorna inte uppfyller ens de minimikrav som bör ställas på förutsätt-

ningarna för arbete i gruva. Därtill har många blivit av med jobbet eftersom Kina vid kritik väljer att i stället ta in arbetskraft från Kina och Indonesien.

Detta pekar ytterligare på att vi måste göra mycket mer, och därför återkommer jag till frågan om Critical Raw Materials Act. Vi tycker att den är bra och rimlig. Vi har en reservation i betänkandet om att Sverige ska införa ett snabbspår. Vi har tidigare också ställt frågan här i kammaren – vi har haft interpellationsdebatt med ansvarig minister – om vad som händer med mineralstrategin och när den är färdig. Vi debatterade strategin här för ett år sedan, och nu hörde vi i Eric Palmqvists föredragning att det ska vara klart. Vi har dock fortfarande inte sett någon leverans av en mineralstrategi eller vad den innehåller.

Nuvarande mineralstrategi, som inte alls tog höjd för de geopolitiska förutsättningar vi ser i dag, togs ju fram av alliansregeringen och Annie Lööf, så det är klart att det faktiskt har hänt en del. Vi förstår också att tillståndsprocesserna kan vara svåra nu likaväl som de var svåra tidigare. Det är svåra avvägningar mellan olika intressen när det gäller vad som eventuellt ska gå före.

I förra veckan tog Bergsstaten beslut om att hänvisa fyndigheten i Norra Kärr till regeringens bord för avgörande. Samtidigt lyftes det upp att det ligger åtta eller nio – jag är lite osäker – gruvprojekt för avgörande på regeringens bord. Det är klart att det någonstans är bra att visa inriktningen. Vad är det man vill? Vad är det som ska gå före? Det kommer nämligen också att skicka signaler både till dem som driver på för att få ett tillstånd och till dem som driver att någonting annat ska gå före.

Jag konstaterar alltså bara, i största ödmjukhet, att det kanske inte är så lätt för regeringar, oavsett färg. Detta hamnar nämligen på regeringens bord för avgörande, och då måste man ställa olika intressen mot varandra.

Vi har några reservationer i betänkandet, och vi har en motivreservation när det gäller alunskiffer. För vår del är frågan viktig. Den är viktig ur lokalbefolkningshänseende. Det är viktigt att de gruvbolag som ska verka i de här områdena är synliga och pratar med befolkningen. Det är väldigt konstigt att det finns så starka misstankar mot våra synpunkter på ett ökat och säkerställt kommunalt inflytande.

Om man inte får med sig lokalbefolkningen och inte får med sig kommunerna är det dömt att misslyckas, oavsett projekt. Grunden är att man har med sig lokalbefolkningen och de kommuner man ska vara verksam i – att man har deras förtroende. De bolag som är verksamma och som avser att bryta olika fyndigheter eller starta någon verksamhet *måste* vara i kontakt med kommuner och med lokalbefolkningen. Inget av projekten kommer att fungera annars. Säkerställ alltså det kommunala inflytandet!

(Applåder)

Anf. 73 KJELL JANSSON (M):

Herr talman! Jag börjar med att yrka bifall till utskottets förslag och avslag på samtliga 18 motioner.

Mineralpolitiken är mycket viktig för Sveriges framtida industri; det är väl känt i den här församlingen. Det är också viktigt för Sverige som land att ha ett högt välstånd och ett växande näringsliv med nya arbetstillfällen. Om man kan få fram fler gruvor kan det ge väldigt många nya arbetstill-

fällen, och ofta är de lokaliserade till platser där arbetslösheten är lite högre än i Stockholm etcetera.

Gruvnäringen är en av våra basindustrier. Gruvorna är det första steget i att förädla produkter. Malmen vi plockar upp från berget i norr kommer efter många steg att ha förädlats till en bil som rullar ut från Torslanda eller från Scania i Södertälje.

Det nämndes här i talarstolen att amerikanska företag vill köpa SSAB-stål, och det är alldeles korrekt. Dock är det problem i vissa länder där det finns gamla beslut – i exempelvis USA måste man köpa amerikanskt stål när man ger anbud på federala uppdrag. Då får man inte köpa från SSAB trots att SSAB:s stål är världens bästa, vilket alla här vet.

Herr talman! Att göra Sverige självförsörjande på mineraler är avgörande för framtidens industri. Vi måste minska beroendet av Kina, vilket har nämnts här. Det gäller exempelvis batterier, bränsleceller, elmotorer, robotar – drönare, inte minst – samt kretsloppschip och solceller. Produkter som vi är mest beroende av Kina för är sådana som har med vindkraft att göra samt batterier till bilar. Elmotorer kan vi dock tillverka själva via ABB i Västerås och Ludvika, som är ledande på tillverkning av elmotorer.

Förändringen av miljöprövningen och Natura 2000-områden har vi beslutat om här i riksdagen, och det är gällande lag. Dubbelprövningen är borttagen, och förändringen har varit mycket uppskattad av branschen.

Herr talman! Det är av stor vikt att vi öppnar för ny mineralbrytning i landet. Det är av stor vikt att tillståndsprövningarna blir förutsägbara och att processerna kortas ned i tid. Fem år nämner branschen som en lämplig maxtid eftersom det annars är svårt att planera. Det är dyra processer, och om man nu ska gå in och investera vill man veta att man får ett ja eller ett nej inom fem år.

Dessutom bör ekonomiska överväganden komma in i tillståndsprövningen, vilket inte riktigt är fallet i dag. Det kommunala vetot är ifrågasatt av oss som vill ha fram gruvor, men som ledamoten From nämnde är det också viktigt att ta hänsyn till lokalbefolkningen. Det gäller att hitta rätt balans här; det är inte svartvitt. Jag tror dock att vi måste orka gå fram lite tuffare om vi ska klara av att bli oberoende av Kina. En utredning om detta är på gång, och vi får se vad den landar i.

Vi har ett flertal stora fyndigheter som bör bli gruvor. Bland annat har vi en stor fyndighet i Lilla Edets kommun där det finns enormt mycket koppar. Det blir intressant att se om det blir någonting av detta. Man har börjat att prospektera. Detta är ett led i att minska beroendet av Kina, varifrån en stor del av metallerna i dag köps.

100 procent av de tunga sällsynta jordartsmetaller som kommer till EU kommer från Kina. Turkiet står för 99 procent när det gäller bor. Sydafrika står för 75 procent när det gäller platina.

Sverige har i dag tolv producerande gruvor; det är fler än vad jag trodde. LKAB har ambitionen att öka uttaget ur den befintliga gruvan ned till cirka 1 700 meter. Det kräver ytterligare en omstrukturering av befintliga villaområden. Cirka 600 villor måste flyttas eller rivs. Det är av stor vikt att fastighetsägarna behandlas med respekt. LKAB erbjuder inlösen till 125 procent av marknadsvärdet. Man erbjuder också nya småhus, bostadsrätter eller hyresrätter om så önskas.

LKAB planerar även att öppna Per Geijer-gruvan. EU har givit ett positivt besked om att gruvan har fått ett snabbspår i prövningen. Sedan maj

2024 har EU en ny lagstiftning, CRMA, för vad som kallas strategiska och kritiska råvaror. Det är extremt hög kvalitet på malmen. Gruvan kan bli lika stor som den befintliga Kirunafyndigheten.

Förhoppningsvis har vi snart ytterligare en gruva, nämligen Viscariagruvan utanför Kiruna.

Det finns mineral som vi inte bryter men som vi har möjlighet att bryta. Det handlar om vanadin, kobolt, litium och uran.

Herr talman! Om vi får till detta tror jag att det kommer att skapas långsiktigt hållbara jobb utan alltför generösa statliga bidrag. Det gäller att ha en stark näringspolitik och att låta efterfrågan styra.

Vi ska ha klart för oss att LKAB under de senaste tio åren i snitt har gjort 37 procent i vinst på sin verksamhet, vilket är unikt högt. Man pratar om att Icahandlarna tjänar mycket pengar, men det är kaffepengar jämfört med vad LKAB tjänar, om jag törs säga så.

Det är också av stor vikt att vi förstår att Malmbanan nu måste rustas, förstärkas och ha mötesplatser mellan Kiruna och Narvik, så att transporterna inte blir så sårbara.

Vi ska se till att Sverige blir ett konkurrenskraftigt industriland för nästa generation. Vi måste orka prioritera mineralbrytning. Det är av största vikt att vi blir självförsörjande på mineral för att skapa bättre förutsättningar för nästa generation.

Anf. 74 ISAK FROM (S) replik:

Herr talman! Jag tackar Kjell Jansson för anförandet. Det var faktiskt ett av de mer balanserade anföranden som Kjell Jansson har hållit, kan jag tycka.

LKAB – vårt gemensamma bolag – genererar välstånd till hela landet, och de som bidrar till detta bör ju få någonting tillbaka. Det var dock inte därför jag begärde ordet.

Moderaterna har ganska länge, och aktivt, drivit äganderätsfrågorna. Nu har vi som praxis att samhället betalar 125 procent av marknadsvärdet. När det gäller en del andra intrång, till exempel komplettering och utbyggnad av va-system, får kommunerna inte samma möjligheter, eftersom detta måste bekostas och eftersom det blir stora avdragskostnader som hamnar på kommunerna framgent.

Kan Moderaterna tänka sig att prioritera att de kommuner som drabbas av stora kostnader som följer av gruvetableringar ska få mer tillbaka?

Anf. 75 KJELL JANSSON (M) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten From, för frågan!

Äganderätten är ju central för oss moderater. Det är skälet till att jag står här – annars hade jag inte behövt vara här över huvud taget.

Jag är ju skärgårdsbo. Äganderätten där har varit hotad i många år, inte så mycket av Socialdemokraterna som av myndigheter som vill gå fram med ledningar.

Den här frågan är svår. Det är det kommunala självbestämmandet som avgör om man bygger ut va. Ska man bygga gruvor handlar det inte om kommunalt självbestämmande utan om initiativ från företag eller från staten, och det är ju staten som ytterst avgör frågan.

Detta är som sagt knepigt. Jag jobbade med de här frågorna hemma i Norrtälje. Jag kan tycka att kommunerna har fastnat i Svenskt Vattens

taxa, som är väldigt ogynnsam om det inte handlar om tät bebyggelse. Den funkar bra i större städer som Stockholm, Göteborg, Malmö, men den funkar uruselt i Norrtälje. Där är överföringsledningarna så långa att det blir oerhört dyrt om man ska sprida ut det på fastigheterna.

Anf. 76 ISAK FROM (S) replik:

Herr talman! Då har ju Kjell Jansson identifierat ett problem. Min fråga är om Kjell Jansson och Moderaterna kan tänka sig att driva den här frågan. Jag tänker på de kommuner som drabbas av sekundära kostnader, som nya vägar eller va-system, som kommunerna i dagsläget måste avskrivna under vissa tider och under vissa ogynnsamma förutsättningar och som gör att de belastar lånekapaciteten i kommunen och i förlängningen också får ökade kostnader på ett sätt som kommunerna i dag inte kan få full kostnadstäckning för.

Anf. 77 KJELL JANSSON (M) replik:

Herr talman! När det gäller va tycker jag inte att staten ska finansiera någonting. När det gäller vägar till industriprojekt önskar jag att man gör som vi gjorde med bostadsprojekt när jag var kommunstyrelseordförande. Vi ingick exploateringsavtal där exploatören fick ta en stor del av kostnaderna för utbyggnad av vägar och va. Då byggdes det nytt.

Frågan är besvärligare när det handlar om att ansluta gamla områden och hus som har funnits i 50–60 år. Vid nyexploatering tycker jag att man ska jobba med exploateringsavtal och lägga så mycket som möjligt på exploatören.

Anf. 78 KATARINA LUHR (MP) replik:

Herr talman! Jag skulle vilja ställa samma fråga till Kjell Jansson som jag ställde i ett tidigare replikskifte. Frågan handlar om det kommunala vetot.

Tidöpartierna tar ju bort det kommunala vetot för uranbrytning; enligt planen kommer det att tas bort nu i sommar. Regeringsrepresentanter, främst från Liberalerna och Kristdemokraterna, har utlovat ett nytt kommunalt veto mot brytning i alunskiffer som ska snabbutredas.

Som jag förstod Kjell Janssons anförande är Moderaterna inte helt sugna på det nya kommunala vetot heller. Är det så att Moderaterna tvekar här, eller har man bestämt sig för att det ska införas ett nytt kommunalt veto mot brytning av alunskiffer?

Anf. 79 KJELL JANSSON (M) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten Luhr för frågan.

Jag sitter ju inte och förhandlar om det här; det är andra personer som gör det. Jag är därför inte insatt i detaljerna, men det pågår en utredning som ska vara klar snart.

Det här är en väldigt svår fråga, men jag kan tycka så här: Om vi ska få nationen att fungera och göra oss mer oberoende av Kina måste vi faktiskt ibland offra det kommunala vetot till viss del. Dock måste de företag som ska driva gruvorna ersätta kommunerna, vilket är högst skäligt.

Det är besvärligt med nya gruvor. Lyckan i Kiruna, där man kan växa och göra nya gruvor, är att hela orten och bygden är beroende av LKAB

och att huvuddelen av invånarna jobbar där. Därför funkar det. Det är mycket svårare på andra ställen. Att till exempel öppna en koppargruva i Lilla Edet är inte lika lätt. Frågan är inte enkel; den är inte svart eller vit.

Prot. 2025/26:91
17 mars

Mineralpolitik

Anf. 80 KATARINA LUHR (MP) replik:

Herr talman! Jag tackar Kjell Jansson för svaret.

Det är lite utmanande, för i de här debatterna vet jag inte alltid om det är Kjell Janssons personliga åsikt som återspeglas i anförandena eller om det är Moderaternas åsikt.

Detta är ganska viktigt för dem som i dag är väldigt oroliga för att det kommunala vetot ska tas bort. Det pågår en utredning, och ministrar har utlovat ett nytt kommunalt veto efter valet. Men nu framstår det som att Sverigedemokraterna och kanske också Moderaterna inte är för det nya vetot. Det blir ju ganska avgörande om det bara är Kristdemokraterna och Liberalerna som efter valet driver denna fråga om de två stora, eventuellt, regeringsbildande partierna är emot.

Därför skulle jag vilja ha ett tydligt svar på hur Moderaterna ställer sig i denna fråga. Vill man införa ett nytt kommunalt veto mot brytning i alunskiffer?

Anf. 81 KJELL JANSSON (M) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten Luhr.

Som jag sa i mitt förra svar: Det är inte svart eller vitt. Nu pågår en utredning, och jag vet inte vad den landar i. Man har sagt att man ska låta vetot vara kvar för brytning i alunskiffer. Jag kan dock inte svara med säkerhet, för jag sitter inte med och förhandlar om detta.

Personligen tycker jag att det i slutändan är överordnat att få fram mineraler men att man måste ta hänsyn till närboende, fastighetsägare och andra.

Anf. 82 BIRGER LAHTI (V):

Herr talman! Det som har förändrats sedan kanske två decennier tillbaka är att klimatfrågan har blivit en ödesfråga för många politikområden. Eller rättare sagt måste vi politiker ta hänsyn till olika avvägningar så att Sverige når klimatmålen, och det i sin tur påverkar våra beslut på många olika områden i en kedja. Mineralpolitik är inget undantag.

När vi nu ska gå från fossilt till förnybart, hållbart och grönt behövs det ”ingredienser” för att få ihop helheten. Då krävs mineraler som förekommer i naturen och deras kemiska sammansättningar och kristallstrukturer. Det är vår utmaning i dag. Men det krävs också gruvor för att komma åt de ämnen som behövs i omställningen, och då blir det såklart ingrepp i naturen och närmiljön. Här kommer givetvis olika intressen att kollidera, eller man kommer åtminstone att bryta arm om vems intressen som väger tyngst. Alla inser att mineraler behövs, men ofta kommer man till slutsatsen ”ja, bryt, men inte här”.

Kiruna har världens största underjordsgruva för järnmalm, och i kommunen finns även en fyndighet av grafit i Vittangi. Jag har varit på plats där två gånger och försökt bilda mig en uppfattning om hur detta skulle påverka omgivningen och allt annat. Det jag kom fram till efter att ha besökt platsen och lyssnat till bolaget Talga var att om man inte kan öppna

denna gruva kan man nog inte öppna en gruva någonstans i Sverige. Det var min spontana reaktion.

Näväl, sedan kom beskedet att den lokala politiska ledningen i Kiruna vägrar att göra en detaljplan för området, vilket är nödvändigt för att komma vidare med projektet. Min första tanke var, utan att svära, vad i ”h” håller de på med? Men när jag hade lyssnat till mina partikollegor och även läst vad kommunstyrelsens ordförande framfört förstod jag dilem-mat. Vad skulle 30–40 arbetstillfällen betyda för kommunen i dag? För-modligen mer problem än framtidshopp. Kiruna saknar nämligen human-kapital, människor, som kan ta de arbeten som erbjuds. Svaret från de sty-rande i Kiruna var tydligt: Vi klarar inte ytterligare en gruva i dag.

Jag har sagt det tidigare: Man kan inte beskylla Kirunaborna för att vara negativt inställda till gruvor, för de flyttar stora delar av staden och är beredda att flytta ytterligare 6 000 personer med behag bara för att järn-malmen i världens största underjordsgruva ska kunna grävas upp.

Ministern pekade dock med hela handen och sa att länsstyrelsen skulle göra detaljplanen oavsett vad Kirunaborna tycker. Men jag menar att om man ska få till en känsla av sammanhållning kan man inte med våld be-stämma hur Kirunabornas framtid ska se ut.

Jag säger detta med bestämdhet: Om vi inte får till ett system där mer av de värden som utvinns stannar kvar som något befolkningen ser och känner kommer vi inte att lyckas med den gröna omställningen, som det så fint heter. Detta gäller inte bara mineraler utan även andra naturresurser som utvinns lokalt.

Sverige har i internationell jämförelse en mycket låg mineralersättning, 2 promille. Jag och andra företrädare för Vänsterpartiet har under en lång tid lyft upp behovet av att höja mineralersättningen. Enligt min uppfattning bör gruvbolag bidra mer till de samhällen där de verkar, och mer pengar bör gå tillbaka till de orter där gruvbrytningen sker.

Företag som vidareförädlar sina råvaror lokalt bör kanske ha en lägre mineralavgift än de bolag som inte gör det. Avgiften bör minska i propo-rtion till hur stor del av den brutna mineralen som vidareförädlas lokalt. Det skulle ge incitament att förädla mer lokalt och innebära att viktiga värden från utvinningen blir kvar där gruvbrytningen sker, vilket skulle främja lokalsamhällen och skapa arbetstillfällen. Lokal vidareförädling skulle även minska transporter och vara ett steg mot en mer hållbar gruvindu-stri både ekologiskt och socialt.

Herr talman! Jag står givetvis bakom alla våra reservationer men yrkar bifall endast till reservation 8 om mineralersättningen.

I betänkandet finns en del reservationer om tillståndsprocesser, och jag tycker inte heller att det är bra när ansökningar tar flera år eller decennier. Lika illa är det om en ansökan ligger hos regeringen i årtal. Oavsett vilket beslutet blir är det bättre för alla parter att man hostar upp ett beslut. Att vi ska ha snabbare processer är kanske relevant, men att börja göra miljö-prövningar lättare eller mindre omfattande kommer bara att leda till mer problem i framtiden.

Även seriösa gruvbolag inser att man inte ska stressa fram beslut. Jag förstår också att det krävs ett seriöst och noggrant genomarbetat förslag på hur tillståndsprocesser ska hanteras.

Viscarias vd Jörgen Olsson var tydlig med hur han såg på förenklade processer av ekonomiska skäl: ”Jag tycker mycket av det är skitsnack av småclowner som tror att det ska vara enkelt att öppna en gruva. De som klagat är de som inte har råd att göra en tillståndsansökan eller bedriva sådan här verksamhet. Då har jag sagt att man ska öppna korvkiosk i stället.”

Det säger mycket om att man inte ska kunna gena när det gäller en gruvbrytning som ska finnas där i decennier. Men jag säger samtidigt som jag sa tidigare: Onödig byråkrati är kanske inte heller det bästa.

Herr talman! Än en gång visar regeringen sin syn på lokalsamhällen. Att det kommunala vetot för uranbrytning togs bort visar först och främst hur regeringen ser på demokratin. Jag är ärligt talat orolig på många punkter över åt vilket håll vi är på väg. Med supersmå marginaler kör regeringen på och ändrar lagar och regler för sådant som de egentligen inte har stöd för där ute bland sina egna väljare.

Som sagt: Historien kommer att skrivas, och jag är övertygad om att de ansvariga kommer att få betala priset.

Anf. 83 CAMILLA BRODIN (KD):

Herr talman! Sverige är och har länge varit en stark gruvnation. Vi har unika geologiska förutsättningar i vårt avlånga land, något som svensk innovation och ingenjörskonst har tagit till vara. Vi har byggt en stark gruvindustri som i sin tur har bidragit till svenskt välstånd och vår välfärd.

I dag talar vi om metall- och mineralpolitik på ett annat sätt än för bara några år sedan. Svensk gruvbrytning har tidigare främst nämnts i sammanhang som rör industri och tillväxt som en självklar förutsättning för vår utveckling. Men i dag befinner sig Sverige, liksom resten av världen, i ett alltmer prekärt läge. Mineralpolitiken präglas nu också av ett försvars- och beredskapsperspektiv.

Motgångarna fortsätter att avlösa varandra. Pandemin, Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina och det alltmer osäkra världsläget har påmint oss om hur sårbara våra försörjningskedjor är. Världen skakar, och vi har behövt komma ihåg vad det är vi faktiskt håller kärt och vad det är vi vill försvara: vår frihet, vår välfärd och vår miljö.

Dessa värden är inga självklarheter. Därför var det inte en dag för tidigt när Sverige gick med i Nato och tydligt berättade för omvärlden var vår lojalitet ligger.

Fru talman! Viljan till oberoende från främmande makt har aktualiserats inte minst inom mineralpolitiken. Kina dominerar i dag marknaden för metall och mineral, särskilt när det gäller sällsynta jordartsmetaller. Kina har andra lojaliteter än Sverige och Europa och en annan syn på mänskliga rättigheter, miljö och klimat.

Både Sverige och Europa arbetar därför för att öka sin självförsörjning i syfte att värna sin frihet och ta ansvar för klimatet. I denna utmaning finns också möjligheter i form av en marknad där Sverige har goda förutsättningar att konkurrera och där politikens uppgift är att slå vakt om konkurrenskraften.

Fru talman! Sverige har i dag 13 producerande gruvor. Europa står för omkring 3 procent av den globala metallproduktionen men använder cirka 25 procent. Samtidigt ökar efterfrågan kraftigt till följd av elektrifieringen, klimatomställningen, digitaliseringen och ett försämrat säkerhetspolitiskt

läge. De gruvor som finns i dag räcker inte för att möta detta behov. För att stärka Sveriges och Europas självförsörjning behöver vi därför öppna fler.

Under denna mandatperiod har regeringen arbetat aktivt för att bana väg för fler gruvor:

1. Regeringen arbetar just nu med att ta fram en ny mineralstrategi som ska ersätta den som togs fram 2013. Samtidigt anpassas den svenska mineralpolitiken till EU:s Critical Raw Materials Act, som tydliggör behovet av ökad inhemsk produktion av strategiska råmaterial i medlemsstater med goda förutsättningar.
2. Regeringen reformerar miljöprövningen, bland annat genom förslag om att inrätta en ny miljöprövningsmyndighet. Detta görs inte för att tumma på miljökraven utan för att samordna och effektivisera tillståndsprocesserna.
3. Sveriges geologiska undersökning, SGU, har fått ökade resurser och ett uppdrag att kartlägga våra mineralresurser samt stärka forskning och innovation inom gruvsektorn.
4. Återvinning och cirkularitet främjas för att skapa en mer hållbar gruvindustri. Bland annat har Naturvårdsverket fått i uppdrag att ta fram ett nationellt program för cirkularitet av kritiska råmaterial.
5. Regeringen har också möjliggjort uranbrytning, som framför allt kan ske som biprodukt vid annan gruvbrytning. Samtidigt utreds nu ett kommunalt veto för brytning i alunskiffer.

Fru talman! Jag säger det igen: Det är bättre att öppna gruvor i Sverige, som är ett land med några av världens striktaste miljölagstiftningar, än att vara beroende av metall och mineral som utvinns i länder som Kina och Kongo, där produktionen ofta sker på bekostnad av klimat, miljö och mänskliga rättigheter.

Svensk gruv- och mineralnäring har stor betydelse för Sveriges utveckling. Vi har en lång tradition som gruvnation och unika geologiska tillgångar som bör tas till vara och utvecklas på ett ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbart sätt. En trygg och hållbar tillgång till metall och mineral är nödvändig för klimatomställningen, svensk industriell konkurrenskraft, elektrifieringen av samhället och vår motståndskraft mot främmande makt.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag och vill samtidigt säga att regeringen bereder ganska många av de frågor som efterfrågas i motionsbetänkandet.

Anf. 84 KATARINA LUHR (MP) replik:

Fru talman! Tack till ledamoten Brodin för anförandet!

Jag är nyfiken på den nya mineralstrategin. Jag vet ju att man redan tidigt under mandatperioden kunde höra Ebba Busch säga att mineralstrategin skulle ligga på bordet i slutet av 2024, och i den mineraldebatt som vi hade här för ungefär ett år sedan sa regeringsföreträdarna att mineralstrategin strax skulle vara klar och finnas tillgänglig.

Det här är en strategi som är efterlängtd av många, faktiskt också av Miljöpartiet. Vi vill se vad mineralstrategin innehåller. Vi vet också att gruvbranschen och näringslivet verkligen vill se strategin.

Därför undrar jag när strategin kommer. Vad är det som uppehåller arbetet? Är regeringspartierna oense, eller är det nya områden som behöver undersökas? Kommer vi att se strategin innan mandatperioden är slut?

Anf. 85 CAMILLA BRODIN (KD) replik:

Fru talman! Tack, Katarina Luhr, för frågan! Jag förstår att det är väldigt många som efterfrågar strategin och att den är efterlängtd, eftersom det är nödvändigt att veta vad vi ska förhålla oss till framåt.

Strategin kommer att komma. Den kommer snart. Det är som på julafton: Man får tåla sig lite grann för att se vad den innehåller.

Det är ingen tvekan om att den kommer. Exakt vilken dag kan jag inte säga. Det är glädjande att det är fler som ser detta som en efterlängtd produkt!

Anf. 86 KATARINA LUHR (MP) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för svaret!

Vi är som sagt många som ser fram emot att få se ett utkast på den nya strategin, för det är många delar som behöver uppfyllas.

Jag vill såklart ställa frågan om det kommunala vetot mot brytning i alunskiffer, för jag vet att flera ministrar har varit ute och lovat att det kommer ett sådant. Vi har nu under debatten hört att inte Sverigedemokraterna och troligtvis inte heller Moderaterna står bakom framtagandet av ett nytt kommunalt veto.

Jag undrar därför hur Kristdemokraterna ser på löftet om ett nytt veto. Är detta något som också Kristdemokraterna utlovar i det fall man får över 51 procent i valet? Kommer det då ett kommunalt veto mot brytning i alunskiffer?

Anf. 87 CAMILLA BRODIN (KD) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för tanken att det eventuellt finns en chans att Kristdemokraterna får över 51 procent efter nästa val! Inte ens jag tror på det.

Däremot råder det ingen tvekan om var Kristdemokraterna står i frågan, för också vi ser den oro som finns hos väldigt många medborgare. Vi ser också att Sverige har en väldigt rigid miljölagstiftning, som egentligen borde räcka. Men det behöver finnas ett kommunalt veto när man ska bryta alunskiffer.

Jag tycker att det är ganska spännande att höra att Miljöpartiet vill införa ett kommunalt veto för just gruvbrytning när man inte vill se ett kommunalt veto för vindkraften. Det är en spännande kombination. Det finns medborgare som är oroliga över både det ena och det andra, så jag förstår inte riktigt hur man kan dra den slutsatsen. Det får vi ta i en annan debatt, men tack för frågan!

Anf. 88 BIRGER LAHTI (V) replik:

Fru talman och ledamoten Brodin! Jag hörde ledamoten säga i sitt anförande att vi måste öppna fler gruvor i Sverige och att det är bättre att vi

öppnar gruvor i Sverige än att vi köper mineraler från skurkstater, eller vad man nu vill kalla dem.

Okej, men hur ser Kristdemokraternas plan ut för hur vi ska få människor till de här gruvorterna? Det hjälper i alla fall inte att som ministern peka med hela handen och säga: Ni får 30–40 arbetstillfällen!

Som jag sa i mitt anförande saknar inte Kiruna arbetstillfällen i dag, utan man saknar människor. Den här regeringen gör noll för att få människor att flytta. Den nordligaste ministern finns i Borlänge. Jag vill påstå att regeringen inte direkt har jobbat ihjäl sig för norra Sverige. Hur ser Kristdemokraternas plan ut för hur man får incitament för att en gruvort ska växa ihop med den gröna omställningen?

Jag hoppas givetvis att Kristdemokraterna aldrig någonsin får så stor makt. Men allt kan ju hända, så jag frågar ändå: Hur ser planen ut för Kristdemokraterna?

Anf. 89 CAMILLA BRODIN (KD) replik:

Fru talman! Tack, Birger Lahti, för frågan!

Det här är något som både jag och mitt parti ser som lite oroväckande när vi också ser all den utveckling som sker i norra Sverige. Kompetensförsörjningen är något vi har tittat på under lång tid men inte riktigt kunnat få bukt med.

Vi kristdemokrater har inte legat på latsidan under mandatperioden. Trots att vi sitter i regeringen och har haft fullt upp med att styra landet har vi också utvecklat vår politik. Jag kan som kristdemokrat stolt säga att Birger Lahti gärna får läsa vår samhällsbyggarrapport, där vi har en rad olika förslag. Jag hoppas att vi också kan få möjlighet att driva detta vidare.

Om man öppnar en ny gruva blir det en form av nybyggarkommun. Då vill vi se att de ökade intäkterna när det gäller den allmänna löneavgiften kommer kommunerna till del. Vi vill se en tillväxtbonus till dessa kommuner, där daglönesumman och antalet arbetstillfällen skulle kunna komma kommunerna till del.

Detta är bara några av de förslag vi har. Vi behöver också titta på många av de här fly-in/fly-out-delarna. Det tar vi hand om i och med detta. Oavsett om man ska bygga elledningar, kärnkraft, vindkraft eller vattenkraft, för den delen, måste kommunerna få något tillbaka. Det har varit Kristdemokraternas ursprungssynpunkt under ganska många år.

Kristdemokraterna är dock inte störst i regeringen, och då får man inte igenom allt. Men ge inte upp hoppet! Vi hyser stort hopp om att vi ska kunna tro på Sverige och att Sverige ska kunna tro på sig självt som den välfärdsnation landet ändå är. Vi vet vad både skogen, stålet och gruvorna har bidragit med i Sverige.

Anf. 90 BIRGER LAHTI (V) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för svaret!

Om Kiruna och Malmfälten skulle ha haft kvar det stöd som fanns för nybyggnation av bostäder skulle det för en trea ha betytt 2 000 kronor i lägre hyra. Då skulle vi ha haft exploatörer som skulle ha byggt där. Men de står inte i kö, för det är svårt att bygga med den kostnad det innebär.

Investeringsstödet var det första som den här regeringen tog bort. Det är något som hade hjälpt, och det hjälpte redan. Vi vet hur det fungerade i

Gällivare och hur mycket lägre hyra stödet innebar. Men investeringsstödet tog alltså regeringen bort först av allt.

Jag tycker att det är en märklig prioritering av åtgärder som regeringen gör om man vill att någon ska kunna bo i norra Sverige. Jag har berättat om grafitgruvan i Vittangi. Regeringen körde över Kirunaborna och hade inget svar till dem när det gäller hur detta skulle kunna kännas som deras gruva.

Det handlar om 30–40 arbetstillfällen, och det innebär problem. Det hörs inga hurrarop från någon i Kiruna för att ett utländskt bolag får komma till skott och gräva upp våra mineraler. De kommer inte dit och öppnar en gruva för att de tycker synd om Sverige, utan de kommer givetvis dit för att tjäna pengar.

KD måste nu tänka på hur fördelningen blir. Som många andra har varit inne på: Om man inte får en samsyn i ett samhälle på att det är vår gruva och vår investering kommer man aldrig att lyckas.

Den syn som man har på den liberala sidan och i den här regeringen är att allt man försöker dela ut till landsbygden är bidrag, medan rut- och rotbidragen däremot är verkligt bra satsningar.

Anf. 91 CAMILLA BRODIN (KD) replik:

Fru talman! Tack, Birger Lahti, för att du delar med dig av den oro som finns i norra Sverige!

Oavsett om vi har en riksdagsledamot från norra Sverige eller inte bryr vi oss om hela landet. Regeringen har en politik som står stadigt och som innebär att man får lite mer kvar i sin egen plånbok. Det möjliggör egna val i livet; det har den här regeringen verkligen sett till.

Jag kan upprepa vad jag sa tidigare: Kommunerna måste få något tillbaka. Men vi ser även över exempelvis mineralavgiften, som också skulle kunna vara något som kan möta de olika behoven.

Om vi går in på bostadspolitiken och infrastrukturen – jag antar att infrastrukturen hade kommit upp om vi hade haft ett replikskifte till – behöver vi samlat se till att ge förutsättningar utan att köra över kommuner.

Regeringen har den största infrastrukturbudgeten någonsin, och vi har Norrlandsfonden, som Kristdemokraterna gärna vill se placerad på fler håll i landet eftersom det inte bara handlar om norra Sverige. Det är många delar av Sverige som behöver hjälp av staten, men kommunerna och regionerna måste också dra sitt strå till stacken. Det handlar även om att man som människa ska kunna få välja lite mer när det gäller vad man lägger sina medel på.

Oavsett rut och rot – se det som en möjlighet, och se det inte som ett ont aber! Här sätter vi valfriheten högt, och friheten ska råda. Vi ska ge förutsättningar för att Sverige ska kunna tro på Sverige.

(Applåder)

Anf. 92 ANDERS ÅDAHL (C):

Fru talman! Mineralpolitiken är ett område som har två givna utgångspunkter för Centerpartiet.

För det första: Sverige behöver utvecklas som industrination och ha en offensiv mineralpolitik.

För det andra: Sverige behöver skydda människors intressen, de närboende samt deras och allas vår miljö.

Ibland går dessa två perspektiv hand i hand, och ibland blir det målkonflikter.

Den dåliga nyheten med mineralpolitiken är att Sverige och EU i hög grad är beroende av import av innovationskritiska metaller och mineraler – dessutom från ett fåtal länder, vilket gör tillgången sårbar och säkerhetspolitiskt riskabel.

Å andra sidan är den goda nyheten att Sverige har avsevärda fyndigheter av just dessa metaller. Vi har också goda förutsättningar att bedriva en hållbar utvinning av dem. Detta skapar också betydande exportmöjligheter.

Innovationskritiska metaller är en begränsad resurs. Storskalig återvinning av dessa metaller och mineraler är helt central och kan bli en svensk specialkompetens i den gröna omställningen som vi i sig kan exportera. Enbart återvinning kommer dock inte att kunna tillgodose framtidens ökade behov. Sverige bör därför utvecklas som den hållbara, inkluderande mineralnationen.

Gruv- och mineralnäringen är betydelsefull för Sverige redan i dag, och vi har sannerligen stolta traditioner. Inte minst bidrar gruvnäringen till jobb och tillväxt på orter där det ofta är ont om arbetstillfällen. Gruvnäringen bidrar i sig till innovation i underleverantörsled. Den som har varit nere i en gruva och sett de moderna, eldrivna maskiner som används i dag förstår hur näringen i sig föder en grön innovation.

Fru talman! Sverige kan inte konkurrera med billig arbetskraft och oförädlade råvaror. Det är verkligen sant inte minst när det kommer till mineraler och metaller. Gruvorna är bara början på långa och växande värdekedjor. De metaller och mineraler som utvinns i Sverige kan bygga den teknik som behövs för den hållbara och den digitala utvecklingen – solceller, batterier, elbilar, servrar och väldigt mycket mer.

Men för att första steget i dessa värdekedjor ska få erforderlig plats i det demokratiska Sverige krävs lokalbefolkningens perspektiv. Vi behöver öka inkluderingen hos både markägaren och lokalbefolkningen. Det handlar både om att vara med i beslutsprocesser och om att få erforderlig ekonomisk kompensation. Ska hela Sverige leva kan vi inte dränera landsbygden på resurser utan återbetalning.

Regeringen bör utreda förutsättningarna för att höja mineralersättningen, samtidigt som den del av ersättningen som i dag tillfaller staten i stället bör gå till de lokalsamhällen vars närmiljö påverkas av utvinningen. Det här är centralt för att vi ska utvecklas som demokratisk och hållbar mineralnation.

I avsnittet om mineraler yrkar jag bifall till reservation 3.

Uran, fru talman, tillhör aktiniderna, en serie grundämnen, 15 stycken, med mycket höga atomnummer. Själv hade jag en minnesramsa när jag 1993 pluggade kemiteknik på Chalmers. Den löd så här: Akta pappa, uppmanar nappungdjurets amerikanska kammarbjörks chef, Einstein fumlar med Noras lår – ingen kanonramsa, men jag kommer ihåg den och vet vad den betyder. ”Lår” i slutet betyder lawrencium; ”uppmanar” är uran.

Uran är ett grundämne med olika isotoper, det vill säga olika antal neutroner i kärnan. Det är dock alltid 92 protoner. Det är viktigt att komma ihåg att naturligt uran är en blandning som till 99,3 procent består av uran-238. Resten är uran-235 och en liten yttepyttedel uran-234. Det är uran-235 vi vill åt, och eftersom det är så låga halter i naturligt förekommande

uran behöver det anrikas. Kärnkraftverken behöver en halt på bortåt 3 procent. Det uran vi får upp måste alltså alltid anrikas, renas och så vidare.

Sedan, fru talman, kommer vi till förekomsten av uran. I Sverige förekommer uran spritt i berggrunden, främst i alunskiffer i fjällkedjans randområden, Västergötland, Närke och Skåne. De största mängderna finns i låghaltig alunskiffer, medan de höga halterna finns i urberget i Jämtland och Norrbotten.

De största fyndigheterna är knutna till alunskiffer inte minst i Billingen utanför Skövde i Västergötland. Dessa skiffrar innehåller ganska stora mängder uran, men halterna är mycket låga.

Fru talman! Brytning av uran i alunskiffer är starkt förbundet med stora miljö- och hälsorisker. För Centerpartiet är det helt givet att vi inte ska bryta uran i Sverige. Vi ska inte heller bryta alunskiffer. De hälsorisker som finns för närboende är alldeles för stora. Osäkerheterna är för stora. De risker som är kopplade till förorenat grundvatten och till lantbruk överstiger vida de eventuella positiva effekterna.

Vi är glasklara här: Nej till uranbrytning i Sverige!

På partiets stämma i november 2025 fattade vi beslut om att verka för ett specifikt förbud mot all utvinning av mineraler och metaller ur alunskiffer. Vi håller oss som parti till våra interna demokratiska processer, fru talman, och följer naturligtvis partistämmans mening.

Däremot är en viktig poäng – för att knyta an till inledningen av mitt anförande – att Sverige måste bli en mer utvecklad mineralnation. Därför ser vi att det kan vara möjligt med så kallad sekundärutvinning av uran, det vill säga när metaller och mineraler har brutits och uran är en biprodukt. I de fallen ser vi det som möjligt att ta till vara spillet, inte minst med tanke på resurshushållningsperspektivet.

Fru talman! Precis som vi värnar människors hälsa och miljö värnar vi människors rätt att uttrycka sin åsikt och vara med och bestämma i frågor som rör deras omgivning. I fråga om uran måste det kommunala vetot ligga kvar, nu när regeringen släppt upp dammluckorna för brytning av uran i Sverige. Det kommunala vetot har historiskt utgjort ett viktigt instrument för att säkerställa lokal demokratisk förankring i ärenden med betydande miljömässiga och samhällsliga konsekvenser.

Regeringen har aviserat förändringar i regelverket kring uranbrytning, samtidigt som en snabbutredning om förbud mot brytning i alunskiffer pågår. Eftersom en betydande del av potentiella uranförekomster i Sverige är kopplade till just alunskiffer aktualiserar detta behovet av en samlad analys.

Eventuella förändringar av det kommunala vetot bör inte genomföras förrän den pågående snabbutredningen om alunskiffer är avslutad, remissinstansernas synpunkter har inhämtats och regeringen har redovisat en helhetsbedömning av konsekvenserna.

Fru talman! Vi är färdiga med dålig lagstiftning i Sverige!

I detta anförande instämde Birger Lahti (V) och Katarina Luhr (MP).

Anf. 93 KATARINA LUHR (MP):

Fru talman! I januari i år kom ett pressmeddelande från regeringen med rubriken ”Nya gruvor avgörande för Sveriges totalförsvaret och ekonomiska säkerhet”. Alla som ville veta mer om regeringens tankar om detta blev

dock ganska snopna när det inte stod något mer om hur regeringen tänker runt åtgärderna för dessa nya gruvor. Samtidigt stod näringsministern på Folk och Försvar och underströk att nya gruvor skulle öppnas. Var gruvorna skulle öppnas och hur regeringen skulle göra för att öppna dem ville hon inte svara på. Lite så har det låtit också i dagens debatt.

Att vi i Sverige och Europa i dag står för en högre användning av metall och mineral än vad vi producerar är tydligt för alla som intresserar sig för mineralfrågan. Detta gör också att vi i dag förlitar oss på länder som i vissa fall har en oacceptabel arbetsmiljö- eller miljölagstiftning och länder där en förändrad nationell politik snabbt skulle kunna dra undan mattan för Sveriges leveranskedjor. Kina har exempelvis en stark position inom grön teknik och dominerar marknaden för sällsynta jordartsmetaller, som i dagsläget är helt avgörande för en snabb elektrifiering.

Sveriges beroende av olika råvaror och insatsmedel är en geopolitisk sårbarhet i ett alltmer osäkert omvärldsläge. Det är därför av många skäl tydligt att Sverige behöver agera för att öka sin självförsörjning av metall och mineral.

Miljöpartiet har länge efterfrågat en uppdaterad strategi för en hållbar mineral- och metallförsörjning. Då både den befintliga gruvnäringen och öppnandet av nya gruvor alltid kommer att ha stor miljöpåverkan vill vi säkerställa att Sverige minskar behovet av nya gruvor genom att i första hand lägga stort fokus på cirkularitet, resurseffektivitet och utveckling av alternativa material. Vi vill också att Sverige ska bedriva effektiv och hållbar gruvnäring i befintliga gruvor och vill samtidigt trycka på för att de globala värdekedjorna blir mer hållbara.

I likhet med alla andra tror vi dock inte att detta är tillräckligt utan att nya gruvor också kommer att behöva öppnas. Här behöver Sverige som gammal gruvnation ta ett stort ansvar med att visa hur man kan bedriva ett aktivt och starkt hållbarhetsarbete. Svensk gruvnäring ska kunna visa upp sig som världens bästa, både ur ett socialt och ur ett miljömässigt perspektiv.

På så sätt kan Sverige samtidigt bidra till den internationella utvecklingen genom att gå före som en förebild när det gäller klimatomställning, resurseffektivitet, miljöhänsyn, social hållbarhet och mänskliga rättigheter. För att vi ska kunna visa upp världens bästa gruvnäring behöver vi agera, och därför ser vi ett stort behov av en ny mineralstrategi med åtgärder som styr åt rätt håll i en hållbar riktning.

Fru talman! I förra årets debatt avslogs vårt förslag om en hållbar mineralstrategi eftersom Tidöpartierna underströk att regeringens strategi som utlovats i slutet av 2024 var under framtagande. Ett år har gått, och vi har, som vi tidigare har diskuterat, fortfarande inte sett någon strategi. Om Sverige ska vara den gruvstormakt som näringsministern pratar om kan regeringen börja med att lägga planen på bordet.

Miljöpartiet vill som sagt storsatsa på återvinning av metaller och mineral. Sverige har i dag stora oanvända resurser av metaller, både i avfallsflöden och i gamla gruvdeponier. Vi behöver se till att de metallerna kommer till nytta i stället för att de hamnar på avvägar eller i deponier. Många av de metaller som i dag efterfrågas kan finnas i gruvavfall, slagg och deponier. Beroende på avfallstyp och ämnen kan de utvinnas ur gruvavfallet med olika svårighetsgrad och olika kostnad. Vi skulle vilja inleda en omfattande kartläggning av var det kan finnas större mängder metaller och

mineral, som tidigare har hanterats i linjära flöden, och hur de kan tas tillvara för återanvändning. Kartläggningen bör sedan följas av en nationell strategi för hur metaller och mineral ska utvinnas från de sekundära resurser som i dag finns tillgängliga.

Fru talman! För att öka cirkulariteten för metaller och mineral behövs många olika åtgärder, från stöd till forskning och utveckling till samordning av arbetet. Vi föreslår ett nytt stöd, ett återvinningskliv, för ökad återvinning av strategiska metaller och mineral och en nationell samordnare för att hålla ihop arbetet. För att möjliggöra en snabb utbyggnad av återvinningskapacitet och samtidigt minska företagens investeringsrisker bör det även införas ett tillfälligt produktionsstöd för återvinning av särskilt strategiska material.

Utöver en strategi som visar hur en hållbar mineralförsörjning ska se ut vill vi också se en tydlig handlingsplan för detta. Om nya gruvor ska kunna öppna behöver lokalsamhällena involveras på ett konstruktivt och meningsfullt sätt och urfolks rättigheter respekteras.

Nya gruvor innebär alltid en påtaglig lokal påverkan. De berör lokalmiljön, kommunen, de närboende och befintliga näringar och verksamheter. Gruvbor är inget man kan tvinga på samhällen. De kräver tidiga dialoger, acceptans och samplanering. Det ska vara tydligt vad kommunen kan förvänta sig av gruvbolagen innan, under och efter gruvbrytning. Regeringen behöver ta en aktiv roll i att visa hur ny brytning ska kunna förenas med lokalbefolkningens, och inte minst samernas, villkor.

Som ett urfolk har samerna rätt till ett fritt och informerat förhandssamtycke vid gruvprojekt som rör deras traditionella marker. I dag påverkas samerna och rennäringen av en mängd olika aktiviteter på deras marker, alltifrån turism och heliskiing till skogsnäring och vindkraftsutbyggnad. Det är därför viktigt att samiska representanter har tillräckliga resurser för att kunna delta på ett meningsfullt sätt i konsultationen.

Vi tycker också att staten behöver ta ett större grepp och ett större ansvar för hur gemensamma mineraltillgångar förvaltas och används. I dag finns det en risk att de mineral som kan brytas av utländska företag inte alls kommer att användas för att stärka Sveriges eller Europas resursbehov utan att stora värden i stället kommer att föras ut ur landet. Vi vill bland annat se en gruvskatt med inspiration av den gruvskatt som införts i Finland.

När tillståndsprocesser behöver snabbas på får det inte ske genom att man luckrar upp miljökrav som snarare behöver skärpas. För att snabba på tillståndsprocesser kan man i stället skärpa tidsramarna och stärka myndigheternas kapacitet för att hantera nya ansökningar. Genom en tidig dialog där lokalbefolkningen och berörda kommuner får något att säga till om på riktigt och vara med och planera, och med ett system där kommunerna på ett bättre sätt kan ta del av de vinster som kommer från gruvnäringen, kan man också minska behovet av att behöva göra om sent i processen. Man kan alltså vinna mycket tid på att tidigt samråda med lokalbefolkningen. Syftet med en handlingsplan är därför att kunna möta behoven i den gröna omställningen samtidigt som lokalsamhällets roll och inflytande stärks.

Fru talman! Nu kommer jag till den del av mitt anförande som gäller vilken gruvbrytning Miljöpartiet inte vill se. Det handlar om uranbrytning, brytning i alunskiffer och djuphavsbrytning. På förekommen anledning

efter dagens debatt vill jag också lyfta fram utvinningen av fossila bränslen på svensk mark.

I höstas stod vi här och debatterade regeringens förslag om att ta bort förbudet mot utvinning av uran. Tyvärr bifölls förslaget av riksdagen med en rösts marginal, och den nya lagen trädde i kraft den 1 januari 2026.

Jag vill understryka att Miljöpartiet inte har ändrat uppfattning sedan i höstas. Brytning av uran riskerar att ta stora jordbruksmarker i anspråk och att medföra allvarlig påverkan på miljö, grundvatten och människors hälsa. Vi har även svårt att se några ekonomiska eller energipolitiska skäl till att tillåta gruvdrift eller gruvanläggningar som avser uranhaltigt material. Vi har låga halter uran i våra fyndigheter, och de kommer att kräva enorma dagbrott som ändå inte kommer att vara tillräckliga för att försörja dagens kärnkraftsreaktorer i Sverige. Det finns inte heller några garantier för att det uran som bryts här kommer att användas till vår egen kärnkraftsverksamhet. Det är således vår uppfattning att brytning av uran ska vara förbjudet i Sverige.

Att regeringen i sommar kommer att ta bort det kommunala vetot för uranbrytning är också upprörande. Någon typ av löfte från klimatministern och energiministern om att efter valet införa ett nytt kommunalt veto mot brytning i alunskiffer är sent påkommet och går inte att lita på. Jag tycker att dagens debatt har visat att Tidöregeringens regeringsunderlag inte helt står bakom löftet.

Det är av största vikt att lokalsamhällen, de som direkt påverkas av uranutvinning, får möjlighet att påverka om en urangruva ska öppnas på platsen eller inte. Vi anser att det kommunala vetot för uranbrytning behöver kvarstå, absolut fram till dess att ett nytt veto är på plats.

Vad gäller brytning i alunskiffer är förekomsten av alunskiffer i Sverige väl kartlagt och geografiskt avgränsat. Den historiska brytningen i Sverige har gett stora och kvarstående effekter, och områdena har inte kunnat återställas. De grunda fyndigheterna breder ut sig över stora arealer och sammanfaller med flera av Sveriges mest värdefulla jordbruksområden. Förekomsten av alunskiffer är inte begränsad till Örebro och Västra Götalands län där man har brutit förut, utan de finns också i Skåne, Jämtland och Östergötland, på Öland, i Sápmi och i Östersjön. I dag är det många närboende i dessa områden som kämpar mot ny brytning i alunskiffer och de ändrade ekonomiska förutsättningarna för brytning i alunskiffer när utvinning av uran samtidigt tilläts. Vi vill se ett nationellt förbud mot att bryta i alunskiffer.

Fru talman! Till sist vill jag snabbt lyfta fram att den globala efterfrågan på metaller tyvärr också har lett till ökade planer på djuphavsbrytning. Mineral som kobolt, nickel och litium finns på flera tusen meters djup. För Miljöpartiet är det helt centralt att ett ökat behov av metaller och mineral inte får ske på bekostnad av havet.

Vi vill att regeringen tar en aktiv roll i att driva på för ett internationellt stopp för djuphavsbrytning och mineralutvinning till dess att de miljömässiga, sociala och ekonomiska konsekvenserna är klart utredda. Det samma gäller såklart gruvbrytning i havet på nationellt territorium.

Jag står såklart bakom alla mina reservationer i betänkandet, men jag vill särskilt yrka bifall till reservationerna 15 och 16 i betänkandet.

Anf. 94 ERIC PALMQVIST (SD) replik:

Fru talman! Jag tackar Katarina Luhr för anförandet. Det blev tydligt att våra två partier kanske inte skulle utgöra ett bra radarpar i ett regeringssamarbete. Så kan man i alla fall uttrycka saken.

Ledamoten framhöll den gruvskatt man har infört i Finland som ett exempel. Jag tänkte fråga ledamoten om hon känner till vad den har haft för konsekvenser för investeringsviljan för gruvindustrin i Finland.

En annan sak är återvinning av redan brutet och processat material, som ledamoten nämnde. Det är bra i sak och inget som vi motsätter oss. Men man ska kanske inte ha en övertro på det.

Det skulle vara intressant att få höra ledamotens syn på hur långt man ska gå för att tillvarata redan brutet material. Är till exempel det kända vraket Titanic något som ska återvinnas, eller ska det ligga där det ligger? Ska Estonia ligga kvar eller återvinnas? Mycket av det material som vi har producerat finns nämligen inte lätt tillgängligt. Det är gammal järnvägsräls, det är förlista fartyg och det är satelliter och liknande.

Jag har fler frågor, men jag väntar med att ställa dem till min nästa replik och emotser ledamotens svar på de här två frågorna.

Anf. 95 KATARINA LUHR (MP) replik:

Fru talman! Tack, Eric Palmqvist, för frågorna!

Jag börjar med återvinning. Nej, vi tror inte heller att återvinning av metaller kommer att räcka för att täcka det behov vi ser. Jag sa också i mitt anförande att även vi tror att nya gruvor kommer att behövas för att täcka det behov vi ser i dag. Men vi tror att behovet av att öppna många nya gruvor kan minska om man kan använda de metaller som redan grävts upp och lagts på deponi vid de platser där det har pågått gruvbrytning under många olika årtionden. Det gäller också metaller som har varit i användning men som nu inte används.

Nej, jag tror inte att vi ser Titanic som vårt primära mål för återvinning av metaller. Men vi föreslår ju en nationell handlingsplan för att man ska kunna kartlägga var de stora mängderna metall finns. Vi tror faktiskt också att Sverige behöver peka ut vilka metaller som behöver prioriteras i jakten på metaller. Till exempel kan det elektronikskrot som finns innehålla oändligt många olika typer av metaller och i olika halter. Det kommer att bli väldigt svårt och dyrt att bygga anläggningar för återvinning av precis alla de metallerna.

Det behövs en handlingsplan för att se vilka metaller vi vill prioritera och var vi tror att de finns. Vi behöver också se var de finns i så höga halter och så stor mängd att det kan vara rimligt att försöka få fram dem, faktiskt även när det gäller återvinning.

Det var en fråga till, och jag har fyra sekunder på mig. Det handlade om Finlands gruvskatt. Den ser vi många positiva effekter av.

Anf. 96 ERIC PALMQVIST (SD) replik:

Fru talman! Jag är idel öra när det gäller vad de positiva effekterna har varit för Finland. De indikationer vi har sett är att investeringsviljan har minskat radikalt. Ledamoten får gärna framhålla vad som är positivt med det.

Ledamoten talade tidigare om att de låga koncentrationerna, främst av uran, var ett problem och ett argument för att inte bryta. Då kan jag säga att i Aitik är koncentrationen av kroppar exceptionellt låg, i alla fall om man gör en utblick och jämför med hur det ser ut i exempelvis Afrika. Halten som bryts i Aitik, i min hemkommun, är till och med lägre än i det som hamnar på deponi på många håll i Afrika, eftersom de inte har samma fina teknik som vi har i Sverige. Att tala om de låga koncentrationerna som ett argument mot brytning tycker jag alltså inte är hållbart, givet att vi är och ska vara bättre här.

Ledamoten talade också om jordbruksmarker. Det är behjärtansvärt. Sverige har dålig livsmedelsförsörjningsgrad, vilket vi alla känner till. Men det är inte så att aktiv jordbruksmark kommer att tas i anspråk för att bedriva gruva. De avvägningarna gör man alltid. Jag ser alltså inte det heller som ett bärande argument.

När det gäller återvinning är vi dock överens, i alla fall såtillvida att det är fullt rimligt att man vill återvinna det som finns på deponi. Då är min fråga: Är ledamoten beredd att göra lättnader i de regelverk som finns för att företag inte ska ärva gamla försyndelser om de tar sig an ett projekt på redan kontaminerad mark?

Anf. 97 KATARINA LUHR (MP) replik:

Fru talman! Oj, det var många frågor!

Till att börja med vill vi se över avfallslagstiftningen, för att styra mot en mer cirkulär användning. Jag tycker att översynen får peka på om det finns fördelar eller nackdelar med att vi lättar på krav för vissa eller inte. Men vi är absolut beredda att öppna upp och se till att lagstiftningen styr bättre mot det cirkulära. Det ser vi ett stort behov av.

När det gäller låga koncentrationer handlade det jag nämnde om uranhalterna vi ser i Sverige. Vi vet att de alunskifferhaltiga uranfyndigheterna ofta ligger där det finns goda jordbruksmarker. Vissa är aktiva. Där kommer man att behöva ställa det här mot varandra. Men många kommuner tar faktiskt i anspråk bra jordbruksmark som inte används i dag och bygger exempelvis bostadsområden, omlastningsstationer och allt möjligt på marken. Det är en utmaning när vi tittar på självförsörjningsgrad framåt. Vi kommer kanske att behöva bli bättre på egen livsmedelsförsörjning och kommer kanske att behöva den jordbruksmarken i framtiden.

Jag tycker alltså inte att det egentligen spelar så stor roll om marken är aktiv jordbruksmark eller inte. Om vi börjar bryta uran på den kommer den nämligen inte att kunna användas som jordbruksmark i framtiden.

I fråga om de låga halterna handlar det om att det blir låga halter och väldigt stora dagbrott och att man kanske inte får fram så stora mängder som skulle behövas. Det är också därför det har varit svårt att få lönsamhet i våra svenska uranfyndigheter tidigare. Man får fram så lite uran på de väldigt stora ytor som tas i anspråk.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 18 mars.)

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Propositioner

- 2025/26:158 Hela Sverige ska fungera – politik för starkare landsbygder
2025/26:161 Förbättrade förutsättningar för kommuner att motverka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen
2025/26:164 Bättre förutsättningar för digitala kommunala sammanträden och förbättrad kontroll och uppföljning av privata utförare i kommuner och regioner
2025/26:176 Koncentration av viss länsstyrelseverksamhet
2025/26:177 Förenklad leverantörskontroll vid upphandling
2025/26:178 Ändrade regler om tillstånd och tillsyn för Totalförsvarets forskningsinstitut
2025/26:179 Signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet – en modern och ändamålsenlig lagstiftning
2025/26:180 Förenklade regler vid ändring av en byggnad
2025/26:181 Ett förstärkt samhällsskydd och tydligare reaktioner vid återfall i brott
2025/26:182 Utökade möjligheter att ingripa i säkerhetskänslig verksamhet
2025/26:183 Sänkt alkoholskatt för alkoholvaror från oberoende småproducenter
2025/26:184 Privatkopieringsersättning
2025/26:185 Tillfällig verkställighet av svenska fängelsestraff utomlands
2025/26:186 En starkare fondmarknad
2025/26:187 En mer flexibel hyresmarknad
2025/26:188 Lag om hyrköp av bostad
2025/26:189 Vissa justeringar i inkomstskattelagen med anledning av förändrade ersättningar för nyanlända invandrare
2025/26:190 En nationell utredningsfunktion för att förebygga suicid
2025/26:191 Offentlighetsprincipen med lättnadsregler för enskilda mindre huvudmän i skolväsendet
2025/26:192 Överlämnande av uppgifter mellan skolor i brottsförebyggande syfte
2025/26:193 Bättre förutsättningar för trygghet och studiero i skolan
2025/26:194 Nya läroplaner – för en stark kunskapsskola
2025/26:195 Förbättrat stöd i skolan
2025/26:196 Tid för undervisningsuppdraget
2025/26:197 Ett likvärdigt betygssystem
2025/26:198 Bättre förutsättningar för yrkesutbildning
2025/26:199 Åtgärder för att stärka kontanternas funktionssätt
2025/26:200 Nya regler för att främja central clearing av OTC-derivat i EU
2025/26:201 Reformerat försörjningsstöd – bidragstak och ökade möjligheter till arbete
2025/26:202 Undantag från krav enligt art- och habitatdirektivet vid vattenkraftens omprövning
2025/26:203 Nya verktyg för stärkt konkurrens i privat och offentlig verksamhet
2025/26:204 Bättre förutsättningar att sända ut statlig personal
2025/26:207 Aktivitetskrav för mottagare av försörjningsstöd
2025/26:209 En snabbare utbyggnad av kriminalvårdsanstalter och häkten

Skrivelser

- 2025/26:75 Riksdagens skrivelser till regeringen – åtgärder under 2025
2025/26:90 Nordiskt samarbete 2025
2025/26:103 Kommittéberättelse – kommittéernas verksamhet under 2025
2025/26:151 Verksamheten inom Nato under året 2025
2025/26:162 Sveriges militära stöd till Ukraina
2025/26:163 Attraktiva platser – bredare genomslag för politiken för arkitektur, form och design
2025/26:208 Integritet och ny teknik 2020–2024

Redogörelser

- 2025/26:ER1 Redogörelse för verksamheten i riksdagens delegation till Europarådets parlamentariska församling 2025
2025/26:RR3 Riksrevisionens redogörelse om revisionsberättelsen över Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfonds årsredovisning 2025

Justitieutskottets betänkande

- 2025/26:JuU27 Säkerhetsförvaring – en ny tidsobestämd frihetsberövande påföljd

§ 11 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 16 mars

2025/26:387 Jakt och fiske på statlig mark

av *Elsa Widding* (-)

till landsbygdsminister Peter Kullgren (KD)

2025/26:388 Snöskoteråkarnas rättliga status

av *Isak From* (S)

till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

2025/26:389 Flygförbindelsen Mora–Arlanda

av *Marie Olsson* (S)

till infrastruktur- och bostadsminister Andreas Carlson (KD)

2025/26:390 Nationell strategi för sällsynta hälsotillstånd

av *Alexandra Völker* (S)

till sjukvårdsminister Elisabet Lann (KD)

§ 12 Anmälan om fråga för skriftligt svar

Följande fråga för skriftligt svar hade framställts:

den 16 mars

2025/26:606 Försvarsmaktens rekrytering av personer med diagnoser

av *Markus Wiechel* (SD)

till försvarsminister Pål Jonson (M)

Sammanträdet leddes
av tredje vice talmannen från dess början till och med § 8 anf. 26 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 15.53,
av förste vice talmannen därefter till och med § 9 anf. 83 (delvis) och
av andre vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

ANNA BLOMDAHL

/Olof Pilo

Innehållsförteckning

§ 1 Justering av protokoll	1
§ 2 Avsägelse	1
§ 3 Anmälan om fördröjt svar på interpellation	1
§ 4 Ärenden för hänvisning till utskott	1
§ 5 Ärenden för bordläggning	2
§ 6 Finansiell stabilitet och finansmarknadsfrågor	2
Finansutskottets betänkande 2025/26:FiU22	2
Anf. 1 DENNIS DIOUKAREV (SD).....	2
Anf. 2 PATRIK LUNDQVIST (S).....	4
Anf. 3 DENNIS DIOUKAREV (SD) replik	7
Anf. 4 PATRIK LUNDQVIST (S) replik	7
Anf. 5 DENNIS DIOUKAREV (SD) replik	8
Anf. 6 PATRIK LUNDQVIST (S) replik	8
Anf. 7 IDA DROUGGE (M).....	9
Anf. 8 ANDREAS LENNKVIST MANRIQUEZ (V)	10
Anf. 9 MARTIN ÅDAHL (C).....	10
(Beslut skulle fattas den 18 mars.)	11
§ 7 Kommunala frågor	12
Finansutskottets betänkande 2025/26:FiU26	12
Anf. 10 MATTIAS ERIKSSON FALK (SD)	12
Anf. 11 EVA LINDH (S).....	14
Anf. 12 ADAM REUTERSKIÖLD (M)	16
Anf. 13 EVA LINDH (S) replik.....	18
Anf. 14 ADAM REUTERSKIÖLD (M) replik.....	19
Anf. 15 EVA LINDH (S) replik.....	19
Anf. 16 ADAM REUTERSKIÖLD (M) replik.....	20
Anf. 17 TREDJE VICE TALMANNEN.....	20
Anf. 18 ILONA SZATMÁRI WALDAU (V).....	20
Anf. 19 HANS EKLIND (KD)	23
Anf. 20 ANDERS KARLSSON (C) replik	25
Anf. 21 HANS EKLIND (KD) replik	25
Anf. 22 ANDERS KARLSSON (C) replik	26
Anf. 23 HANS EKLIND (KD) replik	26
Anf. 24 ANDERS KARLSSON (C)	27
Anf. 25 JANINE ALM ERICSON (MP)	28
(Beslut skulle fattas den 18 mars.)	30
§ 8 Näringspolitik	30
Näringsutskottets betänkande 2025/26:NU14	30
Anf. 26 JOSEF FRANSSON (SD).....	30
Anf. 27 DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S) replik	33
Anf. 28 JOSEF FRANSSON (SD) replik	33
Anf. 29 DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S) replik	34
Anf. 30 JOSEF FRANSSON (SD) replik	34
Anf. 31 BIRGER LAHTI (V) replik	35
Anf. 32 ANDRE VICE TALMANNEN	35

Anf. 33 JOSEF FRANSSON (SD) replik.....	35
Anf. 34 BIRGER LAHTI (V) replik.....	36
Anf. 35 JOSEF FRANSSON (SD) replik.....	36
Anf. 36 ANDERS ÅDAHL (C) replik	37
Anf. 37 JOSEF FRANSSON (SD) replik.....	37
Anf. 38 ANDERS ÅDAHL (C) replik	38
Anf. 39 JOSEF FRANSSON (SD) replik.....	38
Anf. 40 KATARINA LUHR (MP) replik.....	38
Anf. 41 JOSEF FRANSSON (SD) replik.....	39
Anf. 42 KATARINA LUHR (MP) replik.....	39
Anf. 43 JOSEF FRANSSON (SD) replik.....	40
Anf. 44 DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S)	40
Anf. 45 JOSEF FRANSSON (SD) replik.....	43
Anf. 46 DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S) replik.....	43
Anf. 47 JOSEF FRANSSON (SD) replik.....	43
Anf. 48 DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S) replik.....	44
Anf. 49 LOUISE EKLUND (L) replik.....	44
Anf. 50 DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S) replik.....	45
Anf. 51 LOUISE EKLUND (L) replik.....	45
Anf. 52 DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S) replik.....	46
Anf. 53 KJELL JANSSON (M)	46
Anf. 54 BIRGER LAHTI (V) replik.....	48
Anf. 55 KJELL JANSSON (M) replik.....	49
Anf. 56 BIRGER LAHTI (V) replik.....	49
Anf. 57 KJELL JANSSON (M) replik	50
Anf. 58 BIRGER LAHTI (V).....	50
Anf. 59 LILI ANDRÉ (KD)	52
Anf. 60 ANDERS ÅDAHL (C).....	54
Anf. 61 LOUISE EKLUND (L)	56
Anf. 62 KATARINA LUHR (MP).....	57
(Beslut skulle fattas den 18 mars.).....	57
Ajournering.....	57
Återupptaget sammanträde.....	57
§ 9 Mineralpolitik	58
Näringsutskottets betänkande 2025/26:NU16	58
Anf. 63 ERIC PALMQVIST (SD)	58
Anf. 64 ISAK FROM (S) replik	60
Anf. 65 ERIC PALMQVIST (SD) replik	61
Anf. 66 ISAK FROM (S) replik	61
Anf. 67 ERIC PALMQVIST (SD) replik.....	61
Anf. 68 KATARINA LUHR (MP) replik.....	62
Anf. 69 ERIC PALMQVIST (SD) replik.....	62
Anf. 70 KATARINA LUHR (MP) replik.....	63
Anf. 71 ERIC PALMQVIST (SD) replik	63
Anf. 72 ISAK FROM (S)	64
Anf. 73 KJELL JANSSON (M)	65

Anf. 74 ISAK FROM (S) replik.....	67
Anf. 75 KJELL JANSSON (M) replik.....	67
Anf. 76 ISAK FROM (S) replik.....	68
Anf. 77 KJELL JANSSON (M) replik.....	68
Anf. 78 KATARINA LUHR (MP) replik.....	68
Anf. 79 KJELL JANSSON (M) replik.....	68
Anf. 80 KATARINA LUHR (MP) replik.....	69
Anf. 81 KJELL JANSSON (M) replik.....	69
Anf. 82 BIRGER LAHTI (V).....	69
Anf. 83 CAMILLA BRODIN (KD).....	71
Anf. 84 KATARINA LUHR (MP) replik.....	72
Anf. 85 CAMILLA BRODIN (KD) replik.....	73
Anf. 86 KATARINA LUHR (MP) replik.....	73
Anf. 87 CAMILLA BRODIN (KD) replik.....	73
Anf. 88 BIRGER LAHTI (V) replik.....	73
Anf. 89 CAMILLA BRODIN (KD) replik.....	74
Anf. 90 BIRGER LAHTI (V) replik.....	74
Anf. 91 CAMILLA BRODIN (KD) replik.....	75
Anf. 92 ANDERS ÅDAHL (C).....	75
Anf. 93 KATARINA LUHR (MP).....	77
Anf. 94 ERIC PALMQVIST (SD) replik.....	81
Anf. 95 KATARINA LUHR (MP) replik.....	81
Anf. 96 ERIC PALMQVIST (SD) replik.....	81
Anf. 97 KATARINA LUHR (MP) replik.....	82
(Beslut skulle fattas den 18 mars.).....	82
§ 10 Bordläggning.....	83
§ 11 Anmälan om interpellationer.....	84
§ 12 Anmälan om fråga för skriftligt svar.....	84
§ 13 Kammaren åtskildes kl. 19.48.....	85